

Digitized by Google

Österreichische Nationalbibliothek
+Z225658106

Katolički Katekizam

za

IV. razred

katoličkih pučkih učionicah.

(Izvadak iz velikoga katekizma.)

Valja svezan u platnenu hèrbtu 37 novčićah.

U Beču.

U c. k. nakladi školskih knjigah.

1859.

U javnih učionicah nije slobodno, već ako popečiteljstvo bogoštovja i naukah iznimku dopusti, upotrěbljivati drugih knjigah, nego što su propisane i biljegom prodaje školskih knjigah providjene. Zabranjeno je takodjer, prodavat ih u veću cěnu, nego koja je na naslovnom listu naznačena.

Uvod.

Odredjenje čověka.

---

1. Tko te je stvorio?

Gospodin Bog.

2. Čemu te je Bog stvorio?

Da ga spoznam i ljubim, da mu služim, i da se spasim.

3. Što će to rěći: Bogu služiti?

To će to rěći: izveršivati njegovu svetu volju.

4. Što će od onih biti, koji neće da Bogu služe?

Bog će ih odbaciti, te će věčne muke tèrpiti:

„Nevaljana sluga bacite u tamu najkrajnu; tamo će biti plač i škripnja zubih.“ Mat. 25, 30.

5. Što nam dakle najviše trěba?

Služiti Bogu, da se spasimo.

„Jer kakva je korist čověku, ako vas svět dobije, a duši svojoj naškodi.“ Mat. 16, 26.

6. Što nam trěba za to činiti?

Trěba: 1) sve věrovati, što je Bog ljudem objavio.

2) sve zapovědi obdèržavati, koje nam je Bog dao,

3) poslužiti se svimi srědstvi milosti, koje je Bog naredio za naše spasenje.

7. Gdě to možeš naučiti?

U kèrstjanskom nauku ili katekizmu.

8. O čem dakle govori katekizam?

1) O věri,

2) o zapovědih,

3) o srědstvih milosti, naime o sakramentih (svetotajstvih) i o molitvi.

Poučenje. Nepropusti nikad kèrstjanski nauk, i slušaj ga vazda pazljivo, da tako Boga uzpoznaš, uzljubiš, i zadobiješ věčni život.

Poglavje pèrvo.

O věri.

---

§. 1. Razlaganje věre.

9. Štoje je věra kèrstjanina katolika?

Věra je krěpost, koju nam je Bog dao, da čvèrsto i stalno dèržimo za istinu sve, što je on objavio, i što nam po svojoj cèrkvi zá věrovanje prědlaže.

10. Zašto moramo věrovati sve, što je Bog objavio?

Jer je Bog věčna prava istina.

11. Što se razuměva po božjem objavljenju?

Po božjem objavljenju razuměva se sve, što nas je Bog naučio po patriarsih i prorocih, a najposlě po svom sinu Isu-Kèrstu i apoštolih.

12. Kako je božje objavljenje do nas došlo?

Božje objavljenje došlo je do nas stranom pismeno, stranom ustmeno: pismom po biblii ili svetom pismu, a ustmeno predavanjem od ustah do ustah.

13. Što je sveto pismo?

Sveto pismo je sbirka knjigah pisanih od

ljudih, kojim je sám Duh sveti razsvětlio pamet i nadahnuo ih. Zato cèrkva štuje i priznaje ove knjige za rěč Božju, i čuva je od svakoga izkvarenja.

14. Kako se dèli sveto pismo?

U knjige staroga i novoga zakona.

15. Što ima u knjigah staroga zakona?

U knjigah staroga zakona ima pověstnica stvaranja světa i dogadjajah naroda izraelskoga sve do Isu-Kèrsta.

16. Kazuj mi knjige staroga zakona?

Ima ih 21 pověstnih knjigah, 7 poučnih, i 17 proročkih.

17. Što ima u knigah novoga zakona?

U knjigah novoga zakona ima ono, što su nam Isu-Kèrst i njegovi apoštoli objavili.

18. Koje su te knjige novoga zakona?

1) Četiri evangjelja po Matiu, Marku, Luki i Ivanu. 2) Děla apoštolska popisana od sv. Luke. 3) Poslanice někojih apoštolah. 4) Objavljenje svetoga Ivana.

19. Je li to dosta, ako samo ono věrujemo, što je u svetom pismu?

Nije; mi moramo věrovati i predavanje, t. j. onaj božanstveni nauk, koga su apoštoli učili, ali ga nisu napisali.

20. Zašto moramo uz sveto pismo i predavanje věrovati?

Jer je predavanje isto tako kao svcto pismo prava i nepokvarena rěč Božja.

Poučenje. Hvali Bogu čestŏ za dar prave vére, uči marljivo i obdèržavaj njezine istine.

§. 2. Potrěba věre.

21. Trěba li nam věre k spasenju?

Věre nam svakako trěba k spasenju.

„Tko neněruje, bit će osudjen.“ Mark. 16, 16.

22. Zašto je pako věra tako potrěbita k spasenju?

Jer bez věre nebi ni znali, kako da Boga ljubimo, njemu služimo i spasimo se. I zato „bez věre nije moguće dopasti se Bogu.“ Žid. 11, 6.

23. Može li se čověk u svakoj věri spasiti?

Nemože; nego samo u pravoj věri, koju imamo od Isu-Kèrsa.

24. Gdě je pako prava věra?

Prava věra je samo u katoličkoj cèrkvi.

25. Zašto je prava věra samo u katoličkoj cèrkvi?

Jer je sama katolička cèrkva dobila věru od Isu-Kèrsta i apoštolah.

26. Ako je samo u katoličkoj cèrkvi prava spasonosna věra; nije li to velika milost, što smo kèrstjani katolici?

To je velika milost, za koju trěba Bogu hvaliti, i marljivo ju upotrěbiti na svoju korist.

Poučenje. „Raduj se, da si sin katoličke cèrkve; jer neima većeg bogatstva, ni većeg

blaga, nego što je katolička věra" veli sveti Augustin.

§. 3. Svojstva věre.

27. Kakva trěba da bude věra?

Věra ima biti 1) podpuna; 2) tvèrda, 3) živa.

28. Kada je naša věra podpuna?

Kada ne samo něšto, nego sve ono věrujemo, što je Bog objavio.

29. Kada je naša věra tvèrda?

Naša věra je tvèrda, kad volimo poginuti kao něgda sveti apostoli i mučenici, nego i najmanje od nje odstupiti.

30. Što nas navodi na put, na kojem možemo izgubiti pravu věru?

1) Oholost (gizdost) i preuzetno mudrovanje o otajstvih věre.

2) Nekèrstjanski i grěšni život.

3) Čitanje nevaljanih knjigah i druženje s opakimi ljudi.

31. Kada je naša věra živa?

Naša věra je živa, kad ne samo věrujemo nego i živimo onako, i činimo ono, što věra zapověda.

„Kao što je tělo bez duha mèrtvo, tako je věra bez dobrih dělah mèrtva." Jak. 2, 26.

32. Je li nam dosta sèrdcem věrovati?

Nije; mi moramo svoju věru i ustima izpověditi (valovati).

33. Kakvim znamenjem kèrstjanin katolik očituje svoju věru?

Osobito ju očituje znamenjem svetoga križa (kèrsta).

34. Kako se križamo?

U ime Otca (†) Sina (†) i Duha svetoga (†) Amen.

35. Kada se trěba križati?

Trěba da se višeput prekrižimo (prekèrstimo), osobito pako prije i poslě molitve, prije jěla i spavanja, u napastih i pogibelih, te kad važno kakvo dělo započnemo.

36. Zašto se valja višeput križati?

Jer se križem oružamo proti zasědam nečistoga duha, i molimo Božji blagoslov.

Poučenje. Nesrami se nikad katoličko věre, ni svetoga križa. — Čuvaj se nepobožna i opaka družtva i onih knijigah, koje bi ti pravu věru ili krěpost uzdèrmati mogle.

O věrovanju apoštolskom.

37. Gdě je u kratko sve, što najprije znati i věrovati moramo?

U dvanaest članakah apoštolskoga věrovanja.

38. Zašto veliš apoštolsko?

Jer su u njem svi glavni nauci apoštolah, i ono dolazi iz apoštolskoga věka (vremena).

39. Kako glasi apoštolsko věrovanje?

Věrujem u Boga otca svemogućega, stvoritelja neba i zemlje. I u Isu-Kèrsta sina njegova jedinoga gospodina našega. Koj je začet po Duhu svetom, rodjen od Marie děvice, Mučen pod Ponciom-Pilatom, propet, umro, i pokopan. Sidje nad pakao, tretji dan uzkèrsnú od mèrtvih. Uzidje na nebesa, sědī ob desnù otca Boga svemogućega. Odonud ima doći suditi žive i mèrtve. Věrujem u Duha svetoga. Svetu cèrkvu katoličku. Svetih obćinstvo. Odpuštenje grěhah. Puti uzkèrsnutje; i život věčni. Amen.

Pèrvi članak věre.

40. Kaži mi pèrvi članak věre.

„Verujem u Boga otca svemogućega, stvoritelja neba i zemlje.“

§. 1. O Bogu.

41. Što je Bog?

Bog je najsavèršeniji duh, gospodar neba i zemlje.

42. Zašto veliš, da je Bog duh?

Bog je duh, jer neima těla. Iv. 4, 24.

43. Ako Bog neima těla, zašto spominje sveto pismo Božje oči, uši i ruke?

Ono nam zato tako govori, da ga laglje razuměmo.

44. Zašto zovemo Boga gospodarom neba i zemlje?

Bog je gospodar neba i zemlje, jer je sve njegovo, i on je nada svim.

45. Zašto veliš: da je Bog najsavèršeniji?

Bog je najsavèršeniji, jer su u njega sva dobra svojstva u punoj měri. Bog je věčan, neproměniv, posvudan, sveznajući, premudar, i svemogući; on je najsvetiji i najpravedniji, neizměrno dobar i milosèrdan, istinit i věran.

46. Zašto veliš: Bog je věčan?

Bog je věčan, jer mu neima početka ni svèrhe (konca).

„Prije nego bi gorah i postade zemlja, i njezin okrug: ti si Bog od věka do věka.“ Ps. 89, 2.

47. Zašto veliš: Bog je nepromčniv?

Bog je nepromčniv, jer je uvěk jednak i neměnja svoje odluke.

„U Boga neima měne niti sěne od proměnivosti.“ Jak. 1, 17.

48. Zašto veliš: Bog je posvudan?

Bog je posvudan, jer je svagdě, u nebu, na zemlji, i na svakom městu.

„Bog nije daleko ni od jednoga nas, jer u njem živimo, i mičemo se, i jesmo.“ Děla apošt. 17, 27, 28.

49. Zašto veliš: Bog je sveznajući?

Jer Bog sve zna, što je bilo, što je sada, i ono, što će biti, dakle i naše najtajnije misli.

„Bog izpituje sèrdca i bubrege.“ Ps. 7, 10.

50. Zašto veliš: Bog je premudar?

Bog je premudar, jer zna sve tako urediti, da nemože biti bolje.

„Kolika su tvoja děla, Gospodine, sve si u mudrosti učinio.“ Ps. 103, 24.

51. Zašto veliš: Bog je svemoguć?

Bog je svemoguć, jer može učiniti sve, što hoće.

„U Boga sve je moguće.“ Luk. 1, 37.

52. Zašto veliš: da je Bog najsvetiji i najpravedniji?

Bog je najsvetiji, jer samo ono hoće i ljubi, što je dobro, a na zlo mèrzi;

Bog je najpravedniji, jer po zaslugi dobro naplatja, a zlo kazni (kaštiga).

„Ti nisi Bog nepravdu ljubeći.“ Iz 5, 5. „On će dati svakomu polag dělah njegovih.“ Rim. 2, 6.

53. Zašto veliš: da je Bog neizměrno dobar i milosèrdan?

Bog je neizměrno dobar, jer nam iz same ljubavi daje sve dobro;

Bog je milosèrdan, jer oprašta svakomu grěšniku, koj se iskreno pokaje.

„Bog je ljubav.“ 1. Iv. 4, 16. — „Tako mi života, govori Gospodin, neželim smèrti grěšnika, nego da se bezbožni obrati od puta svoga, i da živi.“ Ez. 33. 11.

54. Zašto velis: da je Bog istinit i věran?

Bog je istinit, jer istinu ljubi nad sve, a mèrzi na laž;

Bog je věran, jer uvěk izvèršuje, što obeća ili čim se zaprěti (zagrozi).

„Nije moguće, da Bog laže.“ Žid. 6, 18. — „Nebo i zemlja proći će, ali rěči moje neće proći.“ Mat. 24, 35.

55. Možemo li Boga viděti?

Boga tělovnima očima nemožemo viděti, jer je čisti duh.

56. Kako su dakle ljudi spoznali Boga i njegove savèršenosti, kad ga nemožemo viděti?

Ljudi spoznali su Boga i njegove savèršenosti

1) Razmišljanjem o njegovih dělih;

„Jer nevidivo njegovo bitje, njegova naime věčna snaga i božanstvo poznaje se i vidi u stvorenih stvarih.“ Rim. 1, 20.

2) Po glasu savěsti;

„Jer nas ona opominje, da se bojimo nevidivoga kaznitelja opakih dělah, i da se nadamo naplati dobrih činah.“ Rim. 2, 15.

3) Spoznali su najbolje božjim objavljenjem.

„Boga nitko nije vidio nikad: jedinorodjen sin, koj je u naručju otčevu, on ga javi.“ Iv. 1, 18.

Poučenje. Sinko věruj u Boga ne samo umom nego i sèrdcem — Kad se u jutro probudiš, panajprije pomisli na Boga i zamoli od njega njegovu milost:

Bože, sad otvorih oči svoje,
I spominjem najprije ime Tvoje,
Pa Te molim u svoj poniznosti,
Okrěpi me danas Tvom milosti.

§. 2. O triuh božanskih osobah.

„Vèrujem u Boga otca."

57. Zašto veliš: vèrujem u Boga otca?

Jer je u Bogu više osobah ili sobstvih a pèrva od njih zove se otac.

58. Koliko ima dakle osobah ili sobstvih?

Tri: Otac, i Sin, i Duh sveti.

„Kèrstite sve narode u ime Otca, i Sina, i Duha svetoga." Mat. 28, 19.

59. Je li svaka ova osoba sobstvo Bog?

Jest; Otac je pravi Bog, Sin je pravi Bog, i Duh sveti je pravi Bog.

60. Ima li dakle više, nego jedan Bog?

Neima; ove tri osobe sàmo su jedan Bog.

61. Zašto su ove tri osobe samo jedan Bog?

Jer sve tri imaju istu istovětnu božansku narav.

62. Je li koja osoba starija ili mogućnija od druge?

Nije nijedna; sve tri su od věka, sve tri su jednako mogućne, milostive i savèršene; jer su sve trì samo jedan Bog.

63. Zar dakle neima nikakve razlike medju Bogom otcem, sinom, i duhom svetim?

Ima; oni se razlikuju osobom.

64. Kako se razlikuju osobom?

Otac je sám od sebe od věka; Sin se je rodio od věka od Otca, a Duh sveti izlazi od věka od Otca i Sina.

65. Kakva se děla pripisuju ovim trim božanskim osobam?

Otcu pripisuje se osobito stvaranje, Sinu odkupljenje, Duhu svetomu posvećenje, premda su ovo zajednička děla sve trojice.

66. Kako zovemo ono otajstvo, u kojem je Bog jedan sućtvom a troj u osobah ili sobstvih?

To zovemo otajstvo presvetoga Trojstva.

67. Možemo li razuměti ovo otajstvo?

Slab naš razum nemože dokučiti naravi Božje; jer je Bog neizměran, a naš razum ograničen.

Poučenje. Hvali Bogu, što ti je spoznati dao veliko ovo i presveto otajstvo, te nemudruj o njemu dèrzovito. (Blagdan presv. Trojstva).

§. 3. O stvaranju i upravljanju světa.

„Svemogućega stvoritelja neba i zemlje."

68. Zašto zoveš Boga stvoriteljem neba i zemlje?

Jer je Bog iz ništa stvorio nebo i zemlju, i sve što je na njih.

69. Kako je Bog stvorio svět?

Bog je stvorio svět svojom rěčju, to jest, svojom svemogućom voljom.

„Bog reče: da postane světlo, i světlo postane." i. t. d. 1. Moj. 1.

70. U koliko danah stvori Bog svět?

Bog stvorì vas svět u šest danah.

71. Skèrbi li Bog za sve, što je stvorio?

Bog skèrbi u svojoj mudrosti i otčinskoj ljubavi za svaki svoj stvor.

„Bog učiní malog kao i velikog, i jednaka mu briga za sve.“ Mudr. 6. 8. „I vlasi na glavi vašoj svi su izbrojeni.“ Luk. 12, 7.

72. Kako zovemo brigu, koju ima Bog za svoje stvorove?

Promisao ili providnost Božju.

73. U čem vidimo najjasnije providnostBožju?

U uzdèržavanju i upravljanju světa.

74. Kako Bog uzdèržava svět?

Bog čini, da svět sveudilj obstoji onako, kao što je on premudro odredio.

75. Kako upravlja Bog světom?

Bog uredjuje i ravna sve na světu po svojoj svetoj volji.

„Ni jedan vrabac nemože pasti na zemlju bez otca našega.“ Mat. 10, 29.

76. Hoće li Bog i ono zlo, što je na světu?

Neće, Bog mèrzi na zlo, ali ga ipak pripušta, i to zato, jer 1) dao je čověku slobodu, 2) on zna i zlo obratiti na dobro.

„Vi ste mislili po mene zlo, ali Bog to obrati na dobro.“ 1. Moj. 50, 20.

77. Što imamo činiti, da nam bude sve na dobro?

Imamo sve, i suprotivštine iz Božjih rukuh dragovoljno primati, i po volji Božjoj njimi se služiti.

„Gospodin dadè, Gospodin uzè. Blagoslovljeno ime gospodnje.“ Job. 1, 21.

78. Zašto Bog šalje na ljude suprotivštine?

Da se 1) grěšnici poprave, 2) da pravedni uztraju i naprěduju u dobru.

Poučenje. Nemoj se tužiti na Božje naredbe; jer Bog zna najbolje, što ti je zbilja koristno.

§. 4. O angjelih.

79. Je li Bog stvorio još i druge razumne stvorove osim ljudih?

Bog je stvorio osim ljudih još i čiste, neumèrle i blažene duhe, koje mi zovemo angjele.

80. Jesu li svi angjeli ostali onako dobri i blaženi, kao što ih je Bog stvorio?

Nisu; mnogi su se podigli proti Bogu; zato ih je Bog bacio u pakao; i zovu se zli dusi ili vrazi.

„Ja vidih sotonu, gdě s padè s neba kao munja.“ Luk. 10, 18.

81. Što čine ovi zli duši?

Zli dusi gledaju iz mèrzosti i navisti da nas zavedu na grěh, te rinu u věčnu propast.

82. Kako se imamo braniti od njihovih zašedah?

Molitvom i postojanim odbijanjem njihovih napastih.

83. Što čine za nas dobri angjeli?

Dobri angjeli mole za nas, čuvaju nas, i pobudjuju nas na dobro.

„Zapovědio je angjelom svojim za tebe, da te čuvaju na svih putih tvojih.“ Ps. 90, 11. Povèstnica Tobie.

84. Kako zovemo angjele nam za čuvare dane?

Zovemo ih svete angjele čuvare.

85. Ima li svaki čověk svog angjela čuvara?

Svaki čověk ima svog angjela čuvara.

O deči veli Isu-Kèrst: „Angjeli njihovi na nebesih sveudilj gledaju lice otca mojega, koj je na nebesih.“ Mat. 18, 10.

86. Kako da se vladamo prama angjelu čuvaru?

Imamo ga zahvalno štovati, marljivo zazivati, i njegove opomene slušati.

Poučenje. Izruči se svakog jutra i věčeri svomu svetomu angjelu čuvaru, i čuvaj se, da ništa negovoriš ni nečiniš, što je proti svetoj stidljivosti.

§. 5. O pèrvom čověku i o iztočnom grěhu *).

87. Kako je Bog stvorio pèrvoga čověka?

Bog je načinio čověčje tělo od zemlje, i nadahnuo mu neumèrlu dušu. 1. Moj. 2, 7.

---

*) Vidi povèstnicu vèrozakona §. 1. i 2.

88. Kako je Bog odlikovao čověka?

Stvorio ga je na svoju priliku.

89. Kako su se zvali pèrvi ljudi?

Pèrvi ljudi zvali su se Adam i Eva.

90. Jesu li bili pèrvi ljudi u početku dobri?

Jesu, Bog ih je stvorio svete i pravedne.

91. Gdě su živili?

Živili su blaženo u zemaljskom raju, te nisu imali nikad umrěti.

92. Jesu li ostali uvěk blaženi?

Nisu, jer su sagrěšili, te time pali u nemilost Božju, i navukli na sebe njegovu kaštigu.

93. Kako su sagrěšili pèrvi ljudi?

Pèrvi ljudi pověrovali su više zmiji nego Bogu, te su jěli od zabranjenog voća (sáda).

94. Je li ovaj grěh škodio samo pèrvim ljudem?

Adamov grěh je na sve ljude prešao svimi svojimi zlimi poslědicami; jer po praotcu Adamu je sva čověčja narav od Boga odpala.

„Po jednom čověku dodjè grèh na svět, i po grèhu smèrt; i tako smèrt predjè na sve ljude, jer u njem svi sagrěšiše.“ Rim. 5, 12.

95. Kako zovemo taj grěh, koj je prešao na cělo čověčanstvo?

Grěh, koj je prešao od Adama na sve čověčanstvo, zovemo grěh iztočni ili naslědni, jer ga od pèrvih naših roditeljah naslědimo, i u njemu se rodimo. Ps. 50, 7.

96. Koje su zle posledice iztočnoga grěha?

1) Da smo prestali biti sini Božji, i izgubili pravo na kraljestvo nebesko.

2) Da nam je potamnio razum, a volja je nagnuta na zlo.

3) Da podnosimo svakojake nevolje, boli i muke, a napokon da ćemo umrěti.

97. Da li se je čověk mogao izza pèrvoga grěha spasiti?

Izza pèrvoga grěha nebi se bio mogao nijedan čověk spasiti, da nam se Bog nije smilio, i da nam nije dao spasitelja, koj nas je odkupio od grěha.

Poučenje. Budi, sinko, lěpa prilika Božja, i mèrzi na grěh, za kojim dodjè sve zlo na svét.

§. 6. Od pèrvoga grěha do došastja Isu-Kèrstova*).

98. Jesu li svi sinovi naših praroditeljah bili pobožni i dobri?

Nisu; već pèrvi njihov sin Kain bio je opak i ubio svoga brata Abela.

99. Jesu li i Kainovi potomci bili opaki?

Jesu; oni su živili bezbožno, kao što im življáše i otac, i zavodili su po malo i dobre, da su skoro svi ljudi postali bezbožni.

*) Vidi povèstnicu věrozakona od §. 3 do 20.

100. Kako je Bog kaznio (kaštigao) ljude?

Bog ih je kaznio potopom, u kojem su svi poginuli do pobožnoga Noea i njegove porodice.

101. Jesu li ljudi poslě potopa ostali věrni Bogu?

Nisu; nego su do skora opet odpali od njega, i klanjali se suncu i měsecu, ljudem i zvěradi, kao i kipom dèrvenim i kamenitim.

102. Je li Bog ostavio ljude u grěhu da propadnu, kao što bi bili zaslužili?

Nije; Bog im je radi budućega spasitelja davao obilatih milostih na spasenje dušah, i opominjao ih raznimi načini na pokoru i poboljšanje. Mudr. 12. Jon. i. t. d.

103. Što je zatim Bog učinio, kad su ljudi sve gori bivali?

Bog da uzdèrži pravu věru, odabrao si je narod, i sklopio s njime osobiti ugovor.

104. Kako se zove odabrani ovaj narod?

Narod židovski ili izraelski.

105. Kako je Bog uzdèržavao pravu věru u narodu izraelskom?

Bog je uzdèržavao pravu věru po svetih ljudih, po kojih se je javljao narodu, i dao mu svoje zapovědi i svoja obećanja.

106. Možeš li mi imenovati nekoje od ovih svetih ljudih?

Takovi su ljudi bili u početku Abraham,

Izaak, Jakob, kasnije Mojsia, David i ostali proroci.

107. Tko su bili Abraham, Izaak i Jakob?

Abraham bio je praotac naroda židovskoga; Izaak bio mu je sin, a Jakob biáše sin Izaaka.

108. Što se je znamenitog dogodilo u vréme Abrahama?

Osobito znamenit je poraz Sodome i Gomore i žèrtva pobožnoga Izaaka.

109. Je li imao Jakob sinovah?

Jakob je imao dvanaest sinovah, koji su bili kasnije praotci dvanaest plemenah naroda izraelskoga.

110. Što je učinio Mojsia?

Mojsia oslobodio je narod izraelski iz egipatskoga sužanjstva, prevedavši ga kroz cèrveno môre, i učinio je jošte mnogo drugih velikih čudesah.

111. Što je Bog dao izraelskomu narodu po Mojsii?

Dao mu je na gori Sinaj svojih deset zapovědih na dvih kamenitih pločah pisanih, i inih bogoštovnih i gradjanskih zakonah.

112. Tko je bio David?

David bio je velik kralj i prorok; iz njegova kolěna izišao je mesia ili obećani spasitelj (odkupitelj).

113. Tko je bio naslědnik Davida kralja?

Naslědnik Davida kralja bio je Salomon,

sin njegov, te je sagradio veličanstveni hram (cèrkvu) u Jeruzolimu.

114. Što će rěći prorok?

Prorok je onaj, koj proriče, t. j. unaprěd kaže, što će se dogoditi, kao što su proroci proricali došastje spasitelja i njegova děla.

115. Što su proricali proroci o Mesii?

Proricali su osobito:

1) Vrěme kad će doći, i město, gdě će se roditi;

2) kako će živiti, muku tèrpiti, i umrěti;

3) da će uzkèrsnuti, i kako će se njegova cèrkva razširiti i u věke trajati.

116. Jesu li proricali proroci mnogo prije Isu-Kèrstova došastja?

Jesu; njihova proročanstva bila su i popisana više stoletjah prije Isu-Kèrsta, a židovi razturili su ova i medju krivobožce.

117. Kada je došao obećani spasitelj?

Od prilike četiri tisuće godinah poslě stvorenja světa.

118. Zašta je spasitelj došao stopèrv poslě četiri tisuće godinah?

Da ljudi najprije spoznaju, u kakovu su nevolju pali grěhom, i da ih iz nje nitko do Boga izbavit nemože.

119. Kakvi je bio onda svět?

Vas svět čamio je u krivobožtvu i opačinah; samo židovi poznali su još pravoga Boga.

Poučenje. Hvali Bogu, što ti je udělio milost, da poznaš obećanog spasitelja světa, kojega su sveti naši otci dugo i željno izgledali. (Došastje.)

Drugi članak věre.

120. Kako glasi drugi članak věre?

„I u Isu-Kèrsta sina njegova jedinoga gospodina našega."

121. Što uči drugi članak věre?

Uči nas, da je Isu-Kèrst jedinorodjeni sin Božji i naš gospodin.

122. Što to znači: „Isus"?

Isus znači: spasitelj ili izbavitelj.

„Naděni mu ime Isus, jer će on izbaviti svoj narod od grěhah njegovih." Mat. 1, 21.

123. Što znači Kèrst?

Kèrst je po židovski mesia, a to će rěči pomazani,

124. Zašto se zove Isus pomazani?

Jer su se u starom zakonu proroci, poglavice svetjenički i kraljevi pomazivali uljem, a naš najvišji prorok, svetjenik i kralj jest Isus.

125. Zašto se zove Isu-Kèrst jedinorodjeni sin Božji?

Jer je Isu-Kèrst sám sin Božji, jedne naravi s otcem.

126. Nismo li i mi sinovi Božji?

Jesmo; ali Bog nas je samo posinio svojom milostju.

127. Zašto velimo, da je Isu-Kèrst naš gospodin?

Isu-Kèrst je naš gospodin,

1) jer je naš Bog;

2) jer je naš odkupitelj, koj nas je odkupio svojom kèrvlju.

128. Kako znamo, da je Isu-Kèrst Mesia, kojega je Bog ljudem obećao?

Jer se je na njem spunilo sve, što su proroci o mesii proricali.

Zato rěče Isus židovom: „Pregledajte pisma, ona su, koja svědoče o meni." Iv. 5, 39.

129. Odkuda znamo, da je Isu-Kèrst pravi Bog?

Da je Isu-Kèrst pravi Bog, to znamo:

1) iz proročanstvah prorokah;

2) iz svědočanstva njegovoga nebeskoga otca;

3) iz njegovoga vlastitoga svědočanstva;

4) iz apoštolskoga nauka;

5) iz neprekidnoga věrovanja katoličke cèrkve.

130. Kako glase proročanstva prorokah?

Da je obećani spasitelj „Bog, Bog s nami, najsvetiji, čudotvoran, i otac budućnosti."

131. Kako je posvědočio Bog otac Isu-Kèrsta?

Kod kèrštenja u Jordanu i kod preobraženja na gori Tabor čuo se je glas s neba: „Ovo je sin moj ljubezni koj mi se dopao.“ Mat. 3, 7.

132. Kako se je Isu-Kèrst zasvědočio?

1) On je svědočio, da je sin Božji, i právi Bog kao što mu je i otac;

2) ovo svědočanstvo utvèrdio je čudesi, a

3) zapečatio ga svojom smèrtju.

1) „Ja i otac jedno smo.“ Iv. 10, 30. „Tko vidi mene, vidi i otca“ (14, 9.) „Sve što ima otac, moje je.“ (16, 15.) „Sve što otac čini, ono i sin čini onako . . . da svi poštuju sina, kao što poštuju otca.“ (5, 19, 23.) Kad je rèkao Petar Isusu: „Ti si Kèrst, sin Boga živoga.“ (Mat. 16, 16.) a Toma: „Gospodine moj i Bog moj,“ potvèrdio je spasitelj ove rěči. 2) Uzkèrsnutjem, uzašastjem i inimi čudesi. Zato rěče židovom: „Ako meni nećete da vèrujete, mojim dělim vèrujte.“ Iv. 10, 38. 3) Zaklev se živim Bogom prěd sudom i izpovèdiv svetčano: „da je on Kèrst, sin Božji, koj će sěděti ob desnu krěposti Božje, i doći na oblacih nebeskih,“ te je i umro za ovu svoju izpověd.

133. Što su učili apoštoli o Isu-Kèrstu?

Oni su učili,

1) da je Isu-Kèrst pravi Bog;

2) da je u njem sva punoća božanstva;

3) da mu se imaju klanjati svi stvorovi.

1) „Znamo, da je sin Božji došao. Ovaj je pravi Bog i věčni život.“ Iv. 5, 20. „Isu-Kèrst, koj je nada svim Bog, blagoslovljen u věke.“ Rim. 9, 5. 2) „U Isu-Kèrstu prebiva svaka punoća božanstva tělesno.“ Kol. 2, 9. Srav. Iv. 1. Kol. 1. Žid. 1. 3) „Da se u ime Isušovo pokloni svako kolěno onih, koji su na nebu i na zemlji i pod zemljom.“ Fil. 2, 10.

134. Što věruje katolička cèrkva o Isu-Kèrstu?

Katolička cèrkva věrovala i učila je uvěk, da je Isu-Kèrst pravi Bog i jednoga suštva s Bogom otcem, i branila je ovaj nauk vazda kao temeljni nauk kèrtsjanstva.

Poučenje. Zazovni ime Isusovo višeputah, osobito u napasti. Pozdravi svakog lěpim pozdravom: „Hvaljen Isus“ — „U věke. Amen.“ (Blagdan presv. imena Isusova.)

Tretji članak věre.

135. Kako glasi tretji članak věre?

„Koj je začet po Duhu svetomu, rodjen od Marie děvice.

136. Što uči tretji članak věre?

Da je sin Božji krěpostju Duha svetoga čověkom postao, t. j. da je primio put (tělo) i dušu, kao što i mi ljudi imamo. (Blagověst ili navěštenje B. D. M.)

„Rěč (jedinorodjeni otca) postala je tèlom, i prebivala medju nami.“ Iv. 1, 14.

137. Kako zovemo to otajstvo?

Utělovljenje ili uputjenje sina Božjega.

138. Što věruješ dakle věrujuć uputjenje Isu-Kèrstovo?

Věrujem, da je Isu-Kèrst zajedno pravi Bog i pravi čověk: kao Bog je od věka, a čověkom postà u vremenu.

139. Koliko ima naravih u Isu Kèrstu?

Dvě, božanska narav, jer je Bog, a čověčja, jer je i čovek.

140. Jesu li i dvě osobe u Isu-Kèrstu?

Nisu; Isu-Kèrst je samo jedna osoba; jer su obe naravi nerazdiono sdružene u jednoj osobi sina Božjega.

141. Gdě se je Isu-Kèrst rodio?

Isu-Kèrst se rodio u jednoj staji (štali) u Bethlehemu. (Božić.)

142. Kako su ljudi doznali, da se je rodio?

Pobožnim pastirom blizu Betlehema navěstio je to najprije angjeo, a trojici mudrih kraljevah na iztoku navěstila je to nevidjena dondě zvězda.

143. Tko je mati Isu-Kèrstova?

Mati Isu-Kèrstova je blažena děvica Maria.

144. Kako se zove zato Maria?

Zove se mati Božja ili Bogorodica.

145. Je li Maria ostala zato děvica?

Jest; ona je bila děvica prije poroda, u porodu, i poslě poroda Božjega sina.

146. Tko je bio otac Isu-Kèrstov?

Isu-Kèrst imao je istina kao čověk mater, ali nije imao otca; sveti Josip bio je samo njegov odhranitelj.

„Isusa su dèržali za sina Josipova.“ Luk. 3, 23.

147. Zašto je sin Božji postao čověkom?

Sin Božji postao je čověkom, da može za

naše grěhe tèrpiti i umrěti; jer kao Bog nije mogao tèrpiti ni umrěti.

Poučenje. Hvali Bogu svim sèrdcem svojim, da je iz ljubavi k tebi postao ubogo (siromašno) děte; osobito pako hvali mu, kad u jutro, u podne i u veče zvoni na pozdravljenje.

O životu Isu-Kèrstovu na zemlji. *)

148. Što je učinila Maria četèrdeseti dan poslě porodjaja?

Prikazala je Isusa Gospodinu u Jeruzolimskom hramu (svěćnica ili světlo Marinje.)

149. Je li bio Isus kao děte uvěk u Jeruzolimu ili u židovskoj zemlji?

Nije; Josip i Maria poběgli su s dětetom u Egipat, jer je Herod tražio Božje ovo děte, da ga pogubi.

150. Gdě je živio Isus, kad se je vratio iz Egipta?

Živio je do trideseté godine dobe svoje u Nazaretu u kući svojih roditeljah, i bio im je podložan.

151. Zašto je Isus, sin Božji bio podložan?

Da uči dětcu, kako imaju biti podložna svojim roditeljem

152. Što je učinio Isu-Kèrst u dvanaestoj godini dobe svoje?

---

*) Vidi pověstnicu vèrozakona §. 21, 22, 23.

U dvanaestoj godini dobe svoje išao je Isus sa svojimi roditelji u Jeruzolim, i ostao ondě tri dana u cèrkvi.

153. Zašto je ostao u cèrkvi?

Da nam pokaže, kako imamo radostno moliti i učiti se.

154. Što je učinio Isu-Kèrst kad je navèršio tridesetu godinu svoje dobe?

Kad je Isusu bilo trideset godinah, dao se na Jordanu po Ivanu kèrstiti; a zatim je otišao u pustinju, i bio je tamo 40 danah u postu i molitvi.

155. Što je činio kad je izišao iz pustinje?

Naučao je javno i odabrao si učenikah, izmedju kojih je dvanaestoricu osobito obučio i prozvao ih svojimi apoštoli ili blagověstnici.

156. Što je Isus učio?

Učio je sve ono, što imamo věrovati, ufati se i činiti, da se spasimo.

157. Kako je pokazao Isus, da je njegov nauk istinit i božanstven?

Da je njegov nauk istinit i božanstven, pokazao je 1) svetostju svojega života, 2) čudesi i proročanstvi.

158. Što nam zasvědočuje svetost Isusova života?

To, što je bio sasvim čist od grěha, (Iv. 8, 46.) pun ljubavi prama ljudem, dà i prama najljutjim neprijateljem svojim, a otcu svojemu nebeskomu bio je poslušan do smèrti.

159. Što su čudesa?

Čudesa su děla, koja nemože čověk činiti svojimi silami, nego samo po svemogućnosti Božjoj.

Zato rěče Nikodem spasitelju: „Nitko nemože ovih čudesah činiti, koja ti činiš, ako nije Bog s njim.“ Iv. 3, 2.

160. Bi li mi znao kazati koje od Isu-Kèrstovih čudesah?

1) Nahranio je više od pet tisućah (hiljadah) ljudih sa pet hlěbacah; 2) utaložio je jednom rěčju větrove i valove, izlěčio svakojake bolesti, izgonio nečiste duhe, uzkrisio mèrtve.

161. Bi li mi znao kazati koje od Isu-Kèrstovih proročanstvah?

Isus prorěkao je 1) Judinu izdaju i zatajenje Petrovo, 2) svoju muku i smèrt, 3) uzkèrsnutje svoje i uzašastje na nebesa, i dr.

162. Je li i takvo što prorěkao Isu-Kèrst, što se još i dan danas navèršuje?

Jest; on je prorěkao:

1) da će se propovědati Evangjelje svim narodom ovoga světa,

2) da vlast paklena neće nadvladati cèrkve,

3) da će se razorit Jeruzolim, a od cèrkve da neće ostati ni kamen na kamenu.

Poučenje. Budi kao Isus marljiv i poslušan, moli i uči se radostno, te nastoj da naprěduješ u mudrosti i milosti kao što u dobi.

Četvèrti članak věre.

163. Kako glasi četvèrti članak věre?

„Mučen pod Ponciom-Pilatom, propet, umro, i pokopan.“ *)

164. Što uči četvèrti članak věre?

Uči, da je Isu-Kèrst pretèrpio za nas strašne muke, da je na križu umro, i da bi u grob položen.

165. Što je Isu-Kèrst tèrpio?

On je za svega života svoga neizgovorno mnogo tèrpio. Najposlě bio je uhvatjen, obružen i popljuvan, bičovan i tèrnjem okrunjen, a napokon razpet.

166. Gdě bi Isu-Kèrst propet?

Na gori kalvarie blizu Jeruzolima grada (varoša).

167. Kako dugo visio je Isus na križu?

Tri ure visio je Isus na križu u grozovitoj muki duše i těla.

168 Što je činio Isus na križu?

1) Molio je za svoje neprijatelje;

2) obećao je raj skrušenomu razbojniku;

3) brinuo se ljubezno za raztuženu svoju majku.

---

*) Vidi pověstnicu věrozakona §. 24, 25, 26.

169. Kako je Isus preminuo?

Govoreći: „Otče! u ruke Tvoje predajem duha svojega,“ naklonio je glavu.

170. Je li Isu-Kèrst doista umro?

Jest; jer se je njegova duša doista oddělila od těla.

171. Kakvo se je dogodilo čudo kod Isu-Kèrstove smèrti?

Sunce je potamnilo, zemlja se potresla, stěne su se razpukle, grobovi otvorili, i mnogi mèrtvaci ustali od mèrtvih.

172. Što dokazuju ova čudesa?

Dokazuju, da je Isu-Kèrst bio doista sin Božji, kao što izpovědiše satnik i vojnici, koji su stajali kod križa.

173. Tko je obsudio Isu-Kèrsta na smèrt križa?

Rimski vladar zemlje Poncio-Pilat.

174. Je li Isu-Kèrst morao umrěti?

Nije morao; nego je sám hotio umrěti iz milosèrdja i neizměrne ljubavi prama nami.

„On je žèrtvovan, jer je sám hotio.“ Iz. 53. 7.

175. Zašto je Isu-Kèrst hotio tèrpiti i umrěti?

Isu-Kèrst hotio je tèrpiti i umrěti; da nas pomiri opet s Bogom, i izbavi od grěha i věčnoga prokletstva.

„On nas je ljubio i oprao od grěhah naših kèrvlju svojom.“ Objav. 1, 5.

176. Kako nas je izbavio Isu-Kèrst svojom mukom od věčnoga prokletstva?

Isu-Kèrst je za nas podnio kaštigu grěha, da zadovolji pravdi Božjoj, i tako nas je minula zaslužena věčna kazan.

„Koj grèha neučini, iznese sám grèhe naše na tělu svojemu na dèrvo; da umèrvši za grèhe živimo za pravdu, kojega se kèrvlju izlěčiste.“ 1. Pet. 2, 22—24.

177. Za koje grěhe tèrpio je Isu-Kèrst?

Isu-Kèrst tèrpio je „za grěhe svega světa“: (1. Iv. 2, 2.) za iztočni grěh i druge grěhe.

178. Ako je Isu-Kèrst tèrpio za grěhe svih ljudih, zašto se neće svi spasiti?

Jer svi nepostaju dionici Isu-Kèrstovih zaslugah.

179. Zašto svi nepostaju dionici Isu-Kèrstovih zaslugah?

Jer svi nevěruju njegove nauke, nedèrže njegovih zapovědih i neslužе se njegovimi srědstvi milosti.

Poučenje. Nezaboravi nikad, kako te Isu-Kèrst ljubi, i što za tebe pretèrpi. Moli često, osobito kad ugledaš križ:

Isu-Kèrste, Tvojom smèrti,
Pomozi mi grèh zatèrti,
A velika Tvoja muka
Nek na krěpost mene nuka.

(Križni put; pohodjenje svetoga groba u velikoj nedělji; nejědjenje mesa u petak i t. d.)

Peti članak vère.

180. Kako glasi peti članak věre?

„Sidje nad pakao, tretji dan uzkèrsnù od mèrtvih“ *).

181. Što će to rěći: „sidje nad pakao?“

Da je duša Isu-Kèrstova poslě njegove smèrti sišla u prědnji pakao, t. j. u ono město, gdě su bile duše prije preminuvših pravednikah.

„On bì istina ubijen tělom, ali duhom dodje duhovom, koji biáhu u tamnici i propovědaše im;“ to jest navěsti im izbavljenje. 1. Pet. 3, 19.

182. Zašto su bile duše preminuvših pravednikah u prědpaklu?

Ier su bila vrata nebeska zatvorena radi grěha, te ih je imao Isu-Kèrst otvoriti?

183. Zašto je sišao Isu-Kèrst u prědpakao?

Sišao je u prědpakao, da těši i izbavi duše pravednikah.

184. Je li Isu-Kèrstova duša ostala u prědpaklu?

Nije, nego se je tretji dan — u nědelju — sdružila opet s tělom, te je Isu-Kèrst slavno uzkèrsnuo.

185. Jesu li znali Isu-Kèrstovi neprijatelji da će uzkèrsnuti?

---

*) Vidi povèstnicu vèrozakona §. 27.

Jesu; jer je to Isu-Kèrst prorěkao; zato i jesu zapečatili grob i postavili stražu.

186. Jesu li Isu-Kèrsta i učenici njegovi viděli poslě uzkèrsnutja:

Jesu ga višeputah viděli, dotikali ga se, jěli, govorili i družili se s njime, te umèrli za to, da potvèrde njegovo uzkèrsnutje.

187. Je li Isu-Kèrst poslě svoga uzkèrsnutja još na zemlji ostao?

Jest; ostao i to četèrdeset danah.

188. Što je za ono vrěme radio?

Podělivao je svojim apoštolom, osobito Petru, svakojake povlastice, i obučavao ih u věri.

189. Zašto je Isu-Kèrst slavno uzkèrsnuo?

Da nam dokaže, da je pravi Bog, te da nam poda ufanje, da ćemo i mi slavno někoč uzkèrsnuti.

Poučenje. Imaj u pameti ove rěči sv. Pavla: „Kao što ustà Isu-Kèrst od mèrtvih, tako i mi u novom životu da hodimo.“ Rim. 6, 4. (Uzkèrs, vazam.)

Šesti članak věre.

190. Kako glasi šesti članak věre?

„Uzidje na nebesa, sědi ob desnu Boga otca svemogućega.“

191. Što razuměvaš po rěčih: „Uzidje na nebesa?“

Da je Isu-Kèrst uzišao svojom snagom s dušom i tělom na nebesa.

192 Gdě je Isu-Kèrst uzišao na nebesa?

Na maslinskoj gori na očigled svojih učenikah.

193. Zašto je Isu-Kèrst uzišao na nebesa?

Isu-Kèrst je uzišao na nebesa,

1) Da nastupi svoje gospodstvo;

2) da nam bude zavětnik kod svoga otca, i

3) da i nam tamo pripravi město.

194. Što znače rěči: „Sědi ob desnu Boga?“

Da Isu-Kèrst ima istu vlast i gospodstvo na nebu, koju i otac njegov.

Poučenje. Moli često i pobožno dragoga spasitelja, da i tebe někoč primi u nebo. (Spasovo, uzašastje Isu-Kèrstovo.)

Sedmi članak věre.

195. Kako glasi sedmi članak věre?

„Odonud ima doći suditi žive i mèrtve.“

196. Što uči sedmi članak věre?

Da će Isu-Kèrst na svèršetku světa opet doći s neba s velikom silom i slavom, da sudi sve ljude, dobre i zle.

197. Kako zovemo taj sud na svèršetku světa?

Sudnji dan, ili obći sud, jer će se onda suditi svim ljudem svega světa.

198. Za što će nam se suditi?

Za svaku misao, rěč i dělo, i za ono dobro, koje smo propustili.

199. Kakov će sud izrěći božanski sudac?

1) Dobrim će rěći: „Hodite blagoslovljeni otca mojega, primite kraljestvo, koje vam je pripravljeno od postanja světa.“

2) Zlim pako: „Idite od mene prokleti u oganj věčni, koj je pripravljen vragu i angjelom njegovim.“ Mat. 25, 34, 41.

200. Što će zatim biti?

Zli će otići u pakao, a dobri u nebo. Mat. 25, 46.

201. Što je pakao?

Pakao je mučilište, věčni oganj, gdě će biti uvěk plač i škripnja zubih. Mark. 9, 42, 44. Mat. 25, 30.

202. Što je nebo?

Nebo je město neizgovornoga blaženstva, gdě pravednici Boga gledaju i s njime su sdruženi uvěke.

203. Ima li još kakvi sud osim obćega?

Ima osebni, odmah po smèrti.

„Sudjeno je ljudem jednom umrěti, a po tom će doći sud.“ Žid. 9, 27.

204. Zašto se ovaj sud odmah po smèrti zove osebni sud?

Jer će Bog svakomu čověku odmah po smèrti osebno suditi.

205 Zašto će biti obći sud, kad ima već osebni?

Obći sud biti će,

1) Da svi ljudi spoznaju mudrost i pravdu Božju;

2) da bogoljubni prime zasluženu čast, a bezbožni zasluženu sramotu, jer će se onda objaviti dobra i zla děla svakoga čověka.

„Onda će bezbožni uzdisati od teskobe duha: Evo onih, kojim smo se jednoć smijali i rugali ružnimi rèčmi. Mi budale dèržasmo život njihov za mahnitost, i svèrhu njihovu za bezčastnu. Pa evo sad spadaju medju sinove Božje, i njihov je dio medju svetimi, i t. Mudr. 5.

206. Kamo ide duša po osebnom sudu?

Ide ili u nebo, ili u pakao, ili u očistilište (purgatorium).

207. Koje duše idu u očistilište?

Koje su istina, u milosti Božjoj preminule, ali nisu još dosta čiste, ili moraju za grěhe svoje još pokoru činiti.

O ovih veli sv. Pavao: „Spasit će se, nu kao ognjem.“ 1. Kor. 3, 15.

208. Hoće li očistilište ostati i po obćem sudu?

Neće; onda će biti samo nebo i pakao.

Poučenje. Nemisli nikad, da si sakriven, i da nitko nevidi tvoja zla děla. Jer Božje oko vidi sve, i „sve što biva, bilo ono dobro ili zlo, staviti će jednom Bog prěd sud svoj.“ Prop. 12, 14.

Osmi članak věre.

209. Kako glasi osmi članak věre?
„Věrujem u Duha svetoga."

210. Što uči osmi članak věre?
Da je Duh sveti tretja Božanska osoba, iste naravi s otcem i sinom.

„Otac, rěč i Duh sveti, i ovo troje je jedno." 1. Iv. 5, 7.

211. Gdě je Duh sveti?
On je svagdě; ali kao početnik i darovnik milostih jest osobito u katoličkoj cèrkvi i u duši pravednika.

212. Kakve milosti daje Duh sveti katoličkoj cèrkvi?
Upravlja i posvetjuje svendilj cèrkvu do svèršetka světa.

213. Kakve milosti daje Duh sveti duši?
Duh sveti posvetjuje i krěpi dušu svojom milostju, zato se zove i posvetitelj.

214. Dokle prebiva Duh sveti u duši?
Dok je čista od svakoga težkoga grěha.

215. Zašto se prědstavlja Duh sveti u slici goluba?
Jer se javio u toj slici kod Isu-Kèrstova kèrstjenja.

216. Zašto se prědstavlja u slici gorućih jezikah?

Jer je došao na duhove (trojake) s neba u slici gorućih jezikah nad apoštole *).

217. Što su činili apoštoli, kad su na duhove primili Duha svetoga?

Apoštoli primiv Duha svetoga, propovědali su Isu-Kèrsta razpetoga, i potvèrdjivali svoje rěči nebrojenimi čudesi **).

218. Kakvim je urodilo rodom njihovo propovědanje?

Pèrva propověd svetoga Petra obratila je tri tisuće ljudih na kèrstjansku věru; druga dvě tisuće, i tako je broj věrujućih svaki dan rastao.

219. Kako su zvali ove věrujuće?

Kèrstjane.

220. Kako su živili pèrvi kèrstjani?

Živili su bogoljubno i u slogi; budući svi „Jednoga sèrdca i jedne duše.“ Děla apošt. 4, 32. ***)

221. Jesu li imali i svojih duhovnih starěšinah?

Jesu imali, a svi su zajedno činili veliku vidivu obćinu, kojom su upravljali sveti Petar i ostali apoštoli kao naměstnici Isu-Kèrsta.

222. Kako se je zvala ova obćina?

Katolička cèrkva ili upravo cèrkva.

---

*) Vidi pověstnicu věre §. 28.
**) Vidi pověstnicu věre §. 29.
***) Vidi §. 30.

Poučenje. Brižljivo nastoj, da kloneć se grěha sačuvaš u svojem sèrdcu Duha svetoga, i věrno slušaš njegove opomene. (Duhovi, trojaci.)

Deveti članak věre.

223. Kako glasi deveti članak věre?
„Svetu cèrkvu katoličku. Svetih obćinstvo."

§. 1. O cèrkvi u obće.

224. Što je cèrkva?
Cèrkva je ona velika vidiva obćina svih kèrstjanah na světu, koji izpovědaju istu věru i služe se istimi sakramenti (svetotajstvi), i koje upravlja rimski papa kao njihova vèrhovna glava.

225. Zar nije Isu-Kèrst sám glava cèrkve?
Isu-Kèrst je dakako glava cèrkve, ali nevidiva.

226. Je li Isu-Kèrst dao svojoj cèrkvi i vidivu glavu?
Jest; budući je cèrkva vidivo tělo, te mora da ima i vidivu glavu.

227. Koga je Isu-Kèrst najprije postavio za vidivu glavu?
Svetoga Petra apoštola; jer 1) njega je postavio za temeljni kamen svoje cèrkve, 2) njemu je predao ključe kraljestva nebeskoga,

3) njega je postavio za vèrhovnog pastira svega svoga stada.

1) „Ti si Petar (pećina), i na ovoj pećini sagradit ću cèrkvu svoju, i vrata paklena (vlast) neće je nadvladati.“ 2) I tebi ću dati ključe kraljestva nebeskoga. Što svezeš na zemlji bit će svezano i na nebesih; i što razrěšiš na zemlji, bit će razrěšeno i na nebesih.“ Mat. 16, 18, 19. 3) „Pasi jaganjce moje, pasi ovce moje.“ Iv. 21, 15—17.

228. Je li imala cèrkva vazda i za svetim Petrom svoju vidivu glavu?

Jest; jer kad je imala cèrkva uvěk trajati, morala je trajati i pećina, na kojoj je sagradjena.

229. Tko je vidiva glava cèrkve, odkada je sveti Petar umro?

Vidiva glava cèrkve je rimski biskup, koj je naslědnik svetoga Petra, i zove se sveti otac papa.

230. Ima li još i drugih cèrkvenih pastirah i starěšinah?

Ima još i biskupah, koji su takodjer naslědnici apoštolah, te pod papom, kao svojom obćenitom glavom, upravljaju pojedinimi biskupijami.

„Pazite na se i na sve stado, u kojem vas Duh sveti postavi biskupe, da upravljate cèrkvom Božjom.“ Děla apošt. 20, 28.

231. Tko ima pomagati biskupom u njihovoj službi?

Podredjeni im svetjenici i duhovni pastiri.

232. Od koga je ovo uredjenje cèrkve?

Od Isu-Kèrsta, njezinog božanskog utemeljitelja.

233. Zar Isu-Kérst nije podělio svim članovom cèrkve jednako pravo i jednaku vlast?

Nije, učiteljsku, svetjeničku i pastirskü službu predao je samo apoštolom i po njih njihovim naslědnikom i pomoćnikom.

Samo njimi je Isu-Kèrst rěkao: „Kao što otac poslà mene, i ja šaljem vas“ i t. d. „Idite dakle i učite sve narode, kèrsteći ih u ime Otca i Sina i Duha svetoga: učeći ih, da sve dèrže, što sam vam zapovèdio; i evo ja sam s vami u sve dane do svèršetka věka.“ Mat. 28, 19—20. „Štogod svežete na zemlji, bit će, i t. d.“ Mat. 18, 18.

Poučenje. Poštuj vazda směrno svetoga otca papu i s njim sdružene biskupe i svetjenike, jer su oni naméstnici Božji; uče te u imenu Božjem, i vode te k věčnomu blaženstvu. Zato ide i njih ono, što je Isu-Kèrst rěkao apoštolom: „Tko vas sluša, mene sluša; a tko vas prezire, prezire mene“ Luk. 10, 16.

§. 2. O znakovih cèrkve.

234. Ima li više od Isu-Kèrsta utemeljenih cèrkvih?

Neima; Isu-Kèrst je samo jednu cèrkvu utemeljio.

„Na ovoj pećini sagradit ću cèrkvu moju“ (ne cèrkve).

235. Koje znakove mora imati prava Isu-Kèrstova cèrkva?

Prava Isu-Kèrstova cèrkva mora da je 1) jedna, 2) sveta, 3) katolička, 4) apoštolska.

236. Koja cèrkva ima sve ove znakove?

Nijedna druga, do jedine rimo-katoličke t. j. one cèrkve, koja priznaje rimskoga papu za svoju zakonitu glavu.

237. Zašto kažeš, da je rimo-katolička cèrkva jedna?

Jedna je, jer ima svagdě jednu věru, jedno posvetilište, jedna svetotajstva (sakramente) i jednu obćenitu glavu.

238. Zašto kažeš, da je rimo-katolička cèrkva sveta?

Sveta je 1) jer je njezin utemeljitelj i nauk svet; 2) jer věrno čuva i děli milosti posvetjujuće; 3) jer je bilo vazda u njoj svetih ljudih.

239. Zašto kažeš, da je rimska cèrkva katolička ili obćenita?

Katolička je ili obćenita, jer je 1) uvěk obstojala, 2) jer se je raširila po svem světu i 3) jer se još sveudilj širi.

240. Zašto veliš, da je apoštolska?

Rimo-katolička cèrkva je apoštolska, 1) jer dolazi od apoštolah i njezin nauk je apoštolski, 2) jer su njezini prědstavnici, papa naime i biskupi, zakoniti naslědnici apoštolah.

241. Što slědi odatle, što nijedna cèrkva osim katoličke neima znakovah prave cèrkve?

Da je sáma rimo-katolička cèrkva prava cèrkva.

Poučenje. Moli često za mir i uzveličanje katoličke cèrkve, kao i za krivověrnike i nevěrnike, da se obrate.

§. 3. O odredjenju cèrkve i o njezinih nutarnjih svojstvih.

242. Zašto je Isu-Kèrst utemeljio svoju cèrkvu?

Da po svojoj cèrkvi vodi sve ljude svagdě i svagda k věčnomu blaženstvu.

243. Što je za to ostavio svojoj cèrkvi?

Ostavio joj je svoj božanstveni nauk i darove milosti potrěbite za blaženstvo.

244. Jesmo li dakle sěgurni o tom, da je u katoličkoj cèrkvi pravi Isu-Kèrstov nauk?

Jesmo; jer katolička cèrkva nemože drugo učiti, nego što je učio Isu-Kèrst; zato se i zove nepogrěšiva cèrkva „stup i temelj istine.“ 1. Tim. 3, 15.

245. Na čem se osniva nepogrěšivost cèrkve?

Na trostrukom obećanju Isu-Kèrstovu,

1) da „će biti s njom u sve dane do svèršetka věka.“ Mat. 28, 20.

2) da „će duh istine ostati s njom u věke.“ Iv. 14, 17.

3) da „ju ni vlast paklena neće nadvladati.“ Mat. 16. 18.

246. Imamo li slušati cèrkvu?

Imamo; jer cèrkva

1) uči istinu i děli Božju milost;

2) jer Isu-Kèrst naročito kaže: „Tko neasluša cèrkve, da ti bude kao krivobožac i očitni grěšnik.“ Mat. 18, 17.

247. Je li dakle težko grěši, tko od cèrkve odpada?

Tko od cèrkve odpane, neće se moći spasiti, dok se god u nju nepovrati, zato se i zove katolička cèrkva jedino spasonosna.

248. Tko spada u katoličku cèrkvu?

Svi kèršteni, koji izpovědaju katoličku věru, i poslušni su papi, kao svomu duhovnomu vèrhovnomu pastiru.

Poučenje. Moli višeputah:

Mi smo pravi kèrstjani,
Hvala Tebi na tom, Bože!
Jer se samo ovako,
Svaki od nas spasit može.

Naša cèrkva jeste prava,
Jer si Ti sám njena glava,
A za nju poginuti
Bit će nama radost, slava.

§. 4. O razplodjivanju i uzdèržavanju cèrkve. *)

249. Jesu li apoštoli samo u židovskoj zemlji propovědali evangjelje?

Apoštoli propovědali su evangjelje po svem světu.

250. S kakvim su naprědkom propovědali?

S tolikim, da se je kèrstjanska cèrkva bèrže nego bi čověk věrovao po svoj zemlji razširila.

251. Je li ovaj naprědak dolazi od ljudih?

Ovaj divni naprědak nije mogao doći od ljudih, nego samo od Boga.

252. Zašto ovaj naprědak nije mogao doći od ljudih?

Jer se je cèrkva baš onda širila, kad su ljudi sve moguće činili, da to preprěče.

253. Kako su ljudi prěčili razširivanje cèrkve?

Progonili su svakojako kèrstjane, metali ih na muke i mučili ih do smèrti.

254 Dokle je trajalo ovo progonstvo?

Tri stolětja neprekidno progonili su kèrstjane židovi, krivobožci, kraljevi i carevi.

---

*) Vidi kratku pověstnicu vère od §. 35 do svèrhe

255. Tko je umirio cèrkvu poslě trista godinah?

Car Konstantin veliki udělio je napokon cèrkvi mir.

256. Što je Konstantina na to privolilo?

Konstantinu se ukazao na nebu sjajni križ s napisom: „U ovom ćeš znaku nadvladati.“

257. Kako dugo već obstoji katolička cèrkva?

Kalolička cèrkva obstoji već više od osamnaest stolětjah.

258. Nije li imala cèrkva poslě Konstantina neprijateljah?

Cèrkva je imala svagda mnogo i silnih neprijateljah, ali je nisu nadvladali, jer ona nemože biti nadvladana.

259. Zašto nemože biti cèrkva nadvladana?

Jer joj je to Isu-Kèrst obećao ovimi rěčmi: „Vlast pakla neće je nadvladati.“

260. Koji su bili najpogibelniji neprijatelji cèrkve izza Konstantina?

Najpogibelniji neprijatelji cèrkve bili su krivi učitelji, koji su se od katoličke cèrkve odmetnuli i osebne obćine i slědbe sklopili.

261. Traju li ove slědbe onako dugo, kao i katolička cèrkva?

Ove slědbe netraju dugo, te ih nestaje a drugi nastaju, kao što uči pověstnica svih věkovah.

262. Je li, Isu-Kèrst proricao, da će biti slědbah?

To su Isu-Kèrst i apoštoli višeputah naročito proricali.

263. Zašto Bog dopušta, da bude slědbah?

Bog dopušta slědbe, 1) da odpadnu od cèrkve gnjila i kužna uda i da se tako cèrkva očisti; 2) da se njezin nauk iz nova potvèrdi i da ga ljudi sve bolje poznaju.

264. Kako Bog naknadjuje odpad od cèrkve?

Odpad odmetnih kèrstjanah naknadjuje Bog obilato obratjenjem poganskih narodah, koji milost Božju bolje upotrěbljavaju.

265. Kako se nauk cèrkve potvèrdjuje i bolje poznaje?

Osobito odlukami obćih cèrkvenih saborah, koji budući prosvětjeni duhom svetim stari katolički nauk potvèrdjuju, a nove lažljive nauke osudjuju.

266. Kada i gdě je bio poslědnji put obći cèrkveni sabor?

Poslědnji put bio je obći cèrkveni sabor u Trientu prije trista godinah, upravo onda, kad su se pojavili novi lažljivi učitelji, koji su preškodljive nauke širili sve pod izlikom, da žele cèrkvu popraviti.

267. Što učini cèrkveni sabor u Trientu?

Osudi jednodušno ove pogubne lažljive nauke, i odredi mnogo koješta na korsit cèrkve.

268. Što trěba da činimo, kad se pojave slědbe?

Trěba da se pomnjivo čuvamo njihovih zamamnih rěčih i knjigah, i da se svagda čvèrsto dèržimo rimo-katoličkog nauka.

269. Kako se imamo vladati prama onim, koji su pristali uz ovakove slědbe?

Imamo pomnjivo nastojati, da ih opet dovedemo u krilo prave matere cèrkve.

Poučenje. Stuj i ljubi rimo-katoličku cèrkvu, koja očevidno od Boga dolazi, nu budi njoj i na diku pravim kèrstjanskim životom, inače ti ništa nepomaže, što k njoj spadaš.

§. 5. Svetih obćinstvo.

270. Što razuměvaš po obćinstvu svetih?

Po obćinstvu svetih razuměvam, da su sva uda (kotrigi) cèrkve, kao uda jednoga těla u Isu-Kèrstu, ovdě i u věčnosti sdružena.

„Kao što imamo u jednom tělu mnoga uda, tako smo mnogi jedno tělo u Isu-Kèrstu, a po sebi smo uda jedan drugomu.“ Rim. 12, 45.

271. Koja su ta uda cèrkve?

1) Uda vojujuće cèrkve, t. j. svi kèrstjani-katolici na světu;

2) uda tèrpeće cèrkve, t. j. duše u očistilištu;

3) uda slavodobitne cèrkve, t. j. blaženi na nebu.

272. Što biva ovim sdruženjem?

1) Da nam blaženi na nebu pomažu svojom molitvom kod Boga;

2) da mi pomažemo dušam u očistilištu molitvom, milostinjom (almuštvom) i drugimi dobrimi děli;

3) da u stališu milosti postanemo dionici svih posvetilištah, molitvah i ostalih blagodatih cèrkve.

Poučenje. Moli svaki dan za nevoljne duše u očistilištu, jer „je sveta i spasonosna misao za preminuvše moliti"; 2. Mark. 12, 46. i izruči se svako jutro i večer zaštiti svetih na nebu. (Svi sveti, dušni dan, dušnice.)

Deseti članak věre.

273. Kako glasi deseti članak věre?

„Odpuštenje grěhah."

274. Što věruješ ovim člankom?

Věrujem, da u katoličkoj cèrkvi po Isu-Kèrstovih zaslugah možemo zadobiti odpuštenje grěhah i za nje oproštenje kazni (kaštige).

275. Koje grěhe može odpustiti katolička cèrkva?

Sve bez iznimke.

276. Što mora činiti grěšnik, da dobije odpuštenje grěhah?

1) Mora pravu pokoru činiti;

2) dostojno primati svetotajstva (sakramente), koja je Isu-Kèrst naredio na odpuštenje grěhah.

277. Koje je sakramente naredio Isu-Kèrst na odpuštenje grěhah?

Sveto kèrštenje i pokoru.

278. Tko ima vlast odpustiti grěhe u sakramentu pokore?

Biskupi i na to odredjeni svetjenici u katoličkoj cèrkvi.

Poučenje. Hvali sèrdcem Bogu, što ti je obećao odpuštenje grěhah, te idi rado i višeput, ali s dostojnom pripravom k svetoj izpovědi.

Jedanaesti članak věre.

279. Kako glasi jedanaesti članak věre?

„Pùti uzkèrsnutje."

280. Što biva kod smèrti čověka?

Duša se děli od těla, i ide prěd Božji sud; a tělo se vratja u zemlju.

281. Zašto moraju svi ljudi umrěti?

Grěhu za kazan (kaštigu) „Grěhom dodjè smèrt na svět." Rim. 5, 12.

282. Hoće li čověčje tělo uvěk ostati u zemlji?

Neće; Bog će ga na sudnji dan opet probuditi i sdružiti s dušom za uvěk, a to zovemo pùti (těla) uzkèrsnutje.

283. U kojem će tělu ljudi uzkèrsnuti?

Svatko će uzkèrsnuti u onom tělu, koje sada ima.

„U poslědnji dan ustati ću iz zemlje, i ogèrnuti se opet kožom svojom, i u tèlu svom viděti ću Boga moga“ Job. 19, 26.

284. Zašto ćemo uzkèrsnuti u tělu, koje sada imamo?

Da primi i tělo plaću ili kazan (kaštigu), kao što je činilo dobro ili zlo.

285. Hoće li svi ljudi uzkèrsnuti?

Hoće svi ljudi; ali dobri će uzkèrsnuti s preobraženim tělom, a zli s mèrzkim.

„Svi ćemo uzkèrsnuti, ali se nećemo svi proměniti (proslaviti).“ 1. Kor. 15, 51.

Poučenje. Poštuj svoje tělo, i nemoj se s njim služiti na grěh, da někoč uzkèrsneš na věčno blaženstvo, a ne na věčnu pogubu. (Pokop — Groblje.)

Dvanaesti članak věre.

286. Kako glasi dvanaesti članak věre?

„I život věčni Amen.“

287. Što uči dvanaesti članak věre?

Da ima po smèrti i drugi život, u kojem će pravednici imati věčno blaženstvo.

288. Kakvo će biti věčno blaženstvo?

Ono nadilazi sve, štogod se kazati i misliti može.

„Što oko nevidi i uho nečù, i u sèrce čověku nedodjè, ono pripravì Bog onim, koji ga ljube.“ 1. Kor. 2, 9.

289. Hoće li svi zadobiti jedno blaženstvo?

Neće; nego „svaki će primiti svoju plaću po svojem trudu.“ 1. Kor. 3, 8.

290. Hoće li i prokleti u věke živiti?

Hoće, u paklu, „gdě će se mučiti dan i noć u věk věkah.“ Objav. 20, 10.

291. Je li to članak věre, da se prokleti uvěk muče?

Jest; jer

1) Isu-Kèrst i apoštoli učili su to naročito, i cèrkva je to svagda věrovala a osudila protivni lažni nauk;

„Bolje ti je ulězti u věčni život hromu, nego li s dvěma nogama da te bace u pakao, u oganj věčni, gdě cèrv njihov neumire i oganj se negasi.“ Mark. 9, 44, 45.

2) Jer svi oni, koji umiru u grěhu, otvèrdnu u njem za navěk; zato je pravedno, da i Bog grěh njihov na věke kaštiga.

292. Hoće li svi jednako patiti (tèrpiti)?

Neće; nego će patiti (tèrpiti) svaki onako, kao što je grěšio i milosti Božje zlo upotrěbljavao.

„Koliko se proslavi i nasladì (Babilon), toliko joj podajte mukah i žalostih.“ Objav. 18, 7.

293. Tko ide u pakao?

Svi oni, koji umiru u nemilosti Božjoj t. j. u smèrtnom grěhu.

294. Mogu li se svi ljudi spasiti?

Mogu svi bez razlike; samó kad se služe obilatimi milostmi, koje im Bog podaje.

„Bog hoće da se svi ljudi spase." 1. Tim. 2, 4. „Prěd čověkom je život i smèrt: što hoće, dat će mu se." Sir. 15. 18.

295. Koje su četiri poslědnje stvari čověka?

Smèrt, sud, pakao i kraljestvo nebesko.

296. Što znači rěčca: Amen?

Amen znači: „tako jest — to tvèrdo věrujem."

Poučenje. **„U svih dělih svojih spomeni se poslědnjih svojih, i nećeš nikad grěšiti." Cèrkv. 7, 40. Promisli višeput istinu važne izrěke: „Jednom propao, za uvěk propao;" ili: „kratka radost, věčna muka; a kratka bol, věčna radost."**

Poglavje drugo.

O zapovědih.

1. Je li dosta da čověk sve věruje, što je Bog objavio?

Nije dosta; nego on mora i zapovědi Božje obdèržavati.

„Ako hoćeš ulèzti u život, dèrži zapovědi.“ Mat. 19, 17.

2. Može li čověk izvèršivati zapovědi Božje?

Može, Božjom milostju, koju Bog daje svakomu, koj ga za to ponizno i uztrajno moli.

„Zapovědi njegove nisu težke.“ 1. Iv. 5, 3.

O glavnoj zapovědi.

3. Koja je najveća zapověd, u kojoj su sve druge?

Zapověd ljubavi Boga i bližnjega.

§. 1. O ljubavi Boga.

4. Kako glasi zapověd ljubavi Boga?

„Ljubi gospodina Boga svoga svim sèrdcem svojim, svom dušom svojom, svim umom svojim i svom snagom svojom.“ Mark. 12, 30.

5. Što nam se zapověda ovom zapovědju?

Da ljubimo Boga nada sve, a svaki stvor radi Boga.

6. Što će to rěći: ljubiti Boga nada sve?

To će rěći: ljubiti Boga više nego sve na světu, te radje sve, isti život izgubiti, nego Boga uvrěditi.

7. Što će to rěći: ljubiti stvorove radi Boga?

To će rěći, ljubiti stvorove, 1) jer je to Bog zapovědio; 2) jer sve ono, što je u njih dobra, dolaži od Boga.

8. Po čem to poznajemo, da ljubimo Boga?

Kada činimo ono, što mu je ugodno, t. j. kad izvèršujemo njegove zapovědi.

„Ovo je ljubav Božja, da zapovědi njegove dèržimo.“ 1. Iv. 5, 3.

9. Zašto imamo Boga ljubiti?

Boga imamo ljubiti:

1) Jer je Bog najvišje dobro i neizměrne ljubavi vrědan;

2) jer je on nas prije ljubio i predao za nas svoga jedinorodjenoga sina;

3) jer nam podaje neprestance nebrojenih blagodatih i dobročinstvah;

4) jer nam zapověda, da ga ljubimo, i obećaje u ime plate věčno blaženstvo.

„Tako je Bog ljubio svět, da je svoga jedinorodjenoga sina dao.“ Iv. 3, 16.

10. Kolikovèrstna je ljubav?

Dvovèrstna: savèršena i nesavèršena.

11. Kada je ljubav savèršena?

Ljubav je savèršena onda, kàda Boga ljubimo radi njega samoga.

12. Kada je ljubav nesavèršena?

Nesavèršena je ljubav onda, kada Boga ljubimo samo radi njegovih darovah i blagodatih.

13. Je li nam dopušteno ljubiti uz Boga i samoga sebe?

Ne samo da nam je to dopušteno, nego mi upravo imamo samoga sebe ljubiti; ali trěba da ljubimo samoga sebe s načinom t. j. uměreno.

14. Kada ljubimo samoga sebe s načinom ili uměreno?

1) Kad svoju volju podlažemo volji Božjoj,

2) kad netražimo svoje dobro štetom bližnjega,

3) kad se staramo više za dušu nego za tělo.

Poučenje. **Priučaj se na to, da svaki čas probudiš u sebi ljubav Boga i dobru odluku. N. p. Bože! ljubim Te svim sèrdcem i nada sve, jer si Ti najvišje i ljubavi najvrědnije dobro. Volim umrěti, nego Tebe, Bože, uvrěditi.**

§. 2. O ljubavi bližnjega (iskèrnjega).

15. Kako glasi zapověd ljubavi bližnjega?

„Ljubi bližnjega svoga kao samoga sebe." Mark. 12, 31.

16. Tko je naš bližnji?

Svi ljudi bez razlike.

Priča o milosèrdnom Samaritjanu.

17. Što će to rěći: „svojega bližnjega ljubiti kao samoga sebe?“

Isu-Kèrst to tumači ovimi rěčmi: „Sve što hoćete da čine vam ljudi, činite i vi njim.“ Mat 7, 12.

18. Zašto imamo bližnjega ljubiti?

Imamo ga ljubiti:

1) Jer nam to Bog zapověda,

2) jer nas je to sám Isu-Kèrst učio svojim priměrom.

3) jer su svi ljudi Božja prilika, bratja u Isu-Kèrstu i děca jednoga nebeskoga otca.

„Da li nije otac jedan svih nas? da li Bog jedan nestvorí nas? Zašto dakle prezire svaki od nas brata svoga.“ Mat. 2, 10.

19 Kakva ima biti ljubav bližnjega?

Ljubav bližnjega ima biti 1) tvorna, 2) nesebična, 3) obćenita.

20. Kada je naša ljubav tvorna?

Kada svomu bližnjemu po mogućnosti dobro činimo.

21. Kada je ljubav nesebična?

Kada iskèrnjemu dobro činimo radi Boga, a ne radi sebe ili zato, da nas ljudi hvale ili naplate.

22. Kada je ljubav obćenita?

Kada ljubimo svakoga čověka, bio on prijatelj ili neprijatelj.

23. Je li možebiti dosta, ako se samo neosvetjujemo našim neprijateljem?

Nije dosta; jer Bog zapověda, da naše neprijatelje ljubimo t. j. da im dobro želimo da ih u nevolji pomažemo koliko možemo.

„Ljubite neprijatelje svoje, činite dobro onim, koji vas mèrze, i molite za one, koji vas progone i ogovaraju, da budete sinovi otca svojega, koj je na nebesih, koj zapověda suncu svomu, da izlazi dobrim i zlim, i daje daždi pravednim i nepravednim.“ Mat. 5, 44, 45. Samoga izdaicu svoga pozdravi Isu-Kèrst vèrlo ljubezno: „Prijatelju, čemu si došao?“ a za svoje ubojice molio je na križu: „Otče! oprosti im, jer neznadu što čine.“ Luk. 23, 24.

24. Što ima očekivati onaj, koj neoprašta svomu uvréditelju?

„Sud bez milosèrdja.“ Jak. 2, 13.

„Ako li vi neoprostite, ni otac vaš, koj je na nebesih, neće vam oprostiti grěhe vaše.“ Mark. 11, 26. Priča o nesmiljenom slugi. Mat. 18, 23—35.

25. Koga sveto pismo osobito preporučuje našoj ljubavi?

Siromake, udove i sirote, i u obće sve, koji su u tělovnoj ili duhovnoj potrěbi.

26. Kako im trěba u pomoć priteći?

Tělovnimi i duhovnimi děli milosèrdja.

27. Koja su tělovna děla milosèrdja?

Ima ih sedam: 1) Gladne nahraniti, 2) Žedne napojiti, 3) Gole zaoděti, 4) Putnike izpokojiti, 5) Sužnje utěšiti, 6) Bolestne pohoditi, 7) Mèrtve pokopati.

28. Mora li kèrstjanin činiti děla milosèrdna?

Mora kada može; jer nemilosèrdnike osudjuje Isu-Kèrst u věčni oganj. Mat. 25, 41—46.

29. Koja su duhovna děla milosèrdja?

Evo ih sedam: 1) Grěšnike karati, 2) neuke učiti, 3) dvoumeće dobro světovati, 4) tužne těšiti, 5) nepravdu uztèrpljivo podnositi, 6) uvrěditeljem oprostiti, 7) za žive i mèrtve Boga moliti.

30. Ima li kèrstjanin i duhovna milosèrdna děla činiti?

Ima, ako je za to dosta razuman i ako k tomu prilike ima; jer svakako trěba, da se staramo još više za duhovno dobro bližnjega, nego li za tělovno.

Poučenje. Budi sa svakim krotak i ljubezan, osobito svojom bratjom i rodbinom. Nevraćaj nikad zlo za zlo; nego moli za onoga, koj te je možebiti uvrědio.

O deset zapovědih Božjih.

31. Gdě možemo bolje spoznati dužnosti o ljubavi Boga i bližnjega?

U deset zapovědih Božjih; jer pèrve tri zapovědi navode dužnosti prama Bogu, a ostalih sedam zapovědih dužnosti prama bližnjemu.

32. Izbroj mi deset zapovědih Božjih?

1) Ja sam gospodin Bog tvoj. Neimaj drugih bogovah do mene; nemoj si izdělati slike, da joj se klanjaš.

2) Neizusti imena gospodina Boga tvoga u izprazno.

3) Spomeni se, da svetkuješ dan svetčani.

4) Poštuj otca svoga i mater svoju, da ti bude dobro, i da dugo živiš na zemlji.

5) Neubi.

6) Nesagrěši bludno.

7) Neukradi.

8) Neręci krivoga svědočanstva proti iskèrnjemu svomu.

9) Nepoželi žene bližnjega svojega.

10) Nepoželi kuće, ni njive, niti išta, što je iskèrnjega tvoga.

Pokratjene ove zapovědi glase ovako:

1) Vèruj samo u jednoga Boga,
2) Nemoj izustiti Božjega imena u izprazno.
3) Svetkuj svetačni dan.
4) Poštuj otca i majku.
5) Neubi.
6) Negrèši bludno.
7) Neukradi.
8) Nesvèdoči krivo.
9) Nepoželi tudje žene.
10) Nepoželi tudjega blaga.

Pèrva zapověd Božja.

„Ja sam gospodin Bog tvoj. Neimaj drugih bogovah do mene; nemoj si izdèlati slike, da joj se klanjaš."

33. Što se zapověda u pèrvoj zapovědi?

Da dostojno štujemo Boga i njemu se klanjamo, kao svomu stvoritelju i najvećemu gospodinu.

34. Koliko ima vèrstih bogoštovja?

Dvě: bogoštovje naturnje i izvanjsko.

35. Kako štujemo Boga nutarnjim načinom?

1) Kad u njega věrujemo, ufamo se, i nada sve ga ljubimo; 2) kad mu se klanjamo i hvalimo za njegove blagodati, te se ponizno podlažemo svetoj njegovoj volji.

36. Kako čověk grěši proti věri?

1) Nevěrom, krivověrstvom i zatajenjem prave věre,

2) čitanjem ili razprostranjivanjem krivověrskih i bezbožnih knjigah, bezbožnim govorom ili slušanjem takovoga govora;

3) svojevoljnim dvojenjem o věri i nehajstvom.

37. Kako grěšimo proti nadi?

1) Nepouzdanjem i sdvojenjem t. j. kad smo malodušni ili možebiti već ni neimamo ufanja, da nam Bog može i hoće ono dati, čemu se imamo od njega nadati; 2) lažnim pouzdanjem i preuzetnostju.

38. Što se imamo ufati od Boga?

Ponajprije imamo se ufati, da ćemo zadobiti věčni život i potrěbite k tomu milosti, kao što su oproštenje grěhah, jakost proti zlu i pomoć k dobru.

39. Zašto da se nadamo svemu ovomu?

Jer nam je to svemogući dobri i věrni Bog obećao, a Isu-Kèrst zaslužio.

40. Može li se svaki grěšnik ufati, da će oproštenje grěhah zadobiti?

Svaki i najveći grěšnik trěba da se ufa, da će oproštenje grěhah zadobiti, ako se svim sèrdcem obrati i pokoru učini.

„Ako bezbožnik pokoru učini za sve svoje grěhe i izpuni sve moje zapovèdi, živit će te živit, i neće umrěti.“ Ezek. 18, 21. Primèr Ninivitjanah, Marie Mandaline, razbojnika na križu, i. o.

41. Možemo li se uz dobra věčna i vrěmenitim od Boga nadati?

Možemo, u koliko nam pomažu, ili bar nas neprěče u težnji za věčnim blaženstvom.

42. Kako se slaže kèrstjansko ufanje sa strahom?

Uzdanjem u Boga neprestaje neuzdanje u samoga sebe; zato trěba da se ufamo u svetom strahu i poniznosti.

„Gradite spasenje svoje sa strahom i dèrhtanjem.“ Filip. 2, 12. „Trapim tělo svoje i gonim na službovanje, da možebit propovědajuć drugim nebudem sám zabačen. 1. Kor. 9, 27.

43. Koji su grěsi upravo protivni ljubavi Božjoj?

Mèržnja i zla volja prama njemu i otčinskim njegovim odredbam.

44. Kako štujemo Boga izvanjskim načinom?

Kada naturnje svoje štovanje Boga očitujemo izvanjskimi děli n. p. obćenitom molitvom, klečanjem, sklapanjem rukuh i t. d.

Priměr Daniela, koj je volio da ga bace u lavsku jamu, nego da propusti svoje izvanjsko bogoštovje. Dan. 6.

45. Kada grěšimo proti izvanjskomu bogoštovju?

Kada propuštamo službu Božju, ili se kod nje nedostojno vladamo (ponašamo).

46. Možemo li i drugim načinom grěšiti proti pèrvoj zapovědi?

Možemo krivobožtvom, praznověrstvom, vračanjem (copriom), svetokradjom i duhovnim mitom ili svetoprodajom.

47. Tko štuje krive bogove ili bolvane?

Onaj, koj daje čast stvorenju, koja samoga Boga ide, kao što su to činili krivobožci.

48. Što je praznověrstvo?

Praznověrstvo je, kada pripisujemo někim stvarim tajnu i izvanrednu moć, koju one nemogu imati ni po svojoj naravi, ni po molitvah cèrkve, niti po odredbi Božjoj.

49. Što je čarobia ili vračanje (copria)?

Čarobia ili vračanje je, kada pomoćju nečistih duhovah želimo blaga steći, drugomu štetu naněti, ili čudesa činiti.

50. Što je svetokradja?

Svetokradja je oskvèrna Bogu posvetjenih stvarih, osobah ili městah.

Priměr. Kaštiga Baltazara kralja. Daniel. 5. Heliodora 2. Mark. 3.

51. Što je svetoprodaja ili duhovno mito?

Svetoprodaja je, kada prodajemo duhovne stvari, službe i t. d. za novce, ili za stvari od novčane vrědnosti, kao što je to hotio činiti Šimun vrač. Děla apošt. 8.

Poučenje. **Probudi u sebi svaki dan věru, ufanje i ljubav, te moli svoju jutarnju i večernju molitvu. U cèrkvi vladaj se dostojno, moli pobožno klečeć skopljenima rukama.**

O štovanju i zazivanju svetih.

52. Je li dopušteno štovati svete?

Jest dopušteno; jer ako štujemo krěpostne ljude već na ovom světu: kud i kamo više trěba, da štujemo svete na nebu.

53. Protivi li se poštovanje svetih pèrvoj zapovědi?

Neprotivi se nimalo; jer

1) mi nepoštujemo svete onako kao sa-

moga Boga, nego ih samo poštujemo kao prijatelje Božje;

2) poštujuć svete štujemo i slavimo samoga Boga, od koga je sve, što je u njih dobra.

54. Je li dopušteno svete zazivati?

Jest; jer ako molimo ljude da mole za nas na ovoj zemlji; kud i kamo više trěba, da prizivamo u pomoć svete na nebu.

„Molite se jedan za drugoga, jer mnogo pomaže neprestana molitva pravednoga." Jak. 5, 16, Primèr sv. Pavla, Rim. 15, 30.

55. Koga imamo prije svih angjelah i svetih osobito štovati i zazivati?

Blaženu děvicu Mariu majku Božju.

56. Zašto imamo Mariu osobito štovati i zazivati?

1) Jer je mati Božja, te nadvisuje milostju i slavom sve angjele i svete;

2) jer nam može upravo zato najviše pomoći kod Boga.

57. Trěba li da poštujemo sliku Isu-Kèrstovu, i svetih?

Doista trěba; jer ako děte poštuje slike svojih roditeljah, a podložnik sliku svoga vladaoca, kud i kamo trěba, da štujemo i sliku gospodnju i slike njegovih svetih.

58. Je li to krivověrstvo, što prěd slikami i kipovi molimo?

Nije nipošto; jer se prěd slikami i kipovi molimo Isu-Kèrstu i onim svetim, koje prědstavljaju.

59. Pa zar nekaže pèrva zapověd Božja: „nemoj izdělati kipa?“

Jest, kaže al i dodaje: „da mu se klanjaš,“ kao što su činili krivobožci.

60. Zašto štujemo relikvie ili moći (moćice, ostanke) svetih?

1) Jer su njihova tělesa bila cèrkva Duha svetoga, te će někoč opet užkèrsnuti na věčnu slavu; 2) jer je Bog više putah s njimi čudesa tvorio.

„Dotaknuo se čověk (koga su htěli pokopati) kostih sv. Elizea, oživì,“ 4. Kralj. 1, 21. A s těla sv. Pavla „nosili su ubruse (rubce, otarke) i pojase na bolestnike, i ostavljahu ih bolesti, i duhovi zli izlažahu.“ Děla apošt. 19, 12.

Poučenje. Štuj pobožno svete, osobito blaženu děvicu Mariu, svetoga Josipa i svoga zavětnika. Čitaj marljivo njihov životopis i slědi njihove priměre.

Druga zapověd Božja.

„Nemoj izustiti imena gospodina Boga tvoga u izprazno.“

61. Što nam zabranjuje druga zapověd?

Da neoskvèrnjujemo imena Božjega.

62. Čim se oskvèrnjuje ime Božje?

1) Nedostojnim izgovaranjem, 2) ruganjem věre, 3) psovanjem Boga, 4) grěšnimi zakletvami i kletvami 5) prekèršenjem zavěta.

63. Kako grěšimo nedostojnim izgovaranjem?

Ako izgovaramo ime Božje u šali ili sèrditosti, ili samo od navade.

„Gospodin neće dèržati onoga za nedužna, koj izustjuje ime gospodina Boga svoga u izprazno.“ 2. Moj. 20, 7.

64. Što je psovanje Boga?

Jesu pogèrdni govori ili psovke proti Bogu, svetim i posvetjenim stvarim.

„Tko psuje ime gospodnje, da smèrtju umre; da ga kamenuje sva obćina.“ 3. Moj. 24, 16.

65. Može li tko i misljenjem Boga psovati?

Može, kada hotomice zlo misli o Bogu ili svetih.

66. Što će rěći: zakleti se ili priseći?

To će rěći, zvati sveznajućega Boga za svědoka, da istinu govorimo, ili da ćemo svoje obećanje dèržati.

67. Kako grěšimo zakletvom?

Kada se zaklinjemo, 1) krivo ili u dvojbi, 2) bez potrěbe, 3) kad se zaklinjemo, da ćemo zlo činiti ili propustiti dobro.

„Zakleti ćeš se istinito. pravo i pravedno.“ Jer. 4, 2.

68. Je li velik grěh zakleti se krivo?

Kriva je zakletva osobito na sudu najveći zločin, jer 1) rugamo se sveznanstvu i pravdi Božjoj; 2) odričemo se svetčano Boga i probudjujemo njegovu osvetu proti sebi.

„Da dodje prokletstvo u kuću onoga, koje se za-

klinje u ime moje lažljivo, i boravit će usrěd kuće njegove i strošiti ju, i dèrvo njegovo i kamenje." Zak. 5, 4.

69. Trěba li zakletvu dèržati?

Trěba doista; ali kad bi se zakleli, da ćemo něšta zla učiniti, te bi se ove zakletve dèržali, sagrěšili bi dvaputa.

70. Što je zavět?

Zavět je dobrovoljno obećanje, da ćemo Bogu něsta povoljna učiniti, što inače baš nemoramo učiniti.

71. Imamo li dèržati zavěte?

Imamo, ako nam je to moguće.

„Ako si se u čemu zavětovao Bogu, nekasni to izpuniti. Mnogo je bolje da se nezavětuješ, nego da po zavětu nedèržiš ono, što si obećao." Prop. 5, 3.

Poučenje. Prodji se kletvah i preklinjanja. Nego višeput osobito u napasti proti svetoj čistoći pobožno zazivaj ime Isusa i Marie.

Tretja zapověd Božja.

„Spomeni se da svetkuješ dan svetčani."

72. Što nam se zapověda ovom zapovědju?

Da svetkujemo dan Gospodnji izvèršujuć bogoljubna děla, a neradeć težačkoga posla.

73. Kakvimi bogoljubnimi děli trěba da svetkujemo nedělju?

1) Pohadjanjem službe Božje prije i poslě podne, osobito pako pobožnim sluša-

njem svete mise, propovědi, i kèrstjanskoga nauka;

2) dostojnim primanjem svetotajstvah, pobožnim čitanjem i razmisljanjem, i děli kèrstjanske ljubavi.

74. Koji su poslovi težački, te zato zabranjeni?

Tělesno dělo, koje navadno obavljaju služinčad (družina), težaci i rukotvorci.

75. Nije li nikada dopušteno raditi u nedělju težački posao?

Jest; kad to dopuste iz važnih uzrokah duhovni poglavari, ili kad to silna potrěba zahtěva.

76. Grěše li samo oni, koji obavljaju zabranjeno dělo?

I oni grěše, koji zapovědaju bez potrěbe, da im podanici rade težačko dělo.

77. Oskvèrnjujemo li nedělju samo težačkim dělom i nepohadjanjem cèrkve?

Oskvèrnjujemo ju i svakim bezputjem (razuzdanostju), neuměrenim pitjem, nesramnimi igrami i zabavami.

78. Što trěba da nas osobito odvratja od oskvèrnjivanja nedělje?

Vremenite i věčne kaštige, kojimi prěti Bog oskvèrniteljem svetčanoga dana.

„Veoma oskvèrniše moje subote; namislih dakle, da izlijem gnjev svoj (sèrdjbu) na njih, da ih pogubim.“ Ez. 20, 13. „Tko oskvèrni subotu, smèrtju će umrěti.“ 2. Moj. 31, 14.

Poučenje. Svetkuj vazda savěstno dan Gospodnji, i čuvaj se da ga neoskvèrniš zaveden lahkoumjem i željom za světovnim razkòšjem, ili priměrom pokvarenih i bezbožnih ljudih.

Četvèrta zapověd Božja.

„Poštuj otca svoga i mater svoju, da ti bude dobro i da dugo živiš na zemlji."

79. Što zapověda Bog ovom zapovědju?

Da dětca svojim roditeljem, a podložnici svojim poglavarom izkazuju čast, ljubav i poslušnost.

80. Zašto imaju dětca svojim roditeljem izkazati čast, ljubav i poslušnost?

Jer su im roditelji za Bogòm najveći dobročinitelji i naměstnici Božji.

81. Kako grěše dětca proti poštenju dužnom roditeljem?

Preziranjem i ogovaranjem svojih roditeljah, neuljudnim i krutim postupanjem s njimi.

„Oko, koje prezire otca svoga, da izkljuju gavrani i izjědu mladi orli." Priréč. 30, 17.

82. Kako grěše dětca proti dětinskoj ljubavi?

Ako se nemole Bogu za svoje roditelje, u potrěbi ih nepomažu, ili ih inače žaloste i ljute.

„Sinko, podupri pod starost svojega otca i nerazt*u*ži ga za života njegova.“ Sir. 3, 14.

83. Kako grěše dětca proti poslušnosti?

Nizvèršujuć zapovědi svojih roditeljah, ili je nerado čineć, i neprimajuć ponizno njihov ukor i kaštigu.

„Ima li tko tvèrdoglava i nepokorna sina, koj nesluša zapověd otca ili majke, i nepokorava se kad ga kazne; neka ga gradski puk kamenuje.“ 5. Moj. 21, 18, 21.

84. Što će postići onu dětcu, koja neizvèršuju svojih dužnostih prama roditeljem?

U ovom životu postignut će ih prokletstvo Božje, prikor i sramota, a u drugom věčna osuda.

„Da je proklet, tko nepoštuje otca svoga i majku.“ 5. Moj. 27, 16. „Spomeni se otca i majke svoje, da nezaboravi Bog na tebe, te bi volio da se nisi rodio i prokleo bi dan svoga rodjenja.“ Sir. 23, 18, 19. Priměr: Kam, Absolon, sinovi Heli svetjeničkoga poglavice.

85. Što je Bog obećao onim, koji dèrže ovu zapověd?

Obećao im je na ovom světu zaštitu i blagoslov, a na drugom věčno blaženstvo.

„Poštuj otca svoga i mater svoju; ovo je pèrva zapověd s obećanjem: da će ti blago biti i da ćeš živiti dugo na zemlji.“ Efez. 6, 23. Priměr: Sem, Izak, mladi Tobia.

86. Koga imamo još poštovati uz prave naše roditelje?

Hranitelje, učitelje, gospodare, i sve duhovne i světovne poglavare.

87. Kako grěše sluge prama svojim gospodarom?

Nopokornostju, lěnostju, neprijateljskim vladanjem, tatbinom, najviše pako, ako im dětcu na żlo navode.

„Sluge, slušajte u svemu svoje tèlesne gospodare, ne samo prėd očima radeći, kao da ljudem ugadjate, nego iskrenim sèrdcem bojeć se Boga.“ Kol. 3, 22.

88. Kako grěšimo proti duhovnomu i světovnomu poglavarstvu?

Kada im se opiremo (protivimo), preziremo ih, ili ogovarajući škodimo njihovomu dostojanstvu.

„Svaka duša da se pokorava oblastim: jer neíma oblasti da nije od Boga, a što su vlasti, od Boga su napostavljene. Tako koj se protivi vlasti, protivi se naredbi Božjoj, a koj se njoj protive, sami si príbavljaju osudu.“ Rim. 13, 12.

89. Trěba li da se u svem pokoravamo poglavarstvu?

Jest, u svem onom, što je od Boga dopušteno; ako pako zapovědaju ono, što nije dopušteno, to onda „većma se trěba pokorovati Bogu nego ljudem.“ Děla apošt. 5, 29.

„Podajte caru carevo, a Bogu Božje.“ Mat. 22, 21. Primèri: Tri děčaka u Babilonu, apoštoli prėd visokim věćem.

90. Tiče li se četvèrta zapověd samo dětce i podložnikah?

U četvèrtoj zapovědi jesu i dužnosti roditeljah i poglavarah.

91. Koja je pèrva i najsvetija dužnost roditeljah?

Pèrva i najsvetija dužnost roditeljah jest, da odgoje svoju dětcu Bogu i za věčni život.

92. Što trěba da čine roditelji, da odgoje svoju dětcu Bogu i za věčnost?

Trěba da ju

1) dobro i sami uče i učiti dadu u katoličkoj věri;

2) da ju pobudjuju i sklanjaju na dobro, pak i kazne kao što to zasluže;

3) da joj prědnjače dobrim priměrom.

93. Kakve dužnosti imaju gospodari prama svojim slugam?

Gospodari trěba da su

1) uljudni prama njim i da im dadu zasluženu platju;

2) da ih odvratjaju od zla i svake grěšne prigode;

3) da ih pritěrivaju k službi Božjoj, te da im dadu za to vremena.

Poučenje. **Štuj svoje roditelje, učitelje, duhovne pastire i sve poglavare. Slušaj ih rado i drage volje po priměru Isu-Kèrsta, koj je poslušao Mariu i Josipa, akoprem je Bog od věka.**

Peta zapověd Božja.

„Neubi.“

94. Što nam zabranjuje Bog petom zapovědju?

Zabranjuje, da nečinimo sebi ni bližnjemu štete na tělu ili na duši.

95. Kako grěšimo proti tělu bližnjega?

1) Bijenjem, ranjenjem, ubojstvom,

2) svačim onim, što navodi na takove grěhe, kao: mèržnjom, zavistju, sèrdjbom, kletvami i psovkami.

„Tkogod mèrzi na svojega brata, ljudomorac je.“ 1. Iv. 3, 15.

96. Je li i dvoboj zabranjen?

Dvoboj je svakako strogo zabranjen; zato cèrkva kazni prokletstvom dvobojnike i sve učestnike dvoboja.

97. Zabranjuje li nam peta zapověd i svojemu životu nahuditi?

Zabranjuje doista i samoubojstvo i svako pokratjenje života razuzdanostju, neuměrenostju u jělu i pitju, prekoměrnom tugom i t. d.

98. Je li samoubojstvo težki grěh?

Samoubojstvo je toliki zločin, da cèrkva samoubojici uzkratjuje kèrstjanski pogreb; za da ga pokazni, a druge da odvrati od ovoga zločina.

99. Je li nam dopušteno želiti si smèrt?

Želiti si smèrt od netèrpljivosti i sdvojenja nije dopušteno; nego samo od želje, da Boga više nevrědjamo i da ga gledamo.

„Želim se razstavit i biti s Isu-Kèrstom." Filip. 1, 23.

100. Kako škodimo duši bližnjega?

Ako ga smutjujemo t. j. ako ga kojimgod načinom potičemo ili navodimo na grěh.

101. Što da nas odvratja od smutnje?

1) Pomisao, da je smutljivac pomoćnik sotone, koj gleda, da zavodeć u grěh ubija duše, koje je Isu-Kèrst odkupio svojom kèrvlju.

„On (vrag) biaše ubojica od početka." Iv. 8, 44.

2) Strašna osuda Isu-Kèrstova: „Tko smuti jednoga od ovih malenih, bolje bi mu bilo, da se oběsi mlinski kamen o vratu njegovu i da potone u dubinu morsku." Mat. 18, 6.

102. Što trěba da činimo ako naškodimo tělu ili duši bližnjega?

Tada nije dosta, da se samo pokajemo za taj grěh i da ga izpovědimo, nego trěba, da i učinjeno zlo, koliko se može, opet popravimo.

Poučenje. Nemoj nikad kleti, psovati ili tući. Kloni se zavoditelja kao sotone, koj hoće da ti ubije dušu, makar mu bile i lěpe rěči i obećanja. Čuvaj se, da neubijaš nikada duše brata svoga smutljivim činom ili govorom.

Šesta zapověd Božja.

„Nesagrěši bludno."

103. Što nam zabranjuje Bog šestom zapovědju?

Zabranjuje svaku bludnost (nečistoću) i sve ono, što navodi na bludnost, kao: nepristojni pogledi, govori, pěsme, šale, čitanje nevaljanih knjigah, i. t. d.

„Nečistoća da se ni nespominje medju vami, kao što pristoji svetim, ni bezstidnost, ni ludorije i lakèrdije. Efez. 5, 3, 4.

104. Zašto trěba da se klonimo bludnosti i svega; što navodi na bludnost?

1) Jer neima gadnijega grěha;

2) nijedan grěh neradja toliko pogubnih poslědicah;

3) jer je Bog najstrahovitijom kaznju bludnost kaznio.

105. Kako je Bog kaznio ovaj grěh?

Potopom i ognjem nebeskim, koj je poharao Sodomu i Gomoru. Odtuda možemo viditi, kako strahovito kaštiga Bog ovaj grěh u věčnosti.

„Bludnikom biti će děl u jezeru, što gori ognjem i sumporom." Objav. 21, 8.

106. Je li svaki grěh proti čistoći težki grěh?

Svaka je vèrst nečistoće, koju čini čověk hotomice ili sám sobom ili s bližnjim svojim, težki grěh.

„To da znate i poznate, da nijedan bludnik i nečisti neće imati děla u kraljestvu Isu-Kèrsta i Boga." Efez. 5, 5.

107. Što imamo činiti, kad pravo neznamo, da li je što protivno čistoći?

Umoliti duhovnoga otca, da nas pouči, a do toga kloniti se onoga, o čem dvoumimo.

108. Kojimi srědstvi trěba da se od ove opačine branimo?

Trěba:

1) da se brižljivo klonimo opakoga družtza i prilike;

2) da pazimo na svoja osětila (ćutila) osobito na oči;

3) da višeputah primamo svetotajstva;

4) da se u napasti izručimo Bogu i blaženoj děvici Marii;

5) da se spomenemo, da Bog sve vidi i da možemo iznenada umrěti.

Poučenje. Čuvaj nedužnost svoje duše i pomisli često na ove rěči sv. pisma „Ala je lěpo čisto pokolěnje! jer se spominje do věka, kod Boga je i ljudih u poštenju." Mudr. 4, 1. Nemoj dakle ničesa činiti ni na samu ni prěd drugimi, za što pošteni ljudi nesmiju znati.

Prodj se grěha što slast obećaje,
Jer ti samo sladki otrov daje

Sedma zapověd Božja.

„Nekradi."

109. Što zabranjuje Bog sedmom zapovědju?

Da neškodimo imetku bližnjega grabežom ili kradjom, prevarom, lihvom, ili drugim kakvim kvarom.

110. Tko grěši grabežom ili kradjom?

Ne samo razbojnici i tati (kradljivci), nego i svi oni, koji ih světuju ili im pomažu, koji kupuju takovu stvar, za koju znadu, da je ukradjena, koji nevraćaju onoga, što su našli, i koji neplatjaju dugovah.

111. Tko grěši prevarom?

Onaj, koj bližnjega prevari u tèrgovini krivom měrom, vagom, novcem ili zločestom robom, koj vodi nepravedne parnice, podmitjuje sudce i t. d.

112. Tko grěši lihvarenjem (užurom)?

Onaj, koj zahtěva na zajam veće kamate (intereš), nego što je dopušteno; u obće svaki onaj, koj se služi potrěbom ili neznanstvom bližnjega na svoju korist ili dobitak.

113. Kako grěšimo drugim kvarom?

Kad kvarimo tudje sěnokoše (livade) usěve ili dèrvetja, ubijemo tudju marvu, zanemarujemo svoj posao i t. d.

114. Proti komu grěše dětca uzimajuć što potajno svojim roditeljem?

Grěše proti Bogu, svojim roditeljem i svojoj bratji, a često i proti nedužnim ukućanom.

115. Je li prosto slugam děliti milostinju od gospodarova imetka?

Nije; van ako to gospodar zna i odobri.

116. Što trěba da činimo, ako je u nas tudje dobro, ili ako smo učinili kvar bližnjemu?

Moramo tudje povratiti, a kvar koliko možemo nadoměstiti; inače nam Bog toga neće oprostiti.

117. Tko ima povratiti ili naknaditi tudje dobro?

1) Onaj, koj ima tudje dobro, ili koj je sám kvar počinio;

2) ako toga onaj neučini, trěba da učine oni, koji su bili dionici grěha, ili koji nisu taj grěh zaprěčili, premda bi bili mogli i upravo morali to učiniti.

118. Komu trěba da povratimo tudje dobro?

Vlastniku ili njegovu naslědniku, ako li to nije moguće, onda ubogim ili zadušbinam.

119. Što trěba da činimo, ako tudje dobro nemožemo odmah povratiti?

Trěba da imamo iskrenu volju to činiti, čim bude moguće, a medjutim da se staramo, kako bi ovu dužnost izpuniti mogli.

Poučenje. Neukradi ni najmanje stvari i uvaži istinitu rěč: „S malim počinjemo, s velikim

dovèršujemo." Budi zadovoljan time što maš, i čuvaj se lakomosti, pijanstva, dangube, igranja za novce, i tašte naprave; jer sve ovo vodi na otimanje i kradju, i baca u propast.

Osma zapověd Božja.

„Nerèci kriva svědočanstva proti iskèrnjemu svomu."

120. Što nam zabranjuje Bog osmom zapovědju?

Zabranjuje lagati i otimati bližnjemu čast ili njegovo pošteno ime, ogovaranjem, klevetanjem, šaptanjem, ruženjem i gèrdjenjem.

121. Što će to rěći lagati?

To će rěći hotomice něšto kazati, što nije istina; ako to činimo prěd sudom, onda se to zove krivo svědočanstvo.

122. Je li kada dopušteno lagati?

Nije, niti u šali niti u potrěbi; a kamo li zloradice ili bližnjemu na škodu.

„Ružna je pogèrda čověku laž." Sir. 20, 26. „Vrag je laža i otac laži." Iv. 8, 44. Kaštiga Ananie i Safire. Děla apošt. 5.

123. Što će to rěći: ogovarati?

To će rěći: prišiti bližnjemu falinge, kojih neima.

„Tko potajno ogovara, nečini ništa manje od zmije, koja u potaji ujěda." Prop. 10, 11.

124. Je li i to grěh, ako prave mane (falinge) bližnjega drugim ljudem odkrivamo?

Grěh je i prave falinge bližnjega odkriti, ako nam nezapověda kèrstjanska ljubav, da je prijavimo.

125. Kada nam zapověda kèrstjanska ljubav prijaviti mane bližnjega?

Ako to trěba:

1) Za popravak onoga, koj je falio,

2) za sačuvanje samoga sebe ili drugih od grěha ili od drugoga povećega zla.

126. Na što imamo paziti kod takove prijave?

1) Da tu prijavu činimo samo onim, kojim trěba, da znadu za ovu falingu, n. p. roditeljem, učiteljem, poglavarom;

2) da ju nepovećamo i da neprijavimo neizvěstnu falingu kao pravu.

127. Što će to rěči: prišaptivati?

To će rěči: pripovědati někomu, što je tko o njem govorio, što mèržnju i neslogu radja.

„Šaptač i dvojezičnik je proklet; jer mnoge muti, koji mir imaju.“ Sir. 28, 15.

128. Možemo li se ogrěšiti slušajuć opadnike i šaptače?

Možemo:

1) ako ih rado slušamo;

2) ako ih neprěčimo kada možemo,

3) ako ih pobudjujemo na ovu opačinu pitanji, pohvalom i t. d.

„Ogradi uši svoje tèrnjem, i neslušaj opaka jezika." Sir. 28, 28.

129. Kako možemo obezčestiti bližnjega pogèrdami i psovkami?

Kad ga u oči potvaramo tim, što ga prěd světom sramoti.

130. Što nam trěba činiti, ako smo komu dirnuli u poštenje?

Trěba da opozovemo lažne rěči, i da naknadimo svaku štetu, koju smo učinili vrědjanjem poštenja.

131. Trěba li da i onda opozovemo, ako smo samo prave, ali nepoznate falinge razglasili?

Onda trěba, da izpričamo koliko možemo bližnjega, pa i drugčije da mu svakim dopuštenim načinom poštenje širimo.

132. Možemo li grěšiti proti osmoj zapovědi i misljenjem.

Možemo:

1) Lažnom sumnjom, kad bez dovoljna razloga zlo mislimo o bližnjem;

2) zlobnim sudom, kad svoga bližnjega dèržimo bez razloga za opaka čověka.

„Nesudite, da vam se nesudi." Mat. 7, 1.

133. Pa trěba li nam se brinuti i za svoje poštenje?

Trěba, i to pobožnim i bogoljubnim životom, te kloneć se i onoga, što priliči zlu.

Poučenje. Nemoj lagati, nemoj svoga bližnjega ogovarati; nu nemoj ni njegovih manah kriti prěd onim, koj ih može popraviti.

Deveta i deseta zapověd Božja.

„Nepoželi žene bližnjega svojega.“

„Nepoželi kuće, ni njive, niti išta, što je iskérnjega tvoga.“

134. Što zabranjuje Bog u devetoj zapovědi?

Zabranjuje sve nečiste misli i želje.

135. Jesu li nečiste misli i želje uvěk grěšne?

Nehotične nisu, nu kad nam se nečiste misli ili želje upravo dopadaju, onda težko grěšimo.

„Mèrzota su Gospodinu zločeste misli.“ Priręč. 15, 26.

136. Što zabranjuje Bog desetom zapovědju?

Zabranjuje pohlepu za tudjim imutkom; te hoće da ostavimo svakomu svoje.

137. Što da činimo, kad nas zločeste misli i želje napastuju?

Trěba pomoć od Boga moliti i svoje misli odmah drugamo obratiti.

Poučenje. Izbi si iz glave bèrzo i zbiljski zle želje i misli, spomenuv se svetoga posvudnoga Boga ili věčne muke.

**Il' se skrio u nebesa
Il' u zemlju preduboko,
Nećeš uteć svomu sudu
Svud te prati Božje oko.**

**Nek paklena strašna muka
Uvěke te na to nuka,
Da běžiš od naslade:
Ta šta će ti slast pomoći,
Kada ti u věčnoj noći
Duša jednoč propade?**

Pet zapovědih cèrkvenih.

138. Jesmo li mi kèrstjani dužni izvèršivati osim deset Božjih zapovědih još i druge?

Dužni smo izvèršivati i pet zapovědih cèrkvenih i to pod gubitak blaženstva; jer tko neslušа cèrkve, taj je kao neznabožac i publikan (očitnik). Mat. 18, 17.

139. Směmo li dèržati zapovědi cèrkvene za čisto ljudske zapovědi?

Nesměmo, nego upravo za zapovědi Isusove; jer su ih cèrkveni poglavari u njegovom imenu i po njegovoj zavpovědi izdali.

„Tko vas sluša, mene sluša, a tko vas prezire, prezire mene." Luk. 10, 16.

140. Ima li cèrkva samo pravo zapovědati?

Cèrkva ima i pravo paziti na to, da li pravověrni izvèršuju zapovědi; te može i kazniti nepokorne.

141. Kaži mi pet zapovědih cèrkvenih?

1) Svetkuj naredjene od svete matere cèrkve dane svetčane.

2) Slušaj bogoljubno svetu misu u nedělju i ostale zapovědne svetkovine.

3) Posti marljivo korizmene, kvatèrne i ostale cèrkvene poste, a u petak i subotu nejědi mesa.

4) Svake si godine barem jedanput tvomu vlastitomu duhovnomu pastiru, ili drugom s njegovim dopuštenjem izpovědi, i o uzkèrsu kod njega se pričesti.

5) Nepiruj u zabranjeno vrěme.

Poučenje. Nakani se izvèršivati uvěk sdušno i ponizno cèrkvene zapovědi.

Pèrva zapověd cèrkvena.

142. Što zapověda cèrkva pèrvom zapovědju?

Da onako kao nedělju svetkujemo sve svetce (svetke), koje je postavila cèrkva na slavu našega gospodina i njegovih svetih.

143. Zašto je cèrkva postavila svetkovine?

1) Da hvalimo Bogu za milosti i dobročinstva, koja je učinio svetim, a po njih i nam;

2) da ponovimo svoju revnost (pomnju) u njegovoj službi i da se pobožnimi čini učinimo dostojnimi nove milosti.

Pončenje. Čuvaj se, da neoskvèrniš praznik (blagdan) težačkim poslom, razuzdanostju ili grěšnim veseljem.

Druga zapověd cèrkvena.

144. Što nam zapověda cèrkva drugom zapovědju?

Da vsake nedělje i zapovědnih svetkovinah svetu misu ponizno i pobožno slušamo.

145. Ima li svatko u nedělju i zapovědnih svetkovinah svetu misu slušati?

Ima vsaki kèrstjanin, koj je već k pameti došao, ako ga temeljiti i važni uzroci neizpričaju.

146. Kako se možemo o tom ogrěšiti?

1) Ako zanemarimo cělu svetu misu ili poglavitu koju stranu;

2) ako svetu misu, osobito poglavite strane, slušamo nepazljivo;

3) ako nemolimo, nego drěmljemo, šapćemo, smijemo se i obaziremo, ili se drugčije nedostojno vladamo.

„Gospodin je u svojoj cèrkvi, da muči prěd njim sva zemlja.“ Hab. 2, 20.

147. Je li to dosta, da u nedělju i zapověd-nih svetkovinah slušamo samo tihu svetu misu?

Nije dosta; nego mi imamo ići i k svet-čanoj službi Božjoj, te slušati rěč Božju i kèrstjanski nauk.

„Tko je od Boga, rěč Božju sluša; zato vi neslušate, jer niste od Boga." Iv. 8, 47.

Poučenje. Nepropusti nikad u nedělju i blagdane prije i poslě podne pobožno slušati službu Božju.

Tretja zapověd cèrkvena.

148. Što nam zapověda cèrkva tretjom za-pověđju?

Da zapovědne poste postimo i da se uz-dèržavamo od mesa.

149. Koji su zapovědni posti?

1) Korizmeni post t. j. četèrdeset danah, od čiste srěde (pepelnice) do uzkèrsa (vazma) izim nedělje;

2) kvatreni post u srědu, petak i subotu svakoga četvèrtgodišta;

3) posti u oči stanovitih svetkovinah (vigilie).

U mnogih městih ukinuti su gotovo svi posti u oči svetkovinah (vigilie), i u město ovih ustanovljena su o došastju dva posta u tjednu.

150. Kako trěba da zapovědne poste postimo?

Trěba da se uzdèržavamo od mesa i da nejědemo do sitosti nego samo jedanput i to u podne, u večer pako da samo nělto malo založimo.

151. Tko ima tako postiti?

Svaki kèrstjanin, koj je navèršio dvadeset i pèrvu godinu, i neradi težkoga děla, pa mu to neškodi na zdravlju.

152. Kada se imamo uzdèržavati od mesa?

U petak i subotu i svaki zapovědni post i u nedělju u korizmi.

153. Tko je dužan tako uzdèržavati se od mesa?

Svaki kèrstjanin, koj je k pameti došao (oko sedme godine) dužan je uzdèržavati se od mesa, ako ga neizpriča bolest, nevolja, obći ili osobiti oprost (dispensacia).

U mnogih je biskupiah vèrlo ublažen post. Svatko ima se dèržati običaja, kojega je u biskupii odobrilo duhovno poglavarstvo.

154. Zašto imamo zapovědne poste postiti?

1) Da naslědujemo priměr Isu-Kèrsta i svih svetih;

2) da pokoru činimo za naše grěhe;

3) da ukrotimo svoje světovne želje;

4) da izkažemo pokornost katoličkoj cèrkvi.

155. Je li težko grěšimo prekèršiv zapověd o pustu?

To je težki grěh neposluha prama cèrkvi.

Poučenje. **Štuj zapověd o postu, jer ti ju dade sàm Bog po svojoj cèrkvi, i ponosi se time, da ju vèrno obdèržavaš.**

Četvèrta zapověd cèrkvena.

156. Što zapověda cèrkva četvèrtom zapovědju?

Da se svake godine, barem jedanput valjano izpovědimo svetjeniku, koj na to vlast ima, i dostojno primimo svetu pričest o uzkèrsu (vazmu) u svojoj cèrkvi.

157. U kojoj dobi života moramo se početi izpovědati i pričestjati?

Čim smo dosta pametni i učeni za to, da ova svetotajstva s hasnom primimo; a to ima odlučiti duhovni pastir.

158. Je li nam dosta izpovědit i pričestit se jedanput u godini?

Nije dosta; jer je goruća želja svete matere cèrkve, da budemo često dionici ove neizgovorne milosti.

Poučenje. **Nastoj marljivo, da se svakog měseca najmanje jedanput izpovědiš i pričestiš.**

(O petoj cèrkvenoj zapovědi, vidi sakramenat ženitbe.)

O prestupljivanju zapovědih.

§. 1. O grěhu u obće.

159. Što je grěh?

Grěh je svojvoljni prestupak Božje zapovědi.

160. Na koliko načinah možemo grěšiti?

1) Mišljenjem i željom,

2) govorenjem,

3) činom,

4) zapustjenjem dužnostih, koje smo imali izvèršiti.

161. Ima li razlike medju grěsi?

Ima; jedni su veliki ili smèrtni grěsi, a drugi mali ili lahko oprostivi.

162 Kada činimo smèrtni grěh?

Kad svojvoljno prestupljujemo važnu koju zapověd, to jest takovu, koju smo bili dužni obdèržavati pod kaštigu věčnoga proklетstva.

163. Zašto se to zove smèrtni grěh?

Jer otimlje duši duhovni život ili posvetjujuću milost.

164. Kada činimo mali ili oprostivi grěh?

Kada zapověd, koju smo prestupili, nije upravo važna, ili kad ju prestupamo samo u neznatnoj kakovoj stvari, ili kad ju nismo posve svojvoljno prestupili.

165. Kada nije prestupak zapovědi posve svojvoljan?

Kad razum nepoznaje dovoljno zla, ili kád volja sasvim nepristaje na prestupak.

166. Zašto se zove takov grěh lahko oprostiv?

Jer nam se opraštja i bez izpovědi, ako se ná njega pokajemo.

167. Što ti trěba upamtiti o grěhu?

Da je grěh najveće zlo i zato da ga se trěba više bojati, nego ikojega zla na světu.

„Kako bih mogao toliko zlo učiniti, i sagrěšiti protiv svomu Bogu.“ 1. Moj. 39, 9.

168. Zašto je grěh toliko zlo?

1) Jer je najveća pakost uvrěditi Bóga, 2) jer nam grěh vèrlo škodi.

169. Zašto je to velika pakost, kad tko Boga vrédja?

Jer se grěšnik odriče Boga, svojega stvoritelja, i neće da sluša njega, najvećega svoga gospodara, neće da ljubi svojega najboljega otca, nego voli biti sužanj grěha i vraga.

„Odbacio si jaram moj i rèkao: neću služiti.“ Jer. 2, 20.

170. Možemo li dokučiti pakost uvrěde Boga?

Nemožemo, jer ni nedokučujemo, kako je neizměrno velik i dobar gospodin Bog, kojega grěhom vrědjamo.

171. Po čem možemo najbolje poznati, kolike je kazni vrědna uvrěda Boga?

1) To možemo poznati po velikoj kaštigi, koja je postigla zle angjele i praotce naše;

2) po věčnoj kazni pakla, koju zaslužuje svaki smèrtni grěh;

3) po gorkoj muki i smèrti, koju je podnio radih naših grěhah jednorodjeni sin Božji.

172. Je li mali grěh uvrěda Boga?

I mali grěh je uvrěda Boga, najvišega našega gospodina i najboljega otca; zato imamo i mali grěh nada sve mèrziti i klonit ga se.

173. Kako škodi smèrtni grěh?

Smèrtni grěh 1) pogèrdjuje na nami priliku Božju, 2) otimlje nam Božju milost i prijateljstvo, pokoj duše, sve zasluge naše i pravo na nebesa, 3) obara nas često u vremenitu nevolju, a napokon u věčnu pogubu.

„Grěh čini narode bědne.“ Prirèč. 14, 34. Priměri: Kain, Aman, Antiok, Juda. Priča o izgubljenom sinu, bogatom razmetniku.

174. Kako nam škodi mali grěh?

Mali grěh 1) slabi u nami ljubav Boga, 2) otimlje nam mnogo milostih i zaslugah, 3) privlači nam vremenite kaštige, 4) zavodi nas malo po malo u veliki grěh.

Poučenje. „Sinko, sve dane svoga života imaj Boga u pameti i čuvaj se, da nikad neprivoliš grěhu ... Mi živimo istina siromašno: ali mnoga ćemo dobra imati, ako se budemo bojali Boga, klonili grěha, i činili dobra.‘‘ Tob. 4.

§. 2. O vèrstih grěha.

175. Izbroj mi osobite vèrste grěha?

1) Sedam glavnih grěhah, 2) šest grěhah proti Duhu svetomu, 3) četiri u nebo vapijuća grěha, 4) devet tudjih grěhah.

176. Kazuj mi sedam glavnih grěhah?

1) Oholost (gizdost), 2) lakomost (skupost), 3) bludnost, 4) nenavist, 5) proždèrlost, 6) sèrditost, 7) duhovna lěnost.

177. Jesu li ovi grěsi uvěk veliki?

Veliki su, kada s njimi prekèršimo veliku koju dužnost prama Bogu ili bližnjemu, ili pako oskvèrnjujemo štovanje i ljubav, koju smo samomu sebi dužni kao ljudi i kèrstjani.

178. Zašto se zovu glavni grěsi?

Jer od njih iztiču kao iz glavnoga svoga vrutka ostali grěsi.

179. Što je oholost?

Oholost je prekoredno i prekoměrno štovanje samoga sebe.

„Oholost je mèrzka Bogu i ljudem. Ona je početak svakoga grěha.“ Sir. 10, 7, 15 Priměri: Lucifer, Nabukodonazar. Herodes.

180. Što je lakomost (skupost)?

Lakomost ili skupost je prekoredna želja za vremenitim blagom, i za uzdèržajem stečenoga blaga.

Sveti Pavao zove lakomost „korěnjem svega zla.“ Tim. 6, 10. Primèri: Akab, Giezi, Juda.

181. Što će rěći bludnost?

Bludnost je neukrotjena živinska pohlepa za putenom (tělovnom) nasladom. (V. 6. zapověd.)

182. Što će rěći nenavist ili zavist?

Zavist je žalost nad tudjom srěćom i tudjim preimućtvom, a nju prati radost nad tudjom nesrěćom ili zloradost.

„Vražjom zavistju došla je smèrt na svět i koji su njegovi, čine kao i on.“ Mudr. 2, 24, 25. Priměri: Kain, Josipova bratja, Saul, Farizei.

183. Što će rěći proždèrlost?

Proždèrlost je neuměrena i prekoredna pohlepa za jělom i pilom.

Sveti Pavao veli o neuměrenih: da „im je Bog tèrbuh.“ Filip. 3, 18. Priměri: Kralj Baltazar.

184. Što je sèrditost?

Sèrditost je prekoredna uzbuna duše ili sèrdca radi tobožnje ili prave krivnje, te želja osvěte.

„Svaka ogorčenost i gnjev i sèrditost, i vika i hulenje da se uzme od vas sa svakom pakostju.“ Efez. 4, 31. Prim. Ezau hotio je u sèrditosti svoga brata Jakoba ubiti.

185. Što će rěći lěnost?

Lěni smo, kad mèrzimo na trud i posao i time zapuštamo svoje dužnosti.

„Idi k mravu, lěnčino jedna, i gledaj njegove putove, i uči se mudrosti.“ Prirěč. 6, 6. O duhovnoj lěnosti ili mlitavosti u službi Božjoj govori gospodin: „O da si hladan ili vruć! Ali budući si mlak, i ni hla-

dan ni vruć, izbacit ću te iz ustah svojih." Objav. 3, 16. Prim.: lěni sluga lude děvice.

186. Imenuj mi šest grehah proti Duhu svetomu?

1) Preuzetno uzdati se u milosèrdje Božje;

2) neufati se u milosèrdje Božje;

3) protiviti se poznatoj istini kèrstjanske věre;

4) zaviděti iskèrnjemu darove dobivene od Boga;

5) odbacivati tvèrdokorno spasonosne opomene;

6) uztrajati u nepokornosti do svèrhe života.

187. Zašto se zovu grěši proti duhu svetomu?

Jer se s njimi osobito Duhu svetomu protivimo, i zato vèrlo otegotjuju naše poboljšanje.

Prim.: Farao, Farizei.

188. Imenuj mi četiri u nebo vapijuća grěha?

1) Hotice učinjeno ubojstvo, 2) sodomitanski grěh, 3) tlačenje ubogih, udovicah i sirotah, 4) zaustavljanje ili uzkratjivanje zaslužene platje.

189. Zašto se zovu u nebo vapijući grěsi?

Jer grezovitom svojom pakostju u nebo kad za osvetom viču.

„Glas kèrvi brata tvoga vapije (viče) k meni sa zemlje. 1. Moj. 4, 10."

190. Koji su grěsi tudji?

Evo ih devet:

1) Na grěh světovati;
2) na grěh zapovědati;
3) na tudji grěh privoliti;
4) na grěh nagovarati;
5) tudje grěhe hvaliti;
6) tudji grěh zamučati;
7) tudji grěh nepokarati;
8) od tudjega dobra dio primiti;
9) tudje grěhe braniti.

191. Zašto se zovu tudji grěsi?

Tudji grěsi zovu se zato, što je drugi čine, ali se i nam kao sukrivcem pripisuju.

Poučenje. Svaki dan jutrom, kad ustaješ odluči tvèrdo, da ćeš se onaj dan osobito tvoje glavne mane pomnjivo čuvati. Večeri pako izpitaj svoju dušu, da li nisi posèrnuo, pa ako jesi, pokajaj se i odluči, da ćeš to čim prije izpověditi. Primaj uvěk rado i sa zahvalnostju spasonosne opomene i čuvaj se tudjih grěhah.

O krěposti i kèrstjanskom savèršenstvu.

192. Je li to dosta, čuvati se grěhah i opačinah?

Nije dosta; nego trěba, da budemo sve

bolji i krěpostniji, i da ozbiljno težimô za kèrstjanskim savèršenstvom.

„Budite savèršeni, kao što je i otac vaš u nebu savèršen.“ Mat. 5, 48.

§. 1.

193. Što će rěći krěpost?

Krěpost u obće je razpoloženje duše hotěti i činiti dobro.

194. Što je napose kèrstjanska krěpost?

Kèrstjanska krěpost je razpoloženje duše hotěti i činiti ono, što je dobro po zakonu Isu-Kèrsta, i vrědno věčnoga života.

195. Kako razlikujemo kèrstjansku krěpost?

1) Krěpost ulivenu i pribavljenu,

2) bogoslovnu i ćudorednu.

196. Što će rěći ulivena krěpost?

Ulivena krěpost je dar Božji, primljen na kèrštenju, te nas čini sposobne i sklone na vèrhunaravna krěpostna děla.

197. Imenuj mi krěposti, koje su duši osobito ulivene?

Věra, ufanje i ljubav.

198. Što će rěći pribavljena krěpost?

Pribavljena krěpost zove se zato tako, što si ju čověk čestimi krěpostnimi děli pribaviti može.

199. Pa trěba li da si pribavimo krěpost?

Trěba; jer samo onaj je pravo krěpo-

stan, koj si je krěpost postojanim věžbanjem i nadvladanjem samoga sebe uz Božju pomoć pribavio.

200. Kaži mi koje su bogoslovne, a koje ćudoredne krěposti?

Věra, ufanje i ljubav zovu se bogoslovne krěposti zato, što se odnose upravo na samoga Boga; a ostale zovu se ćudoredne krěposti, jer uredjuju našu ćud po Božjih zapovědih.

201. Kad imamo probuditi u sebi bogoslovne krěposti?

Višeputah u životu; osobito 1) u žestokoj napasti proti ovim krěpostim, 2) kada primamo svete sakramente, 3) u pogibelji života i na smèrti.

202. Kako možemo probuditi věru, ufanje i ljubav?

Ovako: Bože! věrujem tvèrdo sve ono, što učiš po Svojoj svetoj katoličkoj cèrkvi, da věrujemo; jer si to objavio Ti věčna nepogrěšna istino!

Bože! nadam se po neizměrnih Isu-Kèrstovih zaslugah, da ću od Tebe zadobiti věčno blaženstvo i ono, što je k tomu koristno i potrěbito, jer si to obećao Ti svemogući, dobri i věrni Bože!

Bože! ljubim Te svim sèrdcem i nada sve, jer si Ti moj najbolji otac, najvišje i najbolje dobro. Radi Tebe ljubim i svojega bliž-

njega, bio prijatelj, ili neprijatelj kao samoga sebe. Amen.

203. Imenuj mi od ćudorednih krěpostih četiri temeljne i glavne krěposti?

1) Mudrost, 2) trěznost, 3) pravica, 4) duševna jakost. Mudr. 8, 7.

204. Zašto se zovu glavne krěposti?

Jer su kao glava ili temelj ostalim krěpostim; jer uz pravu krěpost mora da je mudrost, trěznost, pravica i duševna jakost.

205. Imenuj mi krěposti glavnim grěhom protivne?

1) Poniznost, 2) darežljivost, 3) čistoća, 4) dobrostivost, 5) uměrenost, 6) krotkost, 7) pomnja u dobru.

Poučenje. Prava se krěpost može steći samo postojanom borbom. Bori se dakle věrno sve do smèrti, a Bog će ti dati věnac života. Objav. 2, 10.

§. 2.

206. Što zahtěva kèrstjansko savèršenstvo?

Kèrstjansko savèršenstvo zahtěva, da budemo prosti od prekorednoga světo- i samoljubja, i da Boga u svem i nada sve ljubimo.

207. Koj je put do savèršenstva?

Naslědovanje Isu-Kèrsta.

„Ja sam put istina i život.“ Iv. 14, 6.

208. Je li Isu-Kèrst preporučio kakova osobita srědstva k postignutju savèršenstva?

On je preporučio u tu svèrhu tako zvane evangjeoske savěte.

209. Koji su ovi evangjeoski savěti?

1) Dobrovoljno siromaštvo, 2) postojana čistoća, 3) podpuno poslušanje duhovnoga poglavara.

210. Zašto su evangjeoski savěti osobita srědstva savèršenstva?

Jèr nam vèrlo pomažu, da umrěmo světu i samim sebi, te živimo jedino Bogu.

211. Pa je li tko dužan obdèržavati evangjeoske savěte?

Jesu redovnici i svi, koji su se na to zavětovali.

212. Može li čověk i u svetovnom stališu savèršeno živiti?

Može, ako neživi po duhu světa, nego po duhu Isu-Kèrsta.

213. Pak je li duh světa protivan duhu Isusovu?

Jest protivan, kao što to jasno vidimo iz izrěkah Isu-Kèrstovih zvanih osam blaženstvah.

214. Kaži mi onih osam blaženstvah.

1) Blaženi siromasi duhom; jer je njihovo kraljestvo nebesko.

2) Blaženi krotki; jer će posědovati zemlju.

3) Blaženi koji tuguju; jer će se utěšiti (obatriveti).

4) Blaženi koji gladuju i žedjaju pravdu; jer će se nasititi.

5) Blaženi milosèrdni; jer će milosèrdje zadobiti.

6) Blaženi čistoga sèrdca; jer će Boga viděti.

7) Blaženi mirni; jer će se sinovi Božji zvati.

8) Blaženi koji progonstvo tèrpe radi pravde; jer je njihovo kraljestvo nebesko. Mat. 5, 3—10.

215. U čem se pokazuje u ovih osam blaženstvah protivnost izmedju duha Isusova i duha světa?

Ponajviše u tom, što svět dèrži upravo one za nevoljne i lude (bedaste), koje Isu-Kèrst blaženimi zove.

216. Kojimi srědstvi imamo se poslužiti, da dojdemo do savèršenstva?

1) Marljivom molitvom, pomnjivim slušanjem rěči Božje, i čestim primanjem svetotajstvah ili svetih sakramenatah, 2) postojanim zatajivanjem samoga sebe, 3) osobitom pazljivostju, kako da svoja svakdanja děla izvèršujemo u stališu milosti i načinom bogomilim.

217. Kako se věžbamo u zatajivanju samoga sebe?

Kad si koješta uzkratjujemo, što nam je milo i drago, te kad si odkidamo i od dopuštenih stvarih, de sve to laglje uzmognemo uzdèržavati od nedopuštenih.

„Ako tko hoće za mnom ići, neka se odrěče sebe i uzme križ svoj i ide za mnom." Mat. 16, 24.

218. Kako možemo najlaglje izvèršivati svoja svakdanja děla načinom bogomilim?

Kad se opominjemo, kako ih je Isu-Kèrst izvèršivao, i nastojimo ga u tom naslědovati.

219. Kako trěba da dobar kèrstjanin započne dan bogomilim načinom?

Čim se probudi, neka upravi dušu k Bogu, zatim neka se čedno obuče, blagoslovljenom se vodom poškropi, prěd razpelom klekne i pobožno se pomoli.

220. Kako trěba da izvèršujemo svakdanji posao?

Pomnjivo, tèrpljivo i s naměrom dopasti se Bogu.

221. Kako trěba da oběduje mo?

Prije i poslě oběda trěba se sklopljenima rukama Bogu pomoliti, a pod oběd om uměreno i pristojno se vladati.

222. Je li nam prosto i zabavljati se?

Jest, ali uměreno i čedno, u svoje vrěme i na svojem městu. Još trěba zabavu posvetiti dobrom nakanom i uspomenom Boga.

223. Kako trěba da se družimo s našimi bližnjimi?

1) Prijatno, da nikoga neuvrědimo, 2) opazno, da s puta krěposti nezadjemo.

224. Kako da savèršimo dan?

Neka se klečeć Bogu pomolimo, blagoslovljenom vodom poškropimo, a prije sna o pobožnih stvarih razmišljamo.

S Tobom legoh, oj Isuse moj,
Zaštiti me, jer sam vèkom Tvoj.

Poučenje. Tèrsi se da postaneš sve bogoljubniji i krěpostniji, te dèrži se koliko možeš ovoga naputka za bogomili život.

Tretje poglavje.

O darovih milosti.

1. Je li dosta za spasenje, ako věrujemo i zapovědi izvèršujemo?

Ako se želimo spasiti trěba da se poslužimo darovi milosti, koje je Bog naredio: jer bez njegove milosti nemožemo niti pravo věrovati niti zapovědi njegove věrno obdèržavati.

2. Što se ovdě razuměva po milosti Božjoj?

Po milosti Božjoj nerazuměvamo ovdě upravo tělesna Božja dobročinstva, koja su doista takodjer sama u sebi milost, nego nutarnje vèrhunaravne darove, koje nam Bog poděljuje za spasenje naše duše.

3. Kolikovèrstna je milost?

Milost je dvovèrstna: dělujuća i posvetjujuća.

4. Što je milost dělujuća?

Dělujuća je milost, koja nas na dobro pobudjuje i u njegovu izvèršivanju podupire.

5. Što je milost posvetjujuća?

Posvetjujuća je milost, kojom smo pravedni i sveti prěd Bogom, te ova dotle ostaje u nami,

dokle uztrajemo u stališu pravednosti; zato se ova milost zove i milost opravdajuća.

6. Komu se imamo zahvaliti na svoj Božjoj milosti?

Neizměrnim zaslugam našega gospodina i spasitelja Isu-Kèrsta.

§. 1. O dělujućoj milosti.

7. Što čini u nas dělujuća milost?

Razsvětljuje nam razum i svratja našu volju na dobro.

8. Pa je li nas sili ova milost na dobro?

Nesili; mi to činimo drage volje.

9. Što imamo činiti, da nam milost bude na spasenje?

Neprěčiti je, nego s njom zajedno věrno raditi.

10. Trěba li nam milosti k spasenju?

Bez milosti Božje nemožemo ni pomisliti na spasenje, a kamo li zadobiti blaženstvo.

„Ne da možemo o sebi pomisliti što, kao iz sebe; nego je dostatnost naša od Boga.“ 2. Kor. 3, 5.

11. Trěba li nam Božje milosti za svako dobro dělo?

Trěba; jer bez dělujuće milosti Božje nemožemo dobro dělo ni započeti, ni nastaviti, ni dovèršiti.

„Bez mene nemožete činiti ništa.“ Iv. 15, 5.

12. Daje li Bog svakomu čověku svoju milost?

Daje: jer „Bog hoće da se svi ljudi spase." 1. Tim. 2, 4.

Poučenje. Pomoli se Bogu svaki dan za njegovu milost i nemoj prěd njom zatvoriti svoje sèrdce. „Evo stojim na vratih i kućam: ako tko čuje glas moj i otvori vrata, ulězti ću k njemu i večerat ću s njime, i on sa mnom." Objav. 3, 20.

§. 2. O posvetjujućoj ili opravdajućoj milosti.

13. Što je opravdanje grěšnika?

Opravdanje grěšnika je prelaz iz stališa grěha ili nemilosti u stališ milosti i prijateljstva Božjega.

14. Kako biva to opravdanje?

1) Očistjenjem od svih bar težkih grěhah i oprostjenjem věčne kaštige, 2) posvetom i obnovom nutarnjega čověka.

„Opraste se i posvetiste i opravdaste imenom gospodina našega Isu-Kèrsta." 1. Kor. 6, 11.

15. Može li grěšnik zaslužiti milost opravdanja?

Nemože; „Svi će se opravdati bez svoje zasluge milostju njegovom (Božjom) odkupom Isu-Kèrsta." Rim. 3, 24.

16. Kako počimlje opravdanje?

Dělujućom Božjom milostju, koja razsvětljuje grěsnika i pobudjuje ga, da se obrati Bogu.

Priměr. Samaritjanka. Iv. 4. Petar, Luk. 22. 61, 62. Pavao. Děla apošt. 6.

17. Čim se dakle izvèršuje opravdanje?

Posvetjujućom milostju, koju Duh sveti nevidivim načinom podaje našoj duši.

„Ljubav se izlì u sèrdca naša duhom svetim, koj nam je dat." Rim. 5, 5.

18. Gdě prima naša duša posvetjujuću milost?

U sakramentu kèrstjenja i pokore.

19. Možemo li posvetjujuću milost opet omaliti i izgubiti?

Možemo; duhovnom lěnostju u službi Boga omaljujemo ju, a smèrtnim grěhom gubimo ju sasvim.

20. Je li uztrajanje u stališu milosti takodjer milost?

Uztrajanje u milosti do svèrhe, jest osobita i velika milost, za koju trěba da ponizno i postojano molimo Boga.

21. Po čem možemo poznati, da smo opravdani?

Po dobrih dělih.

„Svako dobro dèrvo radja dobre plodove." Mat. 7. 17. „Svako se dèrvo po rodu svom poznaje." Luk. 6, 44.

22. Možemo li bez milosti opravdajuće činiti dobra děla?

Možemo; ali nam nepomažu u nebo.

23. Jesu li dakle bezkoristna ona dobra děla, koja činimo u stališu grěha?

Nisu bezkoristna, jer nam pribavljaju od Boga milost pokore.

24. Jesu li dobra děla, koja činimo u stališu milosti, doista spasonosna?

Jesu; jer nam 1) pribavljaju nebo, 2) umnožavaju posvetjujuću milost.

25. Trěba li da se svaki kèrstjanin pobrini za dobra děla?

Trěba; jer „svako dèrvo, koje nenosi dobra roda, posěći će se i u oganj baciti." Mat. 3, 10.

26. Za kakova dobra děla imamo se najprije pobrinuti?

Za ona 1) koja nam zapovědaju Božje i cèrkvene zapovědi, 2) koja trěba da izvèršujemo po dužnosti svojega stališa.

27. Kakva dobra děla preporuča nam osobito sveto pismo?

Molitvu, post i děljenje milostinje, u ovih su sva děla pobožnosti, trapljenja i ljubavi bližnjega.

28. Na što Bog osobito gleda kod naših dobrih dělah?

Na dobru nakanu. Mark. 12, 41—44.

29. Što je dobra nakana?

Jest želja služiti Bogu i štovati ga.

30. Kako očitujemo dobru nakanu?

„Bože! sve svoje misli, rěči i čine po-

svetjujem Ti na čast i slavu.“ Ili „Bože i gospodine! sve na Tvoju slavu.“

31. Kada imamo probuditi u sebi dobru nakanu?

Vèrlo je spasonosno, da to višeputah na dan činimo, a osobito u jutro.

32. Kakovih srědstvah trěba nam osobito, da zadobijemo i sačuvamo milost Božju?

Svetotajstvah ili svetih sakramenatah i molitve.

33. Kako se zovu zato sveti sakramenti i molitva?

Zovu se darovi milosti.

Poučenje. Najviše se staraj, da neizgubiš posvetjujuće milosti, jer je ona neprocěnjeni dar Božji. Moli Boga često i gorljivo, da ti uděli milost uztrajanja u dobru tja do smèrti.

O svetotajstvih ili svetih sakramentih.

34. Što će rěči sakramenat?

Sakramenat je vidivo znamenje, naredjeno od Isu-Kèrsta, kojim nam Bog poděljuje nevidivu milost i nutarnje posvetjenje.

35. Što dakle ima u svakom sakramentu?

Ovo troje: 1) vidivo znamenje, 2) nevidiva milost, 3) naredjenje od Isu-Kèrsta.

36. Kakvu milost poděljuju sveti sakramenti?

1) Poděljuju milost posvetjujuću, ili ju

u nas umnožavaju, 2) svaki sakramenat daje nam jošt i one dělujuće milosti, za koje je naredjen.

37. Odkuda imaju sveti sakramenti svoju moć i krěpost?

Od svoga početnika gospodina našega Isu-Kèrsta i njegovih neizměrnih zaslugah.

38. Je li Isu-Kèrst naredio sakramente?

Jest; jer samo Bog može izvanjskomu znamenju podati moć, da děluje milost i posvetjenje.

39. Koliko je sakramenatah Isu-Kèrst naredio?

Ovih sedam: 1) Kèrstjenje, 2) potvèrdjenje (krizmu, bèrmu), 3) sveti oltarski sakramenat, ili sveto tělo Isu-Kèrstovo, (svetu pričest), 4) pokoru, 5) poslědnje pomazanje, 6) sveti red, 7) ženitbu.

40. Odkuda znamo, da ima sedam sakramenatah?

Iz jednoglasnog nauka cèrkve, „koja je stup i tvèrdja istine.“ 1. Tim. 3, 15.

41. Kako razlikujemo sakramente?

1) Sakramente živih i sakramente mèrtvih; 2) sakramente, koje samo jedanput primamo, i sakramente koje višeputah primamo.

42. Imenuj mi sakramente živih.

1) Potvèrdjenje (krizma), 2) sveti ol-

tarski sakramenat, 3) poslědnje pomazanje, 4) sveti red, 5) ženitba.

43. Zašto se zovu sakramenti živih?

Jer ove sakramente možemo samo u stališu milosti primiti.

44. Kaži mi sakramente mèrtvih?

Kèrstjenje i pokora.

45. Zašto se zovu sakramenti mèrtvih?

Jer primajući ove sakramente neimamo jošte života milosti, ili bar netrěba, da imamo.

46. Kaži mi one sakramente, koje nesmijemo više nego jedanput primiti?

Kèrstjenje, krizma i sveti red.

47. Zašto ove sakramente nesmijemo opetovati?

Jer utiskuju u dušu duhovni i neizbrisivi biljeg.

Poučenje. Hvali Bogu svim sèrdcem za dragocěna srědstva milosti (svete sakramente), i čuvaj se, da ih neoskvèrniš kletvom ili nedostojnim primanjem.

O kèrstjenju.

48. Što je kèrstjenje?

Jest pèrvi i najpotrěbitiji sakramenat, u kom se čověk vodom i Božjom rěčju od svakoga grěha čisti, i u Isu-Kèrstu kao novi stvor na život věčni preporadja i posvetjuje.

49. Zašto se zove kèrstjenje pèrvi sakramenat?

Jer se prije kèrstjenja nemože nijedan sakramenat valjano primiti.

50. Zašto se zove kèrstjenje najpotrěbitiji sakramenat?

Jer se bez kèrstjenja nemože nitko spasiti.

„Ako se tko nepreporodi vodom i duhom svetim, nemože ući u kraljestvo Božje.“ Iv. 3, 5.

51. Može li se kada kèrst vodė nadoměstiti?

Kad se nemože primiti, može se nadoměstiti kèrstom želje i kèrvi.

52. Što je kèrst želje?

Jest savèršena ljubav Boga s tvèrdom nakanom sve činiti, što je Bog naredio za naše spasenje, dakle i primiti kèrstjenje.

„Tko ima ljubav, od Boga je rodjen i poznaje Boga.“ 1. Iv. 4. 7.

53. Što je kèrst kèrvi?

Mučenička smèrt radi Isu-Kèrsta.

„Tko izgubi dušu svoju (život svoj) radi mene, naći će ju.“ Mat. 10, 39.

54. Zašto kažeš, da kèrstjenje biva „vodom i Božjom rěčju“?

Jer se u kèrstjenju polěva vodom glava onoga, koj se kèrsti, i izgovaraju se ujedno ove rěči: „Ja te kèrstim u ime Otca i Sina i Duha svetoga.“

55. Zašto kažeš, „da se čověk u kèrstjenju čisti od svakoga grěha?"

Jer se u kèrstjenju oprastja iztočni grěh i svi grěsi prije kèrsta počinjeni.

56. Oprastjaju li se i kazni grěhah?

U kèrstjenju se oprastjaju vremenite i věčne kazni.

57. Zašto kažeš nadalje, da se čověk „kao novi stvor na život věčni preradja i posvetjuje"?

Jer se čověk u kèrstjenju nečisti samo od svih grěhah, nego se i obnavlja duhovnim načinom, posvetjuje i postaje sin Božji i naslědnik kraljestva nebeskoga. 1. Kor. 6, 11.

58. Kako biva ova duhovna obnova i posveta?

Milostju posvetjujućom, koju Duh sveti ulěva u dušu ujedno s bogoslovnimi krěpostmi.

„On nas je spasio kupelju preporodjenja i obnovljenjem Duha svetoga, kojega izli na nas obilno." Tit. 3, 5, 6.

59. Zašto dodaješ rěči: „u Isu-Kèrstu?"

Da izpovědim, da čověk sve ove milosti zato dobiva, što se kèrstjenjem prima u občinu Isu-Kèrsta i njegove cèrkve.

60. Tko može valjano kèrstiti?

U potrěbi svaki čověk; inače pako ima kèrstiti samo svetjenik, i to duhovni pastir.

61. Kakvu nakanu mora imati onaj, koj će kèrstiti?

Mora imati nakanu da će zbilja kèrstiti, t. j. ono činiti, što cèrkva čini, i što je Isu-Kèrst naredio.

62. Kakvom vodom trěba kèrstiti?

Da se valjano kèrsti, dobra je svaka naravska voda. Nu kada je moguće, trěba da je ta voda blagoslovljena.

63. Što su kumovi?

Kumovi su duhovni roditelji svoga kumčeta, zato trěba:

1) Da su kumovi dobri katolici;

2) da u nedostatku roditeljah nastoje, da se děte uči katoličku věru, i da bude dobro odhranjeno;

3) zabranjeno im je ženiti se ili udati s kumčetom ili njegovimi roditelji.

64. Što obećajemo Bogu kèrstnim zavětom?

Zavětujemo se, da ćemo věrovati katolički nauk, umrěti grěhu i živiti bogomilo.

Poučenje. Nezaboravi nikad, što si obećao Bogu na svetom kèrstjenju, i na što te je opomenuo svetjenik predajuć ti bělu oděću rěčmi: „Primi oděću bělu, koju prečistu odnesi prěd prěstol gospodina našega Isu-Kèrsta, da zadobiješ život věčni.“

O potvèrdjenju (bèrmi, krizmi).

65. Što je potvèrdjenje (krizma)?

Potvèrdjenje ili krizma je sakramenat, u kom kèrstjena čověka polaganjem biskupovih

rukuh i pomazanjem svetim uljem duh sveti objačuje, da se u svojoj věri utvèrdi, da ju stalno izpověda i po njoj živi.

66. Zašto se potvèrdjenje zove i krizma?

Krizma se zove, jer se potvèrdjenik pomazuje krizmom, to jest svetim uljem.

67. Zašto se zove bèrma?

Bèrma dolazi od latinske rěči firmare, to jest potvèrditi; jer u ovom sakramentu primamo duha svetoga, koj nas utvèrdjuje u svetoj katoličkoj věri, da ju i u pogibelji života izpovědamo i polag nje živimo.

„Bog je, koj nas utvèrdi s vami u Isu-Kèrstu i pomaza nas, koj nam i udari pečat i dadè zalog duha u sèrdca naša.“ 2. Kor. 1. 21, 22.

68. Što je krizma?

Krizma je pomast od ulja i balzama posvetjena od biskupa.

69. Što znamenuje krizma?

Ulje znamenuje, da je krizmanik ojačao u duhovnoj borbi proti zlu; a balzam (melem), da ima prosuti ugodni miris kèrstjanskih krěpostih.

70. Kako se poděljuje krizma?

Biskup pomaže krizmanika krizmom na čelu na oblik križa govoreći: „Znamenujem te znamenjem svetoga križa, i potvèrdjujem te krizmom spasenja u ime Otca, i Sina, i Duha svetoga Amen.“

71. Zašto se pomazuje čelo na oblik križa?

Da se nestidimo věre razpetoga Isu-Kèrsta nego da ju rěčju i činom slobodno izpovědamo svemu světu.

„Nestidim se evangjelja, jer je sila Božja na spasenje svakomu koj věruje. Rim. 1, 16.

72. Što čini biskup, pokle je pomazao krizmanika?

Udari ga lagano po obrazu, na znak da mora pripravan biti kao junački vojnik podněti sve suprotivštine radi imena Isu-Kèrstova.

73. Može li svaki kèrstjen čověk sakramenat potvèrdjenja primiti?

Može; ali je dobro, da čeka dok k pameti dodje.

74. Pa mora li ga svatko primiti?

Sakramenat potvèrdjenja nije sasvim potrěbit za spasenje, nu ipak bi grěšio, koj ga nebi primo s nemarnosti ili s nehajstva.

75. Možemo li opetovati sakramenat potvèrdjenja?

Nemožemo; težko bismo sagrěšili, da ga više nego jedanput primimo.

76. Kako imamo primiti sakramenat krizme?

Trěba 1) da očistimo svoju dušu od svih bar smèrtnih grěhah, i da pobožno molimo za darove Duha svetoga;

2) da obećamo Bogu, da ćemo kao dobri kèrstjani živiti i umrěti;

3) da dotle ostanemo u cèrkvi, dok biskup nepoděli svoj blagoslov.

77. Zašto se i u sakramentu potvèrdjenja postavljaju kumovi?

Da vode krizmanike k svetoj krizmi, te da im savětom i činom budu u pomoć u duhovnoj borbi.

Poučenje. Izvèršuj bez straha sve dužnosti kèrstjanina katolika.

O presvetom oltarskom sakramentu.

§. 1. O pribitju Isu-Kèrstovu u sakramentu.

78. Što je sakramenat oltarski ili presvetoga těla Isu-Kèrstova?

Jest pravo tělo i prava kèrv gospodina našega Isu-Kèrsta za hranu duše naše pod prilikami kruha i vina.

79. Kada je Isu-Kérst naredio presveti oltarski sakramenat?

Na zadnjoj večeri prije gorke svoje muke.

80. Kako je Isu-Kèrst naredio ovaj sakramenat?

Isus uzè u svoje svete ruke kruh, blagoslovi ga, prelomi i dade učenikom svojim govoreći: „Uzmite i jedite; ovo je tělo moje.“ Zatim uze kalež s vinom blagoslovi

ga i podavši učenikom svojim rěče: „Pijte iz njega svi; ovo je kèrv moja. — Ovo činite na uspomenu moju.

81. Što učinì Isu-Kèrst rěčmi: „Ovo je tělo moje?“

Rěčmi „ovo je tělo moje“ obrati kruh nevidivim načinom u pravo svoje tělo.

82. Što učini rěčmi: „Ovo je kèrv moja?“

Rěčmi: „ovo je kèrv moja“ obratì vino nevidivim načinom u pravu svoju kèrv.

83. Je li Isu-Kèrst još komu dao vlast, da obrati kruh i vino u sveto njegovo tělo i svetu kèrv?

Jest ovimi rěčmi: „Ovo činite na moju uspomenu.“

84. Komu je tu vlast dao?

Svojim apoštolom i njihovim naslědnikom, t. j. svim valjano posvetjenim biskupom i svetjenikom.

85. Kada se služe ovom vlastju biskupi i svetjenici?

U svetoj misi, kada prije podizanja nad kruhom i vinom izgovaraju Isu-Kèrstove rěči: „Ovo je tělo moje, ovo je kèrv moja.“

86. Je li dakle poslě posvetjenja ili pod podizanjem jošte kruh i vino na oltaru?

Nije; nego je ondě pravo tělo i prava kèrv Isu Kèrstova pod prilikom kruha i vina.

87. Što razuměvamo po prilici?

Prilika je ono, što osětjamo, n. p. oblik ili forma, miris, tek, i t. d.

88. Dokle je Isu-Kèrstovo tělo i kèrv u prilikah?

Dok ima prilikah.

89. Je li u svetoj hostii samo tělo Isu-Kèrstovo?

Nije samo tělo, nego i njegova kèrv.

90. Je li u kaležu samo kèrv Isu-Kèrstova?

Nije samo kèrv, nego i njegovo tělo.

91. Primamo li dakle u svetoj hostii tělo i kèrv Isu-Kèrstovu?

Jest: U svetoj hostii primamo Isu-Kèrsta cěla dušom i tělom, s mesom i kèrvlju, božanstvom i čověčanstvom.

92. Zašto je Isu-Kèrst cěl i nerazdružen u jednoj kao i u obiuh prilikah?

Jer nemože više umrěti, te se nemože više ni razdružiti meso od kèrvi i tělo od duše.

93. Kada svetjenik lomi ili děli svetu hostiu, lomi li tada i Isu-Kèrstovo tělo?

On lomi ili děli samo prilike, a tělo Isu-Kèrstovo cělo je i živo u svakom dělku.

94. Imamo li se klanjati Isu-Kèrstu u presvetom oltarskom sakramentu?

Imamo na kolěna pasti, i klanjat mu se svom poniznostju. (Tělovo, brašančevo).

95. Je li Isu-Kèrst samo zato u presvetom oltarskom sakramentu, da ga pohadjamo i da mu se klanjamo?

Isu-Kèrst je u njem: 1) da se u svetoj misi prikaže za nas Bogu, i 2) da se u svetoj pričesti s nami sdruži.

Poučenje. Budi koliko možeš bogoljuban i pobožan u cèrkvi, gdě se udostojao prebivati Isu-Kèrst; hodi često tamo, da mu se klanjaš i da ga moliš za milost, i čuvaj se svake nepristojnosti.

§. 2. O posvetilištu mise.

96. Što će rěči posvetilište?

Posvetilište u obće jest vidivi dar, kojega Bogu dragovoljno prikazujemo, tim ga kao najvišega gospodina štujuć i njemu se klanjajuć.

97. Što je sveta misa?

Sveta misa je věčno posvetilište novoga zakona, u kom se Isu-Kèrst gospodin naš prikazuje po rukuh svetjenika nekèrvavim načinom pod prilikom kruha i vina otcu svojemu nebeskomu, kao što se je něgda kèrvavim načinom prikazao na križu.

Ovo posvetilište biaše Bog obećao već u starom zakonu govoreći: „Niste mi više po volji (židovi) i neću više da primim dara iz ruke vaše; jer od izhoda sunčanoga do zapada slavit će se ime moje u narodih, i u svakom městu posvetjivat će se imenu mojemu žèrtve, i prikazivati čisto prikazanje (kruha)". Mal. 1, 10, 11.

98. Zašto se Isu-Kèrst neprestano prikazuje u svetoj misi?

Isu-Kèrst se prikazuje u svetoj misi, da neprestano ponavlja posvetilište, koje biaše dovèršio na križu, i da nas čini dionike svojih zaslugah.

99. Nije li posvetilište mise sasvim drugo posvetilište od onoga, koje bi na križu dovèršeno?

Nije: posvetilište mise isto je posvetilište, koje bi prikazano na križu; samo se način prikazanja razlikuje u ovih posvetilištih.

100. Zašto kažeš, da je posvetilište mise isto ono, koje bi prikazano na križu?

Jer u obadva posvetilišta istu stvar isti prikazuje, naime Isu-Kèrst gospodin naš.

101. Zašto je način prikazanja različan u ovih posvetilištih?

Jer Isu-Kèrst u svetoj misi netèrpi više i neumire kao što někgda na križu.

102. Tko je naredio posvetilište mise?

Posvetilište mise naredio je sàm Isu-Kèrst na zadnjoj večeri.

103. Kaži mi poglavite strane svete mise?

1) Evangjelje, 2) prikazanje, 3) posvetjenje, 4) pričestjanje.

104. Čemu prikazujemo posvetilište mise?

Da Bogu posvetilištem jedinorodjenoga sina njegova 1) izkazemo najveće štovanje, 2) da mu dostojno zahvalimo za sva dobročinstva, 3) da molimo za nove milost, 4) da

učinimo zadovoljštinu za svoje grěhe i odvratimo od sebe zaslužene kazni.

105. Prikazuje li se posvetilište mise svetim?

Posvetilište mise prikazuje se samomu Bogu, nu i na čast svetim, ako u svetoj misi 1) hvalimo Bogu za milosti, s kojimi ih je proslavio, 2) ako ih zazivamo na pomoć.

106. Koristi li sveta misa samo živim?

Sveta misa koristi živim i mèrtvim.

Poučenje. Slušaj svetu misu směrno i pobožno. Kod prikrazivanja prikaži i ti sebe s Isu-Kèrstom nebeskomu Otcu; kod podizanja klanjaj se ponizno svomu spasitelju; kod pričesti pričesti se i ti bar duhovnim načinom, t. j. probudi u sebi goruću želju, da ćeš se s gospodinom sdružiti u sakramentu ljubavi.

§. 3. O svetoj pričesti.

107. Što je sveta pričest?

Sveta je pričest pravo uživanje tela i kèrvi Isu-Kèrstove duši za hranu.

108. Zapověda li Bog, da se pričestjujemo?

Zapověda; jer Isu-Kèrst naročito govori: „Zaista vam kažem, ako nejědete těla sina čověčjega i nepijete kèrvi njegove, nećete imati života u sebi.“ Iv. 6, 54.

109. Kakve milosti poděljuje nam sveta pričest?

1) Ona nas sdružuje najužje s Isu-Kèrstom, i umnožava u nami posvetjujuću milost.

2) Udušuje opake naše želje i podaje nam jakost za svako dobro dělo.

3) Sveta pričest nam je zalog budućega našega uzkèrsnutja i věčnoga blaženstva.

110. Podaje li svaka pričest jednake milosti?

Nepodaje; jer čim se bolje pripravljamo za dostojno primanje svete pričesti, tim nam veće milosti poděljuje: a nedostojno primanje uzrok je věčne smèrti.

111. Tko se nedostojno pričestja?

Onaj, koj se pričestja u smèrtnom grěhu.

112. Je li nedostojno pričestjanje velik grěh?

To je grozovito svetogèrdje, kojim izdajemo sina Božjega kao što to učini někoč Juda.

113. Sto kaže sveto pismo o nedostojnom pričestjanju?

Sveto pismo kaže: „Tko nedostojno jěde ovaj kruh, ili pije kalež Gospodnji, krivac je těla i kèrvi Gospodnje . . . sud sebi jěde i pije“ (t. j. sudca, koj će ga osuditi). 1. Kor. 11, 27—29.

114. Kakve su poslědice nedostojna pričestjanja?

Tvèrdoća sèrdca i druge vremenite i věčne kazni.

„Prim: Juda, o kom spasitelj rèče: „Bolje bi mu bilo, da se nije rodio.“ Mat. 26, 24.

115. Što ima dakle grěšnik najprije činiti, kada se želi pričesiti?

Ima očistiti svoju dušu skrušenom i iskrenom izpověđju.

116. Čine li i mali grési, da je pričestjanje nedostojno?

Nečine; ali umaljavaju one koristi, koje nam donosi pričest: zato trěba da se tèrsimo svoje sèrdce očistiti i od svakoga nagnutja k grěhu.

117. Kako se imamo nadalje pripravljati za svetu pričest?

1) Imamo biti natašte, t. j. da od pónoći ništa nismo založili, van ako smo u težkoj bolesti. 2) Trěba nam probuditi pravu pobožnost sèrdca.

118. Kako možemo probuditi pobožnost sèrdca?

Pobožnim razmisljanjem i děli krěposti.

119. Koja su najbolja děla krěposti prije pričesti?

Věra i štovanje, poniznost i pokajanje, ufanje, ljubav i goruća želja.

120. Kako imamo pristupiti k stolu Božjemu?

Ne nagizdani, nego u pristojnoj oděći, sklopljenima rukama i oborenima očima, ponizno i směrno.

121. Kako se imamo vladati, kad se svetjenik okrene k puku sa svetom hostiom?

Imamo se ponizno u pèrsa biti i govoriti za svetjenikom: Gospodine nisam vrědan, da unidješ pod krov moj, nego samo rěci rěčju, i ozdravit će duša moja.“

122. Kako imamo primiti svetu hostiu?

Imamo dèržati prěd sobom obima rukama stolnjak, ili gdě ga neima, čist rubac podvèrći pod bradu ili molitvenu knjižicu, podići glavu, čedno otvoriti usta, spustiti jezik na dolnju ustnicu i ponizno primiti svetu hostiu.

123. Što imamo činiti poslě pričesti?

Imamo se s najvećom čednostju na svoje město povratiti i tamo još koj časak moliti.

124. Kakva krěpostna děla imamo poslě pričesti osobito probuditi?

Imamo 1) Gospodinu se směrno moliti ljubiti ga i hvaliti mu, 2) posvetiti mu se i ponoviti dobre odluke, 3) priobćiti mu svoju nevolju i moliti od njega obilatu milost.

125. Kako imamo provesti pričestni dan?

Što se više može u bogoljubnih dělih, kloneć se nepristojna veselja i razkošja.

Poučenje. Odluči u sebi, da češ svagda kad ti je to moguće ili dopušteno, pristupiti k stolu Gospodnjem, i tamo tako čist i pobožan blagovati kruh angjelski, kao što to samo uzmogneš.

O pokori.

126. Što je sakramenat pokore?

Jest sakramenat, u kom odredjeni na to svetjenik grěšniku město Boga grěhe oprastja, ako se za nje svesèrdno pokaje, iskreno ih izpovědi, te pravu volju ima zbilja se poboljšati.

127. Tko je odredjeni na to svetjenik?

Svaki, koj je od zakonitoga svoga biskupa na to postavljen i povlastjen, da mu se izpovědamo.

128. Kada je Isu-Kèrst naredio sakramenat pokore?

Kad je svojim apoštolom podělio vlast, da mogu oprastjati grěhe.

129. Kako im je podělio ovu vlast?

Ovimi rěčmi: „Primite duha svetoga. Kojim oprostite grěhe, oprostit će im se, a kojim zadèržite, zadèržat će se.“ Iv. 20, 23.

130. Ima li ova vlast i poslě smèrti apoštolah obstojati?

Vlast oprastjanja grěhah ima uvěk obstojati; jer 1) Isu-Kèrst je svoje spasonosne milosti naredio za sva vremena i sve ljude, i 2) jer ima uvěk grěšnikah, koji oprostjenja trěbaju.

131. Na koga je prešla ova vlast?

Vlast oprastjenja grěhah prešla je od apoštolah na zakonite njihove naměstnike, t. j.

na biskupe u katoličkoj cèrkvi i na sve svetjenike od biskupa redjene i postavljene.

132. Kada svetjenik oprastja grěha, a kada ih zadèržava?

Oprastja ih kad poděljuje u sakramentu pokore odrěšenje grěhah; i zadèržava ih, kad to odrěšenje uzkrati ili odgodi.

133. Mogu li se svi grěši odpustiti?

Svi grěsi po svetom kèrstjenju počinjeni, mogu se opustiti u sakramentu pokore.

„Ako izpovèdamo svoje grèhe, Bog je věran i pravedan, da nam oprosti grèhe naše i očisti nas od svake nepravde. 1. Iv. 1, 9.

134. Zadobivamo li uz oprostjenje grěhah i druge kakove milosti?

Uz oprostjenje grěhah zadobivamo u sakramentu pokore 1) i oprostjenje věčne, a stranom i vremenite kaštige, 2) posvetjujuću milost, ili ako je nismo bili izgubili, umnožanje ove milosti, 3) osobite dělujuće milosti za to, da ostanemo stalni u dobru.

135. Je li sakramenat pokore svakomu potrěbit za spasenje?

Sakramenat pokore potrěbit je svakomu, koj je poslě kèrstjenja težko (smèrtno) sagrěšio.

136. Što imamo činiti, ako nemožemo primiti ovaj sakramenat?

Imamo ga nadoměstiti savèršenim pokajanjem i zbiljnom nakanom, da ćemo se izpověditi, čim nam bude moguće.

137. Koliko dělovah ima valjana izpověd?

Ovih pet: 1) izpitivanje savěsti, 2) pokajanje, 3) odluka ili nakana, 4) izpověd ili tužba, 5) zadovoljština.

§. 1. O izpitivanju savěsti.

138. Što moramo činiti prije nego se izpovědamo?

Moramo pobožno zazvati duha svetoga. da uzmognemo svoje grěhe dobro spoznati, za nje se skrušeno pokajati i iskreno ih izpověditi.

139. Što imamo onda činiti, kad smo zazvali duha svetoga?

Imamo izpitivati svoju savěst, t. j. zbiljno razmisljati, kako i koliko putah smo sagrěšili.

140. Dokle imamo izpitivati svoju savěst?

Čim smo više grěšili, i čim duže se nismo izpovědili, tim dulje i marljivije trěba nam izpitivati savěst.

141. Kako možemo izpitati svoju savěst?

1) Premisljajući, kada i kako smo se zadnji put izpovědali, i da li smo zadatu pokoru svèršili.

2) Da li smo proti Božjim ili cèrkvenim zapovědim sagrěšili, da li smo dužnosti svojega stališa zanemarili, da li smo se ogrěšili kojim vlastitim ili glavnim grěhom, ili grěhom proti duhu svetomu, ili u nebo vapijućim, ili

tudjim? Napokon kako smo sagrěšili mišljenjem, rěčju, dělom ili zapustjenjem dobrih dělah.

142. O čem se imamo još osobito izpitati?

Kod smèrtnih grěhah moramo izpitati broj ovakovih grěhah i okolnosti, u kojih smo taj grěh počinili.

143. Kako se mogu dětca lahko sětiti svojih grěhah?

Ako promisle, kako su se vladala u cèrkvi, u školi, kod kuće prama svojim roditeljem i bratji, na ulici, ili na polju, na samo, i s drugimi.

§. 2. O pokajanju.

144. Što je pokajanje?

Jest nutarnja žalost (bol), te mèržnja svojih grěhah.

145. Zašto kažeš, da je pokajanje nutarnja žalost?

Jer nije dosta, da se samo rěčmi pokajemo za svoje grěhe, nego trěba da je i sèrdcem mèrzimo, te da iskreno žalimo, što smo je počinili.

„Posvetilište je Bogu duh razoviljen, skrušeno i poniženo sèrdce nećeš Bože prezrěti.“ Ps. 50. 19.

146. Što imamo činiti, da probudimo u seb takovu žalost i mèržnju.

Imamo zbiljno promisliti:

1) Da je grěh najveće zlo, (Vidi str. 134 pit. 167.) i da smo njime zaslužili najveće kazni od Boga;

2) da je Isu-Kèrst radi grěhah naših morao podněti strašnu smèrt križa;

3) da je Bog najvišje i svake ljubavi najdostojnije dobro, a mi smo ga ipak toliko putah i težko uvrědili.

147. Bi li dosta bilo, da se pokajemo za grěhe samo zato, što su nam doněli vremenitu štetu ili sramotu i t. d.

Nebi; jer da se pokajemo samo radi vremenite štete, to bi bilo pokajanje sasvim naravno, koje ništa nehasni, a pokajanje mora biti vèrhunaravno.

148. Kada je pokajanje vèrhunaravno?

Pokajanje je vèrhunaravno, kada se pomoćju milosti Božje kajemo za grěhe svoje radi vèrhunaravnih razlogah, što smo naime uvrědili Boga i zaslužili kaštigu i t. d.

149. Imamo li se za sve svoje grěhe pokajati?

Imamo; jer pokajanje mora biti obćenito, t. j. trěba, da se bar za sve smèrtne grěhe, i one male ili lahko oprostive grěhe pokajemo, od kojih želimo odrěšeni biti.

150. Bi li izpověd bila valjana, da se za smèrtni koj grěh nepokajemo?

Takova izpověd bila bi nevaljana i svetogèrdna.

151. Je li i onda izpověd nevaljana, ako se za male grěhe nepokajemo?

Ako se samo od malih grěhah izpovědamo, pak se ni za jedan od njih pravo nepokajemo, nevaljana je i onda izpověd, jer bez pravoga pokajanja neima nikad valjane izpovědi.

152. Kolikovèrstno je pokajanje?

Dvovèrstno: savèršeno i nesavèršeno.

153. Kada je pokajanje savèršeno?

Kad se za grěh kajemo radi Boga, što smo naime uvrědili Boga, najvišje i ljubavi najdostojnije dobro.

154. Kada je pokajanje nesavèršeno?

Kad se za grěh kajemo poglaviti od straha prěd Bogom.

155. Je li savèršeno pokajanje svakako potrěbito?

I nesavèršeno pokajanje dovoljno je istina, da bude izpověd valjana, nu mi se imamo tèrsiti, da je koliko moguće savèršenije, jer onda više vrědi, i ugodnije je Bogu.

156. Kada trěba da probudimo u sebi pokajanje?

Pokajanje trěba probuditi prije izpovědi ili bar prije odrěšenja svetjenikova.

157. Kako možemo probuditi pokajanje?

Nesavèršeno pokajanje: „Bože! kajem se od svega sèrdca, što sam Te tako često i težko uvrědio, kajem se, što sam time postao nedostojan Tvoje milosti, te krivac pravedne kaštige na ovom i drugom světu.“

Savèršeno pokajanje: „Osobito se kajem, što sam Tebe, najvišje i sve ljubavi najdostojnije dobro, svojega najboljega otca razljutio; i bio sam ti nepovoljan."

158. Je li koristno više putah probuditi savèršeno pokajanje?

Jest; osobito trěba da to činimo u naprasnoj pogibelji smèrti, i kad smo nesrěćom u težki grěh upali, te neimamo prilike izpověđati se.

§. 3. O odluci ili nakani.

159. Što mora biti svakako skopćano s pokajanjem?

1) Nada (ufanje) oprostjenja, 2) dobra odluka.

160. Što je dobra odluka?

Dobra je odluka zbiljna volja poboljšati svoj život i negrěšiti više.

161. Kakva trěba da bude odluka?

Trěba da bude 1) nutarnja, 2) vèrhunaravna, i 3) obćenita.

162. Na što se ima odlučiti onaj, koj ima iskrenu volju poboljšati se?

1) Da će se čuvati svih bar težkih (smèrtnih) grěhah, da nebi baš nijednoga pod nipošto učinio;

2) kloniti se pogibelji a osobito bližnje grěšne prilike (prigode);

3) poprimiti potrěbita srědstva poboljšanja
4) činiti zadovoljštinu.

163. Što razuměvaš po bližnjoj prigodi?

Razuměvam osobu, družtvo, igru i sve, što me navadno u grěh zavodi, ili će me po svoj prilici zavesti, ako joj se neuklonim.

164. Što trěba da upamte oni, koji se neklone bližnje prilike, ili neće da se ostave svojih navadnih grěhah?

Da im odrěšenje svetjenikovo ništa nehasni, nego još povećava njihovu krivnju.

§. 4. O izpovědi.

165. Što je izpověd?

Izpověd je skrušeno očitovanje počinjenih grěhah, učinjeno svetjeniku, da nas od njih odrěši.

166. Kakva trěba da bude izpověd?

Trěba da bude 1) podpuna, 2) iskrena, 3) razgovětna.

167. Kada je izpověd podpuna?

Kad očitujemo bar sve smèrtne grěhe, kojih se spominjemo, te naznačimo njihov broj i potrěbite okolnosti.

168. Što trěba onda činiti, ako već neznamo pravo broja?

Trěba ga tako naznačiti kako možemo, te rěći: ovaj grěh sam svaki dan, svaki tje-

dan, ili svaki měsec po prilici toliko putah učinio.

169. Koje okolnosti imamo očitovati?

1) Osobito one, koje vèrst grěha proměnjuju, ili mali grěh u veliki pretvaraju, i 2) sve u obće, što izpovědniku trěba znati, da može valjano prosuditi stališ pokornikove duševnosti i sačuvati ga od povratka u grěh.

170. Na što imamo paziti u očitovanju okolnostih?

Da nikoga neimenujemo, nepripovědamo nepotrěbitih pripověstih, te da tako pristojno, kao što se može, grěh očitujemo.

171. Moramo li i male grěhe izpovědati?

Nemoramo, nu dobro je i spasonosno, da ih izpovědamo.

172. Ako neznamo, da li je koj grěh velik ili malen, imamo li ga onda izpověditi?

Imamo, jer mnogi čověk dèrži velike grěhe za male.

173. Kada je izpověd iskrena?

Kad se onako tužimo izpovědniku, kao što se poznajemo Bogu krive.

174. Što ima promisliti pokornik, koj se stidi (srami) iskreno izpovědati?

Da je bolje svoje grěhe otajno izpověditi svetjeniku, nego u grěhu uvěk nemirno živiti, nesrětno umrěti, te na zadnjem sudu prěd svim světom osramotiti se.

175. Što trěba činiti, kad něšto izostavimo u izpovědi, što bismo imali bili očitovati?

1) Ako smo to bez svoje krivnje izostavili, dosta je, da to očitujemo u budućoj izpovědi.

2) Ako smo pako što izostavili zato, jer smo se to stidili izpověditi, ili nismo dosta pomnjivo izpitali svoju savěst: trěba da očitujemo i to, na koliko smo to izpovědih zamučali svojom krivnjom, i onda da ponovimo sve ove izpovědi.

176. Kada je izpověd razgovětna?

Kad tako govorimo, da može izpovědnik sve dobro razuměti i stališ savěsti naše prosuditi.

177. Što je občenita izpověd?

Občenita je izpověd, u kojoj sve svoje izpovědi, ili više njih ponavljamo.

178. Kada nam trěba občenite izpovědi?

Kad su priašnjě izpovědi bile nevaljane, budi radi nedostatka iskrenosti ili pokajanja i odluke, budi radi prekore i kaštige vredne nemarnosti u izpitivanju savěsti.

179. Kako trěba da započnemo izpověd?

Imamo kleknuti, prekrižit se i rěći: „Molim otče duhovni sveti blagoslov, da svoje grěhe iskreno i podpuno očitovati mogu.“ Dobiv blagoslov imamo rěći: „Ja nevoljni grešnik tužim se Bogu svemogućemu i vam otče duhovni na město Boga, da sam od svoje

poslědnje izpovědi, koju sam (ovdě trěba kazati vrěme poslědnje izpovědi) učinio, mnogo sagrěšio.“ (Ovdě trěba očitovati grěhe).

180. Kojimi se rěčmi dovèršuje izpověd?

„Za ove i sve ostale grěhe svoje znane i neznane, vlastite i tudje kajem se od svega sèrdca, što sam s njimi Boga, najveće i svake ljubavi najdostojnije dobro uvrědio. Mèrzim na sve svoje grěhe i tvèrdo odlučujem, da više neću grěšiti, a sve ću grěšne prigode běžati. Molim vas otče duhovni za odrěšenje grěhah i spasonosnu pokoru.“

181. Što imamo zatim činiti?

Imamo dobro paziti na sve izpovědnikove rěči i na pokoru, koju nam naloži, pak ako nas za něšto pita, iskreno i čedno odgovoriti.

182. Kada možemo otići iz izpovědaonice?

Kad nas svetjenik odpusti s pozdravom: „hvaljen Isus“ ili drugim kojim načinom.

§. 5. O zadovoljštini.

183. Kako činimo zadovoljštinu?

1) Kad izvèršujemo sdušno pokoru, koju izpovědnik naloži, i

2) kad popravljamo koliko možemo kvar, što smo učinili bližnjemu u imetku, poštenju, na tělu, ili na duši.

184. Je li nevaljana izpověd, ako neizvèršimo zadate pokore?

Ako smo u izpovědi imali volju izvèršiti pokoru, onda nije izpověd nevaljana; ali grěšimo ipak, i lišavamo se mnogih milostih.

185. Je li dosta izvèršiti onu pokoru, koju nam izpovědnik naloži?

Nije; nego mi imamo nastojati, da i děli pokore, koja si sami naložimo i tèrpljivostju u nevolju zadovoljimo pravdi Božjoj.

186. Što slědi, ako se netèrsimo dužne činiti zadovoljštine?

Imat ćemo na drugom světu još težju pokoru.

187. Imamo li poslě izpovědi osim zadovoljštine još něšto činiti?

Imamo još něšto poglavita činiti, naime nastojati, da se nepovratimo više u grěh, te da naprědujemo vazda u dobru.

Poučenje. Hodi često na svetu izpověd; nu tèrsi se, da se svaki put dobro izpovědiš, a poslě izpovědi da věrno izvèršiš pokoru, koju ti je naložio izpovědnik, te da se zbilja poboljšaš, da milosti pun sakramenat pokore nepostane za tebe izvor věčne pogube.

O proštenju.

188. Oprastja li se s grěhom uvěk i njegova kaštiga?

Věčna kaštiga oprastja se uvěk s grěhom, nu vremenita se neoprastja uvěk; zato je rekao

Natan Davidu: „Gospodin ti je oduzeo grěhe tvoje; ali će sin tvoj smèrtju umrěti.“

189. Što je vremenita kaštiga?

Vremenita je kaštiga, koju trěba da podnesemo ili ovdě na ovom světu, ili u očistilištu.

190. Kako nam pomaže cèrkva zadobiti oprostjenje vremenitih kaštigah?

Cèrkva nam time pomaže zadobiti oprostjenje vremenitih kaštigah, što nam 1) nalaže u svetoj izpovědi pokoru na zadovoljštinu za grěhe naše, 2) što nam izvan izpovědi poděljuje prostjenje.

191. Što je prostjenje ili odpust?

Prostjenje ili odpust je izvan sakramenta pokore poděljen oprost vremenitih kaštigah, koje bismo, pošto smo već odrěšeni od grěhah, podněti morali na ovom světu ili u očistilištu.

192. Kolikovèrstno je prostjenje?

Prostjenje je dvovèrstno: podpuno obilato ili veliko, i nepodpuno ili malo.

193. Što je podpuno prostjenje?

Podpuno prostjenje je oprost svih vremenitih kaštigah, koje smo radi počinjenih grěhah zaslužili.

194. Što je nepodpuno prostjenje?

Nepodpuno je prostjenje oprost jednoga děla ovih kaštigah.

195. Što imamo věrovati o prostjenju?

Imamo věrovati 1) da katolička cèrkva ima oblast děliti prostjenja;

Jer Isu-Kèrst je bez iznimke rěkao: „Štogod odrěšite na zemlji, bit će odrěšeno i na nebesih.“ Mat. 18, 18.

2) Da je dobiveno prostjenje za nas vèrlo spasonosno.

196. Odkuda dakle dolazi moć i jakost prostjenja?

Od blaga zaslugah i preobilne zadovoljštine Isu-Kèrsta i svetih.

197. Što nam svakako trěba da postanemo dionici prostjenja?

Trěba:

1) Da smo u stališu milosti, i 2) da sve izvèršimo, što nam cèrkva zapověda.

198. Može li cèrkva poděliti prostjenje na korist dušah u očistilištu?

Može tako; da im pravověrni moleći se Bogu za njih ovo prostjenje dobavljaju.

Poučenje. Štuj prostjenje i nastoj, da ga dostojnim načinom pribaviš sebi i preminuvšim dušam u očistilištu. (Milostivno lěto-Jubileum).

O poslědnjem pomazanju.

199. Što je poslědnje pomazanje?

Poslědnje pomazanje je sakramenat, u kom bolestnik po svetom ulju i molitvi svetjenika prima milost Božju za dobro duše a često i za dobro těla.

200. Kako hasni duši poslědnje pomazanje?

1) Umnožava posvetjujuću milost;

2) oprastja male i smèrtne grěhe, koje bolestnik nemože više izpověditi;

3) oslobadja dušu od ostanakah već oprostjenih grěhah;

4) jači u tèrpljenju i napastih osobito u poslědnjoj borbi.

201. Što dobra donosi poslědnje pomazanje tělu?

Donosi bolestniku polakšicu u boli, pak i isto zdravlje, ako je to hasnovito duši.

202. Spominje li sveto pismo ovo pomazanje?

Spominje, sveti Jakob apoštol piše: „Ako tko boluje medju vami, neka dozove svetjenike cèrkve, te neka mole nad njim, mažući ga uljem u ime gospodnje, i molitva věre spasit će bolestnika i polakšat će mu Gospodin, i ako je u grěsih, bit će mu oprostjeni."

203. Tko može i ima primiti poslědnje pomazanje?

Svaki kèrstjanin-katolik, koj je već k pameti došao, te težko boluje.

204. Kako ima bolestnik primiti ovaj sakramenat?

Ima ga primiti:

1) U stališu milosti; zato trěba, ako je moguće, da se prije izpovědi, ili bar probudi savèršeno pokajanje;

2) věrom, ufanjem i ljubavju, i predanjem u Božju volju.

205. Kad ga ima primiti?

Ako je moguće, dok je još pri sebi t. j. pri zdravoj pameti i to po pričesti.

206. Koliko putah ga možemo primiti?

Kolikogod putah na novo obolimo.

Poučenje. Ako te pohodi dragi Bog težkom bolestju, da neodvlačiš do zadnjega časa primanje svetih sakramenatah, jer te inače može lahko zateći smèrtna borba, u kojej ti nebude više moguće poslati po svetjenika.

O svetom redu.

207. Što je sveti red?

Sveti red je onaj sakramenat, kojim primaju redjeni za svoje duhovno zvanje potrěbitu oblast i milost od Boga.

208. Koju oblast primaju poglavito svetjenici svetim redom?

1) Kruh i vino mogu u tělo i kèrv gospodinovu obratiti; i 2) mogu grěhe oprostiti.

209. Je li svetjeniku dosta sveti red za svaku duhovnu službu?

Nije; nego trěba da je poslan ili postavljen na to od svojega zakonitoga poglavara.

210. Što kaže Isu-Kèrst o onih, koji se usudjuju izvèršivati duhovnu oblast a nisu poslani ili redjeni?

„Zaista zaista vam kažem, tko neulazi na vrata u ovčarnicu, nego prelazi drugdě, on je tat i razbojnik.“ Iv. 10, 1.

211. Kako se poděljuje sveti red?

Sveti red poděljuje se osobito polaganjem rukuh i molitvom biskupa.

Tako su redjeni po zapovědi Duha svetoga Pavao i Barnaba: Moleći položiše ruke na njih.“ Děla apošt. 13, 13.

212. Tko može poděliti sveti red?

Samo biskupi; jer samo na njih prelazila je neprekidno ova oblast od apoštolah, Tit. 1, 5.

213. Može li tko izgubiti sveti red?

Nemože, kao što ni kèrstjenje.

214. Tko može i trěba da bude svetjenik?

Samo onaj, koga je Bog na to pozvao.

215. Što imaju činiti pravověrni, da dobiju dobrih svetjenikah i dobrih duhovnih pastirah?

Imaju svi za to Boga često i vruće moliti; ali se imaju i dostojnimi učiniti ove milosti štovanjem svetjeničkoga stališa.

Poučenje. Izkazuj vazda svetjeniku kao naměstniku Božjemu i služitelju njegovih otajstvah dužno poštovanje i podložnost.

O ženitbi.

216. Što je ženitba?

Ženitba je sakramenat, po kojem se dvě slobodne osobe, muž i žena uzimlju, i od Boga milost primaju, da mogu dužnosti svojega stališa tja do smèrti věrno izpunjavati.

217. Koje su dužnosti oženjenih?

1) Da žive u slogi i zakonskoj věrnosti, dok ih smèrt nerastavi;

2) da jedan drugoga bogoljubnim životom na pobožnost pobudjuje;

3) da svoju děcu u strahu Božjem zajedno odhranjuju;

4) muž da hrani i uždèržava svoju ženu; a žena da sluša svoga muža u svem, što je pošteno i pravedno.

„Kao što je cèrkva podložna Isu-Kèrstu, tako da su i žene svojim muževom podložne u svem„ naime što je pravedno i pošteno. „Muževi! ljubite svoje žene, kao što i Isu-Kèrst ljubi cèrkvu, i sebe preda za nju“ i t. d. Efez. 5, 24, 25.

218. Što trěba da pamte oženjeni glede ženitbene věrnosti?

Da bi pogaženjem ove věre 1) oskvèrnili svetčani savez, koj su prěd Bogom u cèrkvi sklopili; 2) da bi smutili domaći mir i prěčili dobro odhranjenje dětce; 3) da bi ih zato sám Bog težko kaznio a napokon i od sebe odbacio.

Prim. David.

219. Na što imaju paziti oni, koji se kane oženiti ili udati?

1) Da se nezaruče lakoumno;

2) da su dobro uputjeni u věri, i prosti od svih zaprěkah ženitbe;

3) da dok su zaručeni, nedužno žive;

4) da stupaju u ženitbeni stališ s čistom naměrom, i

5) da se prije věnčanja dostojno izpověde i pričeste.

„Sinovi smo svetih, te se nemožemo onako sdružiti, kao krivobožci, koji neznadu Boga." Tob. 8, 5. Prim. Sara. Tob. 3, 16—18.

220. Tko može valjano blagosloviti zaručnike?

Samo njihov župnik ili s njegovim dopustjenjem drugi svetjenik prěd dvojicom svědokah.

221. Što imaju pamtiti oni, koji učine zarukah, pa ih poslě nedèrže?

Da težko grěše, ako to čine bez valjanih uzrokah.

222. Kolikovèrstne su zaprěke ženitbe?

Dvovèrstne:

1) zabranjujuće, koje prěče ženitbu kao n. p. zabranjeno vrěme, prosti zavět čistoće, i t. d.

2) uništujuće, koje čine nevaljanu ženitbu kao n. p. rodbinstvo i srodstvo (svačtvo, šogoria), nekèrstjanski zakon jedne stranke i t. d.

223. Koje je zabranjeno vrěme?

Vrěme od pèrve nedelje došastja (adventa) do poslě triuh kraljah, i od čiste srěde (pepelnice) do poslě běle nedělje, u koje vrěme zabranjuje cèrkva pirovati.

224. Je li i ženitba katolikáh s nekatolici nevaljana?

Ovakova je ženitba istina valjana, nu cèrkva jih iz veoma važnih razlogah nije nikad odobrila ni dopustila, nego pod tim uvětem (pogodbom), da se sva dětca u katoličkoj věri odhranjuju.

Poučenje. **Kad si izabiraš stališ, gledaj ponajprije na Boga i spasenje svoje duše. Ako li poslě zrěla razmisljanja pronadješ, da ti trěba stupiti u taj stališ, pripravi se k tomu molitvom i dobrimi děli, a osobito dostojnom obćenitom izpovědju, te nečini, kao što čine oni, koj grěhotami i opačinami privlače na se prokletstvo Božje.**

O' stvarih blagoslovljenih.

225. Što će rěči blagoslovljene stvari?

To ce rěći 1) sve ono, što cèrkva blagosivlje za bogoštovnu ili našu potrěbu, kao: blagoslovljenu vodu, ulje, sol, kruh, vino, vèrbice (macice), 2) takodjer zakletve i blagoslovi cèrkve.

226. Zašto se zovu ove stvari blagoslovljene i svete?

Jer su slične sakramentom, premda se sućno od njih razlikuju.

227. Tko je odredio blagoslovljene stvari?

Blagoslovljene stvari sama je cèrkva odredila.

228. Pak za što blagosivlje cèrkva one stvari, koje spadaju na službu Božju?

Cèrkva blagosivlje zato sve ono, što spada na službu Božju, 1) da posveti ove stvari i odluči upravo za službu Božju; 2) da ih i nam učini svete i spasonosne.

229. Zašto blagosivlje i kruh. vino, usěve, i t. d.?

Cèrkva to čini 1) po priměru Isu-Kèrsta; Luk. 9, 16. 2) da „onim koji ljube Boga, sve ide na dobro;“ Rim. 8, 28. 3) da se blagoslov Božji izlije na svaki stvor.

230. Imamo li se blagoslovljenimi stvarmi pobožno služiti?

Imamo; jer si njimi pribavljamo molitvu i blagoslov svekolike cèrkve, u kòje imenu svetjenik sveti i blagosivlje.

231. Ima li dakle molitva cèrkve osobitu moć?

Molitva cèrkve ima osobitu moć, jer je njezina molitva uvěk sdružena s molitvom Isu-Kèrsta i njegovih svetih.

232. Što navadno moli cèrkva, kad sveti i blagosivlje?

Moli za odvratjenje Božje kaštige, za obranu proti opakomu neprijatelju, za mir, blagoslov, za dobro těla i duše i t. d.

233. Kako se imamo služiti svetom vodóm?

Bogoljubni kèrstjanin nepoškropi se samo onda svetom vodom, kada stupi u cèrkvu, nego i kod kuće, te moli uz to Boga, da ga kèrv Isu-Kèrsta sve to više čisti i čuva u svih pogibeljih.

Poučenje. Služi se svime, što je cèrkva posvetila i blagoslovila, naročito svetom vodom dostojno, ponizno i pobožno.

O molitvi.

234. Što je molitva?

Molitva je uzdignutje pameti i sèrdca k Bogu, ili da ga hvalimo i dičimo, ili da mu se zahvalimo, ili da molimo od njega kakovu

miłost; zato ima molitvah hvalnih, zahvalnih i prosbenih.

235. Jesmo li dužni Boga hvaliti?

Jesmo; jer smo zato stvoreni, i to će nam jednoč i u nebu věčni posao biti. Objav. 4.

„Hvalu Boga da govore usta moja, i da blagosivlje svako tělo njegovo sveto ime uvěk i u věk věkovah.“ Ps. 114. 21.

236. Imamo li se zahvaliti Bogu za njegove darove?

Imamo; jer je nezahvalnost ružna opačina, zahvalnost pako najbolji je način, da zadobijemo opet novih dobročinstvah.

„Na svačem zahvaljujte Bogu, jer je ovo volja Božja u Isu-Kèrstu.“ 1. Tes. 5. 18.

237. Imamo li i moliti Boga za njegova dobročinstva?

Imamo doista; jer Isu-Kèrst kaže: „Molite i dat će vam se, tražite i naći ćete, kucajte i otvorit će vam se.“ Luk. 11, 9.

238. Je li nam potrěbita molitva za spasenje?

Molitva je potrěbita za spasenje svakomu, koj je došao k pameti.

239. Što děluje molitva?

1) Molitva nas sdružuje s Bogom; 2) probudjuje u nami nebeske misli; 3) jači nas proti zlu; 4) daje nam jakost i volju na dobro; 5) těši nas u tugi; 6) dobavlja nam pomoć u nevolji i milost uztrajanja do smèrti.

240. Kako imamo moliti, da postanemo dionici ove koristi molitve?

Imamo moliti 1) pobožno, 2) ponizno 3) pouzdano, 4) predajuć se volji Božjoj, 5) uztrajno.

241. Kada molimo pobožno?

Kad od sèrdca molimo, kloneć se koliko možemo svih mislih, koje odvraćaju od Boga.

242. Što imamo činiti, da nam nebudu misli toliko raztrešene?

Imamo se prije molitve koliko možemo ostaviti svih světovnih mislih i živahno se prědstaviti posvudnomu Bogu.

„Prije molitve pripravi se za to, i nemoj biti kao čověk, koj kuša Boga." Sir. 18. 23.

243. Kada molimo ponizno?

Kad se od sèrdca kajemo radi svojih grěhah, i živahno priznajemo svoju nedostojnost

Farizei i publikan. Luk. 18.

244. Kada molimo pouzdano?

Kad se sigurno nadamo, da će nam Bog uslišat molitvu.

245. Pak možemo li se sigurno nadati, da će nas Bog uslišati?

Možemo doista, jer nam Bog može sve dobro dati, pak i hoće doista dati radi Isu-Kèrsta, kao što je on to sám potvèrdio, govoreći: „Zaista, zaista vam kažem, ako što uzprosite otca u moje ime, dat će vam." Iv. 16, 23.

246. Pak zašto nedobivamo uvěk ono, što molimo?

Zato, jer 1) ili nemolimo pravo, ili 2) nam nije to koristno, ili napokon, 3) jer neuztrajemo u molitvi. Zato mora naša molitva biti Bogu odana i uztrajna.

247. Kada je naša molitva Bogu odana?

Kad to ostavljamo Bogu, da nas usliša kad i kako je njegova sveta volja.

„Otče, ne moja volja, nego tvoja da bude," Luk. 22, 42.

248. Kada je molitva uztrajna?

Kad neprestano molimo makar i viděli, da nas Bog neusliša, dapače kad onda tim toplije molimo.

Primèr kanaanke. Mat. 15. Priča o prijatelju, koj iskáše tri hlěba. Luk. 11, 5—10.

249. Kada imamo moliti?

Isu-Kèrst kaže, „da trěba sveudilj moliti, i nikada neprestati." Luk. 18, 1.

250. Kako možemo sveudilj moliti?

Sveudilj molimo, ako višeputah sèrdce i misli uzdižemo k Bogu, i njemu posvetjujemo svako svoje dělo. Nu u někoje dobe dana trěba još osobito moliti.

251. Kada trěba, da još osobito molimo?

1) Kod službe Božje; 2) u napastih, poslu, tajnih i javnih suprotivštinah; 3) jutrom i večerom, prije i poslě jěla i kad zvoni na molitvu.

252. Imamo li samo za sebe moliti?

Ne samo za sebe, nego i za druge, žive i mèrtve, prijatelje i neprijatelje, osobito za roditelje, bratju, dobročinitelje, duhovno i světovno poglavarstvo.

253. Gdě trěba da molimo?

Svagdě, jer je Bog svagdě s nami; ali najviše trěba, da molimo u cèrkvi.

254. Zašto trěba, da najviše i osobito u cèrkvi da molimo?

Jer je cèrkva osobitim načinom kuća Božja i kuća molitve, gdě sve, što vidimo, pobudjuje nas na pobožnost, i podiže na nebeske misli.

Poučenje. Promisli, kako si srětan, da budući mali cèrvić možeš govoriti s najvišjem Bogom, kao sin svojim otcem. Moli dakle često i rado svagda, koliko možeš pobožno kod kuće i u cèrkvi.

§. 1. O molitvi Gospodnjoj.

255. Koja je najizvèrstnija molitva?

Najizvèrstnija molitva je „Otče nas“ ili molitva Gospodnja.

256. Zašto se otče naš zove molitva Gospodnja?

Jer je tu molitvu Isu-Kèrst gospodin učio i zapovědio moliti.

257 Kako glasi otče naš?

Glasi ovako: „Otče naš: koj si na nebesih, sveti se ime Tvoje: dojdi kraljestvo Tvoje; budi volja Tvoja kako na nebu, tako i na zemlji. Kruh naš svakdanji daj nam danas; i odpusti nam duge naše, kako i mi odpuštamo dužnikom našim; i neuvedi nas u napast; dà izbavi nas od zla. Amen."

258. Što ima u otče našu?

Ima prědgovor i sedam prošnjah.

259. Kako glasi prědgovor?

„Otče naš koj si na nebesih."

260. Našto nas spominje reč otac?

Da je Bog naš otac, da ga dakle imamo moliti dětinskom poniznostju, ljubavju i pouzdanjem.

261. Zašto kažemo naš, a ne moj otac?

Jer je Bog svih ljudih otac, i zato se imamo svi kao bratja jedan za drugoga moliti.

262. Zašto dodajemo: „koj si na nebesih?"

Da se spomenemo, da imamo u molitvi svoje sèrdce odvratiti od ovoga světa i uzdignuti k nebu.

263: Što molimo u pèrvoj prošnji „Sveti se ime tvoje?"

Molimo, da se nikad neoskvèrni i nepohuli ime Božje, nego da Bóga svi ljudi dobro poznaju, ljube i štuju.

264. Što molimo u drugoj prošnji „Dojdi kraljestvo Tvoje?“

1) Da se kraljestvo Božje t. j. cèrkva širi po svem světu; 2) da se sada kraljestvo milosti Božje i ljubavi svrati u sèrdca naša; te da 3) za ovim životom svi dodjemo u kraljestvo nebesko.

265. Što molimo u tretjoj prošnji: „Budi volja tvoja kako na nebu, tako i na zemlji“?

1) Molimo, da bi nam Bog udělio milost, da svi ljudi na světu izvèršuju věrno i radostno njegovu svetu volju, kao što to čine angjeli i sveti u nebu; 2) priznajemo, da se u sve u podlažemo svetoj Božjoj volji.

266. Što molimo u četvèrtoj prošnji: „Kruh naš svakdanji daj nam danas?“

Molimo da nam Bog dade sve ono, što svaki dan trěbamo za tělo i dušu.

267. Zašto Isu-Kèrst zapověda, da samo svakdanji kruh ištemo?

Da nas nauči samo ono iskati, što nam doista trěba, a ne bogatstvo i izobilje.

268. Što molimo u petoj prošnji: „Odpusti nam duge naše, kao što i mi odpuštamo dužnikom našim?“

Da nam Bog sve naše grěhe oprosti, kao što i mi oprastjamo onim, koji su nas uvrědili.

269. Što molimo u šestoj prošnji: „Neuvedi nas u napast"?

Da Bog sva napadanja i pogibelji grěha od nas odvrati, ili da nam bar poda jakih milostih, da im se protivimo.

270. Zašto dopustja Bog napasti?

1) da nas uzdèrži u pomnji i poniznosti; 2) da izkuša našu věrnost, ili da kazni našu nevěrnost, i 3) da umnoža naše zasluge.

271. Što imamo činiti, da u napast nepri-volimo?

Imamo osobito paziti i moliti, kao što Isu-Kèrst gospodin kaže: „Bdijte i molite, da nepadnete u napast." Mat. 26, 41.

272. Što molimo u sedmoj prošnji: „Da izbavi nas od zla?"

Da nas Bog čuva od svakoga zla duše i těla, osobito od grěha i věčne pogube.

273. Zašto dodajemo: „Amen" ili „Da bude?"

Da time izjavimo svoje pouzdanje i goruću želju, da bi nas Bog uslišao.

Poučenje. Moli svagda gospodnju molitvu s dostojnom pazljivostju, te nezaboravi, da smo ju primili od samoga božanstvenoga spasitelja.

§. 2. O pozdravljenju angjeoskom.

274. Što navadno mole katolici za otče našom?

Pozdravljenje angjeosko ili „zdrava Maria“ s kojom molitvom štujemo i zazivamo blaženu děvicu Mariu.

275. Zašto pridajemo otče našu pozdravljenje angjeosko?

Jer trěba, da se za Bogom otcem svojim osobito obratimo k Marii, majci svojoj, da našu molitvu podupre možnom svojom pomoćju.

276. Kako glasi pozdravljenje angjeosko?

Glasi ovako: „Zdrava Mario! milosti puna, Gospodin s Tobom, blagoslovljena Ti medjù ženami, i blagoslovljen plod utrobe Tvoje Isus. Sveta Mario, majko Božja! moli za nas grěšnike sada i u vrěme smèrti, naše Amen.“

277. Koliko dělah ima u pozdravljenju angjeoskom?

Dva děla: hvala i prošnja.

278. Što je hvala?

1) Rěči arkangjela Gabriela: „Zdrava Mario! milosti puna, Gospodin s Tobom; blagoslovljena Ti medju ženami.“ Luk. 1, 28.

2) Rěči svete Elizabete: „I blagoslovljen plod utrobe Tvoje.“ Luk. 1, 42, a mi dodajemo još ime Isus.

279. Zašto kažemo da je Maria „puna milostih?“

Jer je ona uzdignuta na ovom světu na najvišju čast i svetost, u nebu pako na najvišju slavu s tělom i dušom. (Velika gospoja, velika maša).

280. Što će to rěći: „Gospodin s Tobom?“

To će rěći, da je Bog osobito s blaženom děvicom Mariom, jer je ona najmilija kći otca nebeskoga, prava mati sina Božjega, i prečista zaručnica Duha svetoga.

281. Što će rěći: „Blagoslovljena ti medju ženami?“

Da je Maria najblaženija od svih ženah:

1) što je upravo ona izabrana za mater Božju;

2) što je jedina ona mati i ujedno děvica.

282. Zašto dodajemo: „Blagoslovljen plod utrobe Tvoje Isus?“

Da pokažemo, da je štovanje Marie nerazdruživo od štovanja Isu-Kèrsta, te da hvalimo i dičimo majku radi sina.

283. Što je u angjeoskom pozdravljenju prošnja?

Slědeće rěči, koje je cèrkva dodala: „Sveta Mario majko Božja! moli za nas grěšnike sada, i u vrěme smèrti naše. Amen.“

284. Zašto dodaje cèrkva ove rěči?

Jer trěba, da u svih svojih potrěbah od

nje pomoć i utěhu tražimo, i da ju osobito za srěćnu smèrt molimo.

285. Što molimo, kad u jutro, u podne i u večer zvoni na pozdravljenje angjeosko, ili zdravu Mariu?

„Angjeo gospodnji navěsti Marii, i ona začé po Duhu svetomu. Zdrava Mario“ i t. d.

„Evo službenica Gospodnja, budi meni po rěči Tvojoj, Zdrava Maria“ i t. d.

„I rěč put (tělo) učinjena jest, i prebivaše u nami. Zdrava Maria“ i t. d.

286. Zašto ovo molimo?

1) Da se zahvalimo Bogu za sveto utělovljenje (uputjenje) Isu-Kèrstovo; 2) da poštujemo blaženu děvicu Mariu, i da se preporučimo njezinoj obrambi.

Poučenje. Osobitim načiom i pravom dětinskom ljubavju štuj blaženu děvicu Mariu; zazivaj ju u svakoj potrěbi i nevolji, te nastoj, da joj u ljubavi, tèrpljivosti, čistoći i svih njezinih krěpostih sličan postaneš.

Kratak pogovor.

Mi smo zato stvoreni, da Bogu služimo i da se spasimo (Str. 1). Zato moramo:

1) Sve věrovati, što je Bog objavio (Str. 2—54).

2) Sve zapovědi obdèržavati, koje nam je sám Bog (Str. 55—85) ili po svojoj cèrkvi dao (Str. 85—90); dakle i grěha se kloniti, kojim se Božja zapověd prěstupljuje (Str. 91—97), te nastojati, da krěpostno živimo (Str. 97—104). Nu toga nemožemo bez Božje milosti (Str. 105—110). Zato se moramo

3) poslužiti srědstvi milosti, koje je Bog odredio naime svetimi sakramenti (Str. 110—148) i molitvom (Str. 148—158).

Kratka
pověstnica věrozakona.

Pověstnica prije Isu-Kèrsta.

I. Od Adama do Mojsie.

1. U početku stvorì Bog nebo i zemlju. Bog rěče: „Neka bude" i sve běše. Vas ovaj svět, sunce, měsec i zvězde, bilje, dèrvetje zvěrinje, stvori Bog u šest danah, a najposlě stvori čověka na svoju priliku. Pèrvi ljudi zvahu se Adam i Eva. Ovi biáhu pravedni, i sveti ljubimci Božji: te življáhu srětno u jednom lepom vèrtu, raj (paradiz) zvanom, ni oni ni njihova dětca nebi nikad bili imali umrěti.

---

1. **Kako je Bog stvorio nebo i zemlju? U koliko danah stvori sve? Kad je stvorio čověka? Kako ga je odlikovao? Kako se zvahu pèrvi ljudi? Jesuli bilî grěšni kao i mi? Gdè su živili? Jesuli imali oni i njihova děca umrěti?**

2. Bog je bio zabranio Adamu i Evi jěsti voće (sad) s dèrveta, koje biáše usrěd vèrta, i kako s njega okuse, odmah da će umrěti. Ali zmija im rěčè: „Ako budete s ovoga dèrveta jěli, postat ćete kao Bog.“ Adam i Eva pověrovaše zmiji, i prestupiše Božju zapověd. Nu odmah postiže kaštiga njih i njihove potomke. Bog ih izagnà iz raja, podverže ih smèrti i mnogim suprotivštinam, te mal da nebiše za uvěk od Boga odbačeni. Ali Bog im se napokon smilovà, i obećà im spasitelja, koj će ih opet s Bogom pomiriti, i věčno im blaženstvo pribaviti, ako uzčine pokoru. 1. Mojs. 3, 15.

3. Adamovi sinovi Kain i Abel prikazaše Bógu jednoč žèrtvu. Ali žèrtva pobožnoga Abela biáše ugodnija Bogu od žèrtve opakoga Kaina. Tada se razsèrdi Kain, i ubije svoga brata, radi česa bude Kain proklet, i postadè skitalica na zemlji.

4. Potomci opakoga Kaina biáhu bez-

---

2. Koju zapověd dadè Bog pèrvim ljudem? Što im rěčè zmija? Što učiniše Adam i Eva? Jesu li zato kaznjeni? Jesu li samo oni kaštigani? Koja ih je kazan postigla? Je li im se Bog opet smilovao? Koga im je obećao?

3. Što su bili Kain i Abel? Kako su štovali Boga? Je li bila ugodna Bogu njihova žèrtva. Što učini Kain, i što mu se dogodi.

4. Kakvi biáhu Kainovi potomci? Što počiniše zla? Kako ih je Bog kaznio? Kolik je bio obći potop? Jesu

božni, kao što im biáše i otac, te izopačiše malo po malo i dobre ljude, da su se napokon svi ljudi odvratili od Boga, i padali sve dublje u grěhe i opačine. Onda odluči Gospodin, da će vás koliki izopačeni narod ljudski obćim potopom zatèrti (god. 2500 prije Isu-Kèrsta). Petnaest dakle lakatah uzraste voda iznad najvišjih bèrdah. Sve se potopi; samo pobožni Noe sa svojom porodicom bude izbavljen u ladji, koju biáše po zapovědi Božjoj sagradio. Tada podigne Noe oltar, prikaže Bogu žèrtvu, i zahvali mu. A Bog blagoslovi Noema i sinove njegove, i obeća mu: „da odsada neće više biti potopa, koj bi uništio svaku pùt na zemlji.“ 1. Mojs. 9, 15.

5. Noemovi potomci umnožaváhu se tako jako, da su se do skora po svem světu razići morali. Nu prije nakaniše sagraditi kulu (toranj) do neba visoku. Ali Bog pomete im jezik, da jedan drugoga nije razumio, i tako odustaše od děla. I Noemovi potomci okrenu na zlo, i ugreznu tako duboko, da se nisu pravomu Bogu klanjali, nego suncu, měsecu,

---

li se potopili svi ljudi? Što učinì Noe, kad je izašao iz ladje? Što učinì Bog na novo dobra Noemu i njegovim sinovom?

5. Što je bilo od Noemovih potomakah? Što su bili nakanili? Kako im se uništi nakana? Jesu li se Noemovi potomci klanjali uvèk pravomu Bogu? Kakva biáše poslědica krivoboštva?

ljudem i zvěradi i kipom zlatnim, srebèrnim, kamenim i dèrvenim. S ovim sramotnim krivobožtvom strašno su se opet umnožali grěsi i opačine.

6. Nu da neizčezne sa zemlje sasvim prava věra i ufanje u budućega spasitelja, pozvà Bog Abrahama (god 2000 prije Isu-Kèrsta) i učini s njim ugovor, i obeća mu, da će iz njegova plemena izići Mesia „u kom će se blagosloviti svi narodi světa." 1. Moj. 12, 3. Zato je Bog potomke Abrahamove, Židove naime ili Izraelce odlikovao od svih narodah, i javljao im se često i čudotvorno.

7. Bog da kuša Abrahama, zapovědi mu, da na bèrdu Moriji žèrtvuje svoga sina Izaaka. Abraham se spremi odmah na put, i natovari sám svojemu sinu dèrva na ledja, te podjoše zajedno na bèrdo. Kad su tamo došli, položi se Izaak drage volje sam kao žèrtva na dèrva. Ali Bog izbavi pobožnoga Izaaka po anjgelu, blagoslovi Abrahama, i ponovi mu prijašnja obećanja.

---

6. Je li sasvim izčeznula prava vèra i ufanje u spasitelja? Što učinì Bog, da to zaprèči? Kako su se zvali Abrahamovi potomci? Što učinì Bog radi njih?

7. Kako je kušao Bog Abrahama? Kako je izvèršio Božju zapovèd? Kako se vladao Izaak? Je li dopustio Bog da ga otac žèrtvuje? Kako je Bog naplatio Abrahama? Što prèdstavlja žèrtva Izaaka?

Izaak biáše prilika budućega spasitelja, koj da sám sebe žèrtvuje za nas na križu, poslušno uzè križ na svoja ledja, i uznese ga na Kalvariu.

8. Patriarka Jakob sin Izaakov življáše sa svojom porodicom u Kanaanu, kamo biáše Bog pozvao Abrahama. Jakob je imao dvanaest sinovah, koji biáhu kasnije praotci naroda izraelskoga. Jedan od njih imenom Josip, kojega si je odabrao Bog, da svojom sudbinom prědstavlja Isu-Kèrsta, bude prodan od svoje bratje i dodje u Egipat. Ondě ga kralj krivo obtužena baci najprije u tamnicu, zatim ga pako uzvisi na čast svojega naměstnika, te pošto je izbavio narod od strašne gladi u gladnih godinah, steče ime „Spasitelja světa.“ Na njegov poziv dodje i Jakob u Egipat, i nastani se ondě sa svom svojom porodicom. Prije svoje smèrti prorokovao je, da će žezlo (vlada) dotle ostati u plemenu sina njegova Jude, dok nedodje onaj, koj ima doći, i koga izgledaju narodi.“ 1. Moj. 49, 10. Pa gle! u istinu nerodi se prije Isu-Kèrst, poslanik Božji, dok nije inostranac (Herodes) sědio na kraljevskom prěstolu Jude.

---

8. **Što je bio Jakob, i gdě je živio? Koliko je imao sinovah, i što su bili kasnije? Na što pozva Bog Josipa? Što je on sve doživio? Je li Jakob uvěk ostao u Kanaanu? Što je znamenita proricao Jakob? Kako se je to izpunilo?**

II. Od Mojsie do Isu-Kèrsta.

9. Po smèrti Josipovoj postadoše Izraelci silni narod, nu Egiptjani postupali su s njime kao s robljem. Napokon se javi Bog Mojsii iz gèrma plamtećega, i zapovědi mu, da izvede iz Egipta sinove Izraelske, te odvede u zemlju Kanaan (god. 1500 pr. Isu-Kèrsta). Ali Farao kralj egipatski nehtěde ih pustiti. Tada pošalje gospodin Bog na Egipat strašne běde, a napokon i angjela, koj pomori jednu noć svu děcu, pèrvence Egiptjanah. Nu Izraelcem nedodje angjeo smèrti, jer biáhu poškropili vrata na kućah svojih kèrvlju uzmenoga jaganjca, kojega su po zapovědi Božjoj onu noć jěli.

Ovo je bio prědkaz izbavljenja ljudih od věčne smèrti kèrvlju Isu-Kèrstovom, pravoga Božjega jaganjca, kojega uživamo u presvetom oltarskom sakramentu.

10. Tada pusti Farao Izraelce. Nu do skora požali, što ih je pustio, te sakupi svoju

---

9. Kako je bilo Izraelskim potomkom u Egiptu? Koga je Bog pozvao, da ih oslobodi? Kako je pozvao Mojsiu. Je li ovo oslobodjenje lahko za rukom pošlo? Što je Bog učinio zato s Egiptjani? Je li angjeo i Izraelcem naudio? Zašto im nije naudio? Što je značila kèrv jagnjeća?

10. Je li Farao zbilja pustio Izrailce? Što je učinio? Što su činili Izraelci?

vojsku i podje za njimi u potěru. Izraelce uhvati strah i trepet, te moljáhu Boga za pomoć. Mojsia pruži svoj štap po zapovědi Božjoj vèrh cèrvenog môra, i nut môre se razděli prěd njimi. Voda im stajaše kao zid s desne i s lěve strane, te prodjoše po suhu. I Farao podje kao běsan za njimi u môre; nu Mojsia pruži opet svoj štap, i u onaj čas sklopi se opet voda, i sva se vojska potopi s Faraonom u môru, da nijedan neiznese glave.

11. Dětca Izraelova morahu sada putovati prěko jedne velike pustinje; na svom putu dodju pod goru Sinaj. Ondě im dadè Bog, uz gèrmljavinu i sěvanje munjah, svojih deset zapovědih na dvě kamenite ploče napisanih, ponovi ugovor, koj biáše sklopio s njihovimi otci, i uredi im bogoštovje, i gradjanske njihove uredbe vèrlo koristnimi zakoni. Ali narod Izraelski zaboravi odmah zapovědi i dobročinstva Božja, postà nezadovoljan, i stadè mèrmljati neprestano, te na toliko zabludi, da napokon biáše načinio zlatno tele, i njemu se klanjao.

12. Radi svojih mnogih i težkih grěhah

---

11. Jesu lì Izraelci odmah došli u Kanaan? Što se dogodilo na gori Sinaj? Je li ovdě dao Bog Izraelcem samo deset zapovědih? Jesu li bili zahvalni za tolika dobročinstva?

12. Kako je Bog kaznio njihovu nezahvalnost? Je li ih Bog sasvim odbacio? Koja im je još učinio dobročinstva?

morali su Izraelci 40 godinah ostati u pustinji, dok neodraste novi bolji naraštaj. Ali Bog ne prestà im dobra činiti. On učinì, te im je padala mana (hrana) s neba, i potekla voda iz pećine, a napokon uvede ih po smèrti Mojsiinoj u obećanu zemlju Kanaan ili Palestinu, koju su pomoćju njegovom osvojili, i medju se podělili polag 12 plemenah.

Sve ovo biáše prědkaz budućega spasenja. 1. Kor. 10, 6. — Oslobodjenje iz egipatskoga sužanjstva znači naše oslobodjenje po Isu-Kèrstu iz sužanjstva sotone. — Putovanje po pustinji znači naše putovanje na zemlji, gdě nam Bog svoje zakóne daje, hrani nas pravom nebeskom hranom, i jači vrutkom života milosti. — Obećana zemlja opominje nas na nebo, koje trěba da borbom osvojimo, te ćemo ga uvěk zadèržati.

13. U lěpoj ovoj zemlji življáhu Izraelci srětno i uz blagoslov Božji, dok se nestanu ženiti sa ženami od krivobožacah, te time opet padnu u opačine, i krivobožtvo. Koliko bi se god putah odvratili od Boga, uvěk ih predadè vlasti njihovih neprijateljah, a kad bi se povratili, dadè im pobožnih junakah, suda-

---

Kada i kako su došli u zemlju Kanaan? Neznači li sve ovo něšta? Što znači oslobodjenje iz Egipta? Što putovanje po pustinji? Na što nas spominje obećana zemlja?

13. Dokle je bilo dobro Izraelcem u Kanaanu? Kako im je bilo, kad su Boga uvrědili? Kako ih je Bog pomagao, kad su se pokajali?

cah naime, kao što biáše Gedeon, Jefte, Samson, koji su ih oslobodili njihovih neprijateljah.

14. Prěko 400 godinah vladali su svetjenički poglavice i sudci narodom izraelskim, ali sada poželi narod kralja. Onda mu Bog dade Saula za kralja. Poklě pako ovoga radi neposluha odbaci, naslědi ga David. David biáše jak i mogućan: u mladosti svojoj kao čoban (pastir) biáše ubio gorostasa Goliata; kasnije kao kralj razprostrani sjajnimi pobědami svoje kraljestvo. On služaše Bogu iskrenim sèrdcem, te sastavi u slavu Božju prelěpe pěsni (psalme), u kojih po nadahnutju Božjem proricaše mnogo o spasitelju světa, koj će se roditi od njegova koléna, i kojega kraljestvo neće imati svèrhe. Zato se zove Isu-Kèrst i sin Davidov.

15. Salomon, Davidov sin i naslědnik, biáše mudar i velik kralj. On sagradi Gospodinu prelěpi hram u Jeruzolimu. Svetište (Sanctuarium) u njem bì s najboljim zlatom obloženo. Ovdě biáše škrinja s kamenitimi pločami, na

---

14. Kakve su imali najprije poglavare? Dokle je to trajalo? Koj je bio pèrvi kralj izraelski? Zašto je bio opet sbačen? Tko je bio njegov nastupnik? Znadeš li mi što o Davidu kazati? Je li bio on i pobožan? Zašto su osobito glasovite njegove pěsme? Zašto se zove Isu-Kèrst i sin Davidov?

15. Tko je bio Salomon? Čim se je osobito proslavio? Što je bilo u nutarnjem svetištu ovog hrama? Komu

kojih je bio sám Bog napisao svoje zapovědi. Samo svetjeničkomu poglavici biáše dopuštjeno jedanput na godinu unići u to svetište. Narod izraelski nije imao druge cèrkve, a nije bilo nikomu ni dopuštjeno drugdě prikazivati žèrtve nego u Jeruzolimu. Nu Salomon nije uztrajao u dobru. On imáše u dvoru svojem ženah krivobožnih, koje ga pod starost premamiše na krivobožtvo.

16. Po smèrti Salomonovoj bì razděljeno kraljestvo. Samo Judino i Benjaminovo pleme ostà věrno njegovu sinu kralju Roboamu i ova dva plemena načiniše za sebe kraljestvo Jude s glavnim gradom Jeruzolimom. Ostalih deset plemenah izabrà si drugoga kralja, i postavi Samariu za glavni grad svojega kraljestva, koje se onda prozvà kraljestvo izraelsko. Ovi odpadoše i od věre svojih otacah, sagradiše si u Samarii cèrkvu i uvedoše sve gèrdobe krivobožtva. Zato ih predade Bog vlasti krivobožca Salmanasara kralja, koj razorì za uvěk kraljestvo izraelsko, i

---

unj je bilo dopušteno unići, i koliko putah na godinu? Je li bilo više hramovah u Izrailu? Je li uztrajao Salomon u dobru? Kako je odpao od krěposti i věre?

16. Što se dogodi po njegovoj smèrti? Koja su plemena ostala u kraljestvu Judinu? Koj je bio glavni grad ovoga kraljestva? Koja su plemena činila kraljestvo Izraelovo? Koj je bio glavni grad kraljestva

odvede narod u assirsko robstvo u Ninive. (g. 722 pr. Is-kèrsta). I kraljestvo Juda kaštigao je Gospodin radi mnogih njegovih grěhah. Nabukodonozar osvoji kasnije Jeruzolim, popalì i poharà cèrkvu, a narod zarobì i odvedè u Babilon (g. 606 pr. Is. Kèr.). Ali kraljestvo Judino nepropadè za uvěk, kao što kraljestvo izraelsko, koje biáše odpalo od věre svojih otacah.

17. Težke ove kazni nedodjoše na Židove iz nenada. Bogom razsvětljeni muževi, zvani proroci, biáhu ih prije navěstili, i svoje rěči velikimi čudesi potvèrdili, nebi 'li ganuli narod na pokoru. Isti ovi proroci navěštjivali su i milost pokornikom, i proricali o budućem Mesii. U njihovih knjigah, koje su mnogo věkovah prije Isu-Kèrsta pisali, čitamo još danas sve okolnosti njegova života i muke, njegova rodjenja od děvice u Betlehemu, njegovo učiteljstvo, njegova čudesa, njegovu muku i smèrt, njegovo uzkèrsnutje, poslanje Duha

---

Izraelova? Jeli ostalo Bogu věrno? Kako ga je Bog kaznio? Je li se ogrěsilo kraljestvo Judino? Je li i ono Bog kaznio? Kako? Nije li bilo manje kaznjeno nego izraelsko?

17. Jesu li ove kazni iz nenada došle? Kako je Bog opominjao narod? Jesu li proroci samo kaštigu navèstjivali? Što su navèstjivali o Mesii? Koji su najglasovitiji proroci?

svetoga, razorenje Jeruzolima, obratjenje krivobožacah, i zmožnost kèrštjanske cèrkve. Daniel kazao je unaprěd i vrěme, kad će spasitelj doći. Najglasovitiji su proroci: Ilia, Eliseo, Izaia, Jeremia, Ezekiel i Daniel.

18. Kao uzor rědkih krěpostih sjali su u vrěme robstva Tobia u Ninivi, čista Susana u Babilonu, trojica mladićah u ognjenoj peći, a Daniel u lavskoj jami. Već sedamdeset godinah trajáše robstvo babilonsko, kad persianski kralj Ciro, osvojiv Babilon, po nadahnutju Božjem dopusti Židovom, da se vrate u domovinu (god. 536 pr. Is-Kèrs.), i da sagrade opet hram u Jeruzolimu. Do skora sagrade novi hram, a kad su starci jadikovali, da ovaj hram nenalikuje pèrvomu, navěsti im prorok Ageo, da će biti ova kuća mnogo uzmožnija od pèrve, jer će unići u nju od svih narodah željno izgledani Mesia. Ag. 2, 8, 10.

19. Sad opet urede Esdra i Nehemia zakonito bogoštovje, i sakupe svete knjige, koje

---

18. Tko se je osobito odlikovao u Ninivi i Babilonu? Dokle je trajalo babilonsko robstvo? Kako se je dovèršilo? Šta su najprije učinili Židovi povrativši se u domovinu? Je li ovaj hram bio tako lěp, kao što biáše pèrvašnji? Čim je ipak bio odličniji?

19. Što je učinio Esdra i Nehema? Kako se uz to vladao narod? Je li ostao věran pravomu Bogu? Kako je to pokazao? Tko se je osobito odlikavao?

biáhu svendilj marljivo narodu čitane, i tumačene. Vás narod proplače, pokaje se iskreno, i nikad se više nevrati u krivobožtvo, koje biáše uzrok težke njegove nevolje, i robstva. Kad je kasnije sirski kralj Antiok natěrivao Židove, da se krivim bogovom klanjaju, opiráhu se tomu junački sa svojim vodjom Matatiom svetjeničkim poglavicom, i njegovimi sinovi; dapače mnogi volili su najstrašniju smèrt podněti, nego to učiniti, a na to ih potaknù lěp priměr starca Eleazara, i sedmorice makabejske bratje, i njihove junačke majke.

20. Četiri tisuće godinah izteče od postanka světa; pa evo izpuniše se sva znamenja, koja su imala doći prije došastja spasitelja světa. Židovi izgledáhu željno ovo došastje, i kod krivobožacah glasáše se, da će u Judei ustati veliki vladalac. Strahovita izopačenost biáše zavladala světom. Židovi su istina priznavali jednoga pravoga Boga; ali su se pojavile medju njimi nesrětne slědbe, kao što Farizei i Saducei, te velika

---

20. Koliko je godinah stajao svèt prije došastja Mesiina? Jesu li se sva znamenja izpunila? Što su onda věrovali Židovi, i krivobožci? Kakov je bio tada svět? Kako se je to pokazalo kod Živodah? Kako kod drugih narodah? Čim je bilo mèrzko krivobožtvo? Što

izopačenost preotme mah: mal ne svi štováhu samo ustima Boga, a življahu po grěšnih svojih požudah. Svi ostali i prosvětljeni narodi, Gèrci i Rimljani, čamili su u gadnom krivoboživu. Nebrojenih biáše tu bogovah, i božicah, kojim su gradili hramove i oltare, prinosili žèrtve, dà i ljude prikazivali kao žèrtve, misleći, da ih najbolje štuju, hvaleć i naslědujuć njihove opačine i zla děla. Krivobožci biáhu dakle, kao što svědoči sveti Pavao (Rim. 1, 29, 31) „puni svake nepravde, zloće, bludnosti, lukavštine, puni zavisti, ubojstva, svadje, himbenosti, zloćudni, bezvěrni, nemilosèrdni." — Tko je mogao ovdě pomoći, tko izbaviti čověčanstvo? — Nitko do Boga! Pa on je pomagao i izbavio. — Kao što biáše obećao našim praotcem u raju, i navěstio po prorocih, smilovà se duboko palomu rodu ljudskomu, i poslà mu izbavitelja i spasitelja „Bog je tako ljubio svět, da je i sina svojega jedinorodjenoga dao, da nijedan, koj věruje u njega, nepogine, nego, da ima život věčni." Iv. 3, 19.

---

kaže o tom sveti Pavao apoštol? Tko je mogao tomu pomoći? Je li zbilja pomogao i kako? Što je Isu-Kèrst sám rèkao o tom?

Pověstnica Isu-Kèrsta.

21. Mir vladáše u světu; Augusto biáše rimski car, Herodes Idumejac kralj Jude. Sad se izpuni obećanje Božje i proročanstvo prorokah. Maria děvica kraljevskoga roda Davidova porodì u jednoj štali u Betlehemu Isu-Kèrsta sina Božjega, Spasitelja světa. Rodjenje ovo navěstiše angjeli pastirom u Betlehemu, a zvězda mudracem u iztoku. Herod (Irud) je tražio Božje ovo děte, da ga pogubi; ali Josip, odhranitelj Isusov, dobiv zapověd od Boga poběže s njim i njegovom materom Mariom u Egipat, i vrati se stopèrv po smèrti Herodovoj u Nazaret. Isus življáše u Nazaretu u Galilei u tihoj samoći, i biáše podložan svojim roditeljem, i naprědováše u dobi, mudrosti i u milosti kod Boga i ljudih. U dvanaestoj godini dobe svoje idjáše sa svojimi roditelji u Jeruzolim, da svetkuje uzam, i ostà tamo tri dana u hramu, i divljáhu se književnici njego-

---

21. Za kojega se cara i za kojega kralja rodio Spasitelj? Gdè, i od koga? Tko je najprije doznao za njegovo rodjenje i po kom? Kako dočeka kralj judejski glas o njegovu narodjenju? Što je činio sv. Josip? Gdè je bio Isus kao děte, kad se vratì iz Egipta? Kako je živio? Što mi znadeš kazati od dvanaestoj godini njegove dobe? Što o tridesetoj? Što se je dogodilo kod njegova kèrštjenja?

vim pitanjem, i odgovorom. Kad mu je bilo trideset godinah, dodjè na Jordan k Ivanu, i dade se kèrstiti. I kad Isus izadje iz vode, otvoriše se nebesa, i Duh sveti u priliki goluba sidje vèrh njega, i začù se glas s neba govoreći: „Ovo je sin moj ljubezni, u kom sam si vèrlo dopao."

22. Zatim otidjè Isus u pustinju. Pokle je tamo 40 danah postio i molio, stade propovědati evangjelje t. j. blagověst o kraljestvu Božjem na zemlji. Putujući po gradovih i selih potvèrdjivaše božanstveno svoje poslanje i istinitost svoga nauka svojim životom, čudesi i proročanstvi. Narod, koj ga je slušao, divljáše se. Množtvo nagèrnulo je za njim hvaleć ga i dičeć kao pravoga Mesiu, te govoreć: „Tako nije nikad čověk govorio." — Od svojih učenikah odabrà si Isus dvanaest, koje prozvà apoštole ili svoje poslanike. Ovi su imali biti svědoci njegova nauka, i njegovih dělah, a po njegovoj smèrti imali su sve, što

---

22. Što je činio Isus po kèrštjenju? Što znači rěč „evangjelje?" Čime je dokazao Isus svoje Božje poslanstvo? Kako se je vladao narod prama njemu? Koliko je odabrao apoštolah? Čemu ih je odabrao? Je li i drugih učenikah odabrao za osobitu službu? Čemu je ove odabrao? Tko je ustanovio kèrštjansku cèrkvu? Što je obećao Gospodin svojoj cèrkvi? Koga je odredio za njezinu vidivu glavu? Kako je to pokazao?

biáhu viděli i čuli od njega, navěstiti svemu světu. Osim ovih odabrà Isus još sedamdeset i dva učenika, koje po dvojicu šiljaše prěd sobom u města, kud je išao. Ovih dvanaest apoštolah, sedamdeset i dvà učenika i ostali Isusovi privèrženici sklopili su ono družtvo pravověrnih, koje zovemo Isu-Kèrstovu ćèrkvu, koju po njegovu obećanju vlast pakla nikad neće nadvladati. Za njezinu vidivu glavu odredì Petra; zato ga prozvà pećinom, na kojoj će sagraditi svoju cèrkvu, i obeća mu ključe kraljestva nebeskoga. Mat. 16, 18 i 19.

23. Isus činjáše Židovom prevelika dobročinstva; slěpim vratjáše vid, hromim hod, bolestnim zdravlje, mèrtvim život, blažeć u obće svaku nevolju. Sasvim tim imao je mnogo neprijatelah osobito medju književnici i Farizei, jer ih je karao radi njihovih grěhah i opačinah, jer nije hotio, da utemelji krajestvo ovoga světa, i da ih uzdigne na najveće časti. Pazili su dakle na svaku njegovu rěč, i svaki njegov čin, ali nenadjoše na njem grěha. Treće godine učiteljestva upravo prije uzma

---

23. Kakov je bio Isus Židovom? Kakvi su bili Židovi prama njemu? Zašto su osobito na njega mèrzili književnici i Farizei? Jesu li kada našli na njem krivnje? Što je učinio Gospodin tretje godine svoga učiteljevanja? Kako je to primio narod, a kako njegovi neprijatelji?

uzkrisi Isus mèrtvoga Lazara, koj ležáše već četiri dana u grobu. Narod videći ovo čudo klicáše od radosti, a kad dodje Isus u Jeruzolim, idjáše mu množtvo na susrět s granjem od palmah i maslinah prostiruć svoje haljine po putu i pěvajuć: „Hosana sinu Davidovu.“ Rażjareni time njegovi neprijatelji odluče, da će ga pogubiti.

24. Isus znadiáše, da je prispělo vrěme njegove gorke muke, nu on se je bio sasvim predao volji svojega nebeskoga otca, zato je mirno izgledao smèrt. Jěduć (blagujuć) s učenici svojimi uzmeno janje, uzè u svoje svete ruke kruh, podižè oči svoje na nebo k Bogu, Otcu svojemu svemogućemu, i zahvalivši mu, blagoslovi kruh, prelomi ga i dadè učenikom svojim govoreći: „Uzmite i jědite; ovo je tělo moje, koje će se za vas dati.“ I uzè kalež s vinom zahvalivši opet, blagoslovi ga i podavši učenikom svojim rěče: „Pijte iz njega svi; ovo je kèrv moja novoga zakona, koja će se proliti za vas, i za mnoge na oproštenje grěhah. Ovo činite na uspomenu moju.“ Tako naredi Isus poslědnju večeru, ili svetu pri-

---

24. Kako se je vladao Isus prije svoje muke? Kako je dèržao poslědnju večeru sa svojimi apoštoli. Što im je zapovědio na poslědku? Što je time naredio? Što je obećao poslě večere?
Kamo je išao zatim?

čest, na kojoj sebe samoga svojim doista podaje pod prilikom kruha i vina za hranu duše. Poslě večere govoráše Isus još něki čas ljubezno svojim apoštolom. Obećà im utěšitelja Duha svetoga, duha istine, koj će ih sve učiti, i ostati s njimi do věka. Zatim otidè na goru maslinsku u vèrt Getsemani, da se moli Bogu.

25. Ovdě mu stupi prěd oči duše svekoliko stradanje i tèrpljenje, koje mu nastajáše, te ga uhvati smèrtna muka i znoj ga stane probijati i kapati s njega kao kaplje kèrvi; a on padnuv na lice svoje moljáše govoreći: „Otče! ako je moguće, neka me mine kalež ovaj; ali ne moja, nego Tvoja budi volja.“ U to se približi Juda izdaica s četom oružanih ljudih, a Isus predadè sebe, da ga vežu i vode velikomu věću. Ovdě su mu se rugali, popljuvali ga i bili šakami u obraz; zatim su ga poglavice svetjenički predali kao krivca smèrti rimskomu vladaru zemlje Pontiu-Pilatu, a napokon kralju Herodu; nu oba ga pronadju nedužnim. Ali ipak bude šiban i tèrnjem krunjen, te napokon bude obsudjen na smèrt

---

25. Što je tèrpio na maslinskoj gori? Što je osobito molio tamo? Kako i tko ga je zatim primio (uhvatio)? Kamo su ga onda vodili? Kako su postupali s njime prěd velikim věćem? Kako se je vladao Pilat, i Herod prama njemu? Što je Isus nadalje imao tèrpiti?

križa na silovito zahtěvanje svetjeničkih poglavicah i naroda židovskoga. koj je volio ubojicu Barabu oprostiti od zaslužene smèrti, nego Isusa od nezaslužene.

26. Kao najgorjega zločinca vodjahu Isusa s težkim križem obterašena na goru Kalvariu, i razpeše ga medju dva razbojnika. Kao što prorokováhu proroci, tako se i dogodi: ruke i noge probodoše mu klini, vojnici razděliše medju se njegovu oděću, a za haljinu bacáhu kocke. Kad od težke muke zažednù, podadoše mu octa poměšana žučju. I poglavice svetjenički i starešine rugáhu mu se; ali Isus podnosio je sve to sasvim tèrpljivo i blago, moleć za svoje neprijatelje: „Otče! oprosti im, jer neznadu, što čine.“ Tri ure visáše Isus na križu u strahovitoj muki. Sunce potamni; sva se priroda raztuži. I zavapi Isus izza glasa: „Svèršeno je! Otče u ruke Tvoje predajem dušu svoju.“ I rěkavši ovo nagnù glavu, i predade duh. I gle! zavěs (u hramu) razdre se na dvoje od gornjega kraja do dolnjega i zemlja se potrese, stene popucaše,

---

26. Kako su ga izveli i pogubili? Kako su se izpunila proročanstva prorokah? Kako se je vladao Isus na križu prama svojim neprijateljem? Kako je dugo visio Isus na križu? Kakvo se je onda dogodilo čudo? Kako je preminuo Gospodin? Kakva su čudesa proslavila njegovu smèrt? — Kakovu je korist doněla ova smèrt?

grobovi se otvoriše, ustadoše mnoga telěsa svetih, koji su pomèrli, i izišavši iz grobovah, dodjoše u Jeruzolim. A satnik i vojnici, koji stajáhu kod križa, vidivši to, viknuše: „Zaista sin Božji biáše ovaj.“ — „Tako biáše Isus pomirujuća žèrtva za grěhe naše; nu ne samo za naše, nego i za grěhe svega světa.“ 1. Iv. 2, 2.

27. Biáše u petak tri sata poslě podne, kad Isus preminù. Jedan od vojnikah probode mu rebro kopljem i odmah poteče kèrv i voda. Tělo Isusovo bi skinuto s križa i metnuto u novi grob izsěčen u stěni. Židovi zapečate grob, i postave stražu. Ali tretji dan rano prije sunčanoga izhoda potresè se zemlja, i Isus, koga biáhu razpeli, ustà slavno iz groba. Četèrdeset danah ukazivaše se Isus često svojim učenikom, učáše ih o kraljestvu Božjem t. j. o cèrkvi, dade im vlast opraštjati grěhe, te postavi Petra za glavu cèrkve govoreći: „Pasi jaganjce moje, pasi ovce moje.“ Iv. 21, 15, 17.

---

27. U koj je dan, i koju uru preminuo Isus? Kako su se ljudi osvědočili o njegovoj smèrti, i što je zatim bilo? Što su činili sa svetim tělom? A što su činili njegovi neprijatelji? Kada je i kako uzkèrsnuo Gospodin? Kako se dugo bavio još na zemlji, i što je onda činio? Koja je bila zadnja njegova zapovèd, i koje njegovo zadnje obećanje? Gdě i kako je uzišao na nebesa?

Kad im se poslědnji put ukazà, zapovědi im, da idu po svem světu i navěštaju blagovest (evangjelje), da kèrste sve narode „u ime Otca, i Sina, i Duha svetoga.“ Zato im dadè onu vlast, koju on biáše primio od Otca svojega nebeskoga, i obeća im, da će ostati s njimi do svèršetka světa. Na maslinskoj gori uzdignù ruke svoje vèrhu njih, i pokle ih je blagoslovio, uzidè njim na očigled na nebesa.

Pověstnica poslě Isu-Kèrsta.

I. Od smèrti Isu-Kèrstove do Konstantinova obratjenja.

28 Pokle Isus uzidjè na nebesa, vratiše se učenici u Jeruzolim, i biáhu jednako zajedno, i moleći čekáhu obećanog Duha svetoga. Deseti dan na duhove (trojake) u jedanput postade huka s neba kao duvanje silnoga větra i napuni svu kuću, gdě su bili sakupljeni. I ognjeni jezici spustiše se po jedan na svakoga. I napunjeni svi Duhom svetim stadoše

---

28. Kako su se apoštoli pripravljali za došastje Duha svetoga? Kada i kako je došao Duh sveti? Kako je to dělovalo na apoštole? Što je osobito činio Petar, njihova glava? Što je učinio govor Petra apoštola? Kako je Petar izlěčio prosjaka od poroda hromoga? Kako je dělovalo ovo čudo na Židove?

drugimi jezici govoriti, i hvaliti gospodina Boga. Petar glava apoštolah stupi prěd množtvo sakupljenoga naroda židovskoga. I rěče im, da je upravo onaj Isus, kojega su oni na križ pribili, i kojega Bog uzkrisi od mèrtvih, njihov Gospodin i spasitelj. Zatim ih pozvà, da věruju u njega, te pristadoše onaj dan tri tisuće dušah i dadoše se kèrstiti. Odmah zatim podje Petar s Ivanom u hram. A hromi sedjaše na cèrkvenih vratih proseć milostinju. Petar mu rěče: „U ime Isusovo ustani i hodaj!“ U onaj čas skoči hromi na noge, podje u cèrkvu, i hvaljaše Boga. Videć ovo čudo, pokèrsti se još pet tisućah Židovah.

29. S velikom jakostju duha navěštjiváhu apoštoli uzkèrsnutje Isu-Kèrsta gospodina, i činjáhu mnoga znamenja i čudesa. Time stekoše toliko ugleda u narodu, da su ljudi bolestnike na ulice nosili, nebi li se sěnom prolazećega Petra izlěčili. To razjari poglavice svetjeničke i njihove privèrženike; oni dadu dakle pohvatati apoštole i šibati, te im zabrane u ime Isusovo propovědati; zatim pobune narod, a on kamenuje sv. Stěpana do smèrti i počini

---

29. Što su nadalje učinili apoštoli za razplod Isu-Kèrstova nauka? Kako je to dělovalo na narod? Kako na poglavice svetjeničke i njihove privèrženike? Kako su ovi běsnili na apoštolih? Jesu li se time poplašili apoštoli? Što znaš pripovědati o Pavlu?

mnoga zla i drugim kèrštjanom. Ali nijedna vlast na světu nemogáše zapréčiti razširenje Isu-Kèrstova nauka. Apoštoli navěštáhu neprestano u hramu i po kućah razpetoga Spasitelja, a broj onih, koji se pokèrstiše, umnožavaše se divno svakim danom. I Saul, kasnije Pavao prozvan, běsni neprijatelj i progonitelj kèrštjanah, postadè milostju Božjom apoštol Gospodinov, i najpomnjiviji navěstitelj evangjelja.

30. Od obratjenikah Jeruzolimskih, i onih, koji biáhu okô Jeruzolima postade pèrva kèrštjanska obćina t. j. cèrkva. Život njihov biáše čist i bezprikoran; oni služáhu Bogu radostno u prostoti svoga sèrdca. Svi življáhu u najvećoj slogi, budući jednoga sèrdca i jedne duše. Nevoljnika nebiáše medju njimi nijednoga: jer za podporu siromakah prodali bi bogati drage volje sve, što im nije trěbalo, njive, kuće, i predali novce apoštolom, da ih razděle. Apoštoli biáhu naime po Isu-Kèrstovoj naredbi njihovi prědstavnici: oni učáhu, kèrstiáhu, poděliváhu ostala svetotajstva, upravljáhu cèrkvenimi poslovi i obćinom.

---

30. Kako je dakle postala pèrva kèrstjanska obćina? Kako su živili? Kakvu su službu obnašali apoštoli u ovoj obćini?

31. Mnogi Židovi primiše Isu-Kèrstov nauk; nu najveći dio od njih ostà tvèrdokoran. Zato pusti Bog na njih kaštigu, kojom im se biáše saprětio. Rimljani razvale Jeruzolim 70 godinah poslě Isu-Kèrstova narodjenja, i spale cèrkvu. Milion i sto tisućah Židovah izgubi ovdě svoj život, i ostali budu izagnani iz svoje domovine, i razpèršeni po svem světu, živi svědoci Božje ove osude. Radi tvèrdoće Zidovah, a još više po zapovědi Božjoj podju apoštoli k krivobožcem. U siromaštvu i uz progonstvo navěštáhu oni evangjelje, u premnogih suprotivštinah i smèrtnih pogibeljih. Zato im blagoslovi Bog očevidno njihov trud. Jedva 30 godinah izteče od došastja Duha svetoga, pak već u svih stranah světa biáše kèrštjanskih obćinah. Za prědstavnike ovih obćinah postave apoštoli biskupe poděliv im svoju vlast molitvom, i polaganjem rukuh, i narede ih ovako za svoje naslědnike, i naměstnike. Pojedine ove obćine biáhu sve u těsnom savezu, i činjahu s apoštolom Petrom, kao obćenitom svojom vèrhovnom glavom jednu obćenitu t. j. katoličku cèrkvu. Petar umre mučeničkom smèrtju u

31. **Jesu li se svi Židovi obratili? Je li Bog kaznio tvèrde i okorne? Kako ih je Bog kaznio? Zašto su apoštoli otišli k krivobožcem? Kako i s kojim uspěhom propovědahu krivobožcem?**

Rimu, gdě je biskup bio poslědnjih godinah svoga života. Od njega predje vèrhovna cèrkvena vlast na njegove naslědnike, rimske biskupe, ili pape.

32. S užasom (s upropaštjenjem) gledáhu krivobožci bèrzo razplodjivanje kèrštjanske věre, koja osudjivaše javno njihov opaki život, i gadno njihovo kipoklonstvo. Odluče dakle izkoreniti kèrštjanstvo. Htěše da se kèrštjani od metnu od svoje věre, ili na grozovitih mukah da umru. Zato su ih stali šibati, mèrcvariti bacati divljoj zvěradi da ih proždre, — tèrgati im rebra željeznimi čakljami, ili paliti plamtećimi zubljami. Još su ih varili u ulju, sakatili, pilili, propinjali, omazivali smolóm i zapaljivali, da světle kao baklje kod nóćnih igrah. Po svih městah pretèrpiše kèrštjani neizkazane muke. Sva zemlja biáše natopljena njihovom kèrvlju, i premnoge hiljade svake dobe, spola i starliša poginuše u neizrečenih mukah. Osobito Rim glavni grad krivobožacah i poglavito město svih rugotah kipoklonstva, bio je kao popljavljen kèrvlju kèrštjanah. Toli-

---

Kako su uredili apoštoli nove kèrštjanske obćine? Jesu li bile pojedine obćine razdružene i neodvisne jedna od druge? Gdě je umro Petar, i na koga je prešla vèrhovna cèrkvena vlast?

32. S kakvim su čuvstvom gledali krivobožci razprostranjivanje kèrštjanstva? Kako su se nadali, da će ga

ki pomèrše ondě mučeničkom smèrtju, da im se ni broja nezna. To nam svědoče dan danas njihove kosti, kojih se jošt i sada nalazi u podzemnih grobnicah, ili katakombah, gdě ih pèrvi kèrštjani sahraniše.

33. Tri stolětja neprekidno trajaše strahovito ovo progonstvo. Da je kèrštjanstvo dělo ljudih, bilo bi doista podleći moralo slěpom běsnilu svojih neprijateljah. Ali Isu-Kèrstov nauk pusti sve dublje i dublje svoje korěnje, i razplodi se dalje i dalje. Znamenja i čudesa, koja su činili pèrvi kèrštjani, a osobito mir i radost, kojom su podnosili najokrutnije muke, i najtežju smèrt, osvědočavahu krivobožce, da je samo Bog kèrštjanah pravi Bog. Dapače često se dogodi, da gledajuć krivobožci grozovito mučenje kèrštjanah, mnogi od njih povikaše: „I mi smo kèrštjani, ubijte i nas s njimi.“ U istinu kèrv mučenikah biáše rodno

---

izkorèniti? Kako su mučili kèrštjane? Jesu li bili mnoge tako mučili? Gdě su osobito žestoko progonili kèrštjane? Što nam o tom još dan danas svědoči?

33. Dokle je trajalo ovo progonstvo? Je li se njime porazilo kèrštjanstvo? Zašto nije? Kako su se uvèrili krivobožci, da je kèrštjanska věra od Boga? Što se biáše više putah dogodilo kad su kèrštjane mu-

ono sěme, iz kojega niknu sve to više kèršćtjanah.

34. Bog biáše već dovoljno pokazao, da je utemeljenje cèrkve pravo njegovo dělo, i da joj sve vlasti ovoga světa nemogu ništa nahuditi. Sada joj dakle uděli mir, pozvavši Konstantina Velikoga na obranu kèrštjanstva. Konstantin car biáše još krivobožac, kad podje proti svojemu neprijatelju Maksenciu. Neprijateljska vojska biáše mnogo veća, nego li njegova. Konstantin moljáše dakle goruće pravoga Boga za pomoć, i gle, na nebu pokaže se njemu i svoj njegovoj vojsci sjajni križ s napisom: „U ovom ćeš znaku nadvladati." Konstantin dade odmah po ovom znaku načiniti zastavu, i prědnosit ju u bitki. Hrabro navali na mnogo jačega neprijatelja, i pobije ga. Od ovoga časa (312 g. pos. I-Kerst.) bio je Konstantin branitelj i zaštitnik kèrštjanah.

.čili? S čim se dakle može sravnati kèrštjanska kèrv?

34. Što je Bog hotio time pokazati, kad je ovo progonstvo pripustio? Po kom je dao Bog svojoj cèrkvi izvanjski mir? Kako se to dogodi?

II. Od Konstantinova obratjenja do razkolničtva u 16om věku.

35. Križ, koj biáše prije znak najveće sramote, postadè sad znak časti, i znak poběde, i sjaše u Konstantinovoj kruni, a u Rimu, dosadanjem glavnom městu krivobožtva, blistáše ponosito na kuli na Kapitolu, da navěšta svemu světu pobědu razpetoga Isu-Kèrsta, Boga i čověka. Konstantin dopusti slobodno izpovědanje kèrštjanske věre, podigne prelěpe cèrkve, izkaže svetjenikom, osobito papi veliku čast, i odlikovanje. Priměr njegov prinuka hiljade krivobožacah, te se obratiše na kèrštjansku věru; i do skora stajáhu zapušteni bolvani, i pusti njihovi hramovi. Za mało vremena pade krivobožtvo sasvim, a kèrštjanska věra zavlada za uvěk.

36. Druge vèrsti poběde morala je sada tražiti cèrkva, naime nad svojimi domaćimi neprijatelji, lažljivimi učitelji. Pojavljáhu se istina i do sada kadšto krivověrci s lažljivim

---

35. Kako bi proslavljen sada križ? Što je Konstantin dobra učinio cèrkvi? Kako je dèlovao njegov primèr?
36. Je li se time dovèršila sva borba cèrkve? Tko je bio sad njezin neprijatelj? Je li već prije bilo krivo-

svojim naukom, i cěpljáhu cèrkvu, nu ovo izčeznù na skorom. Nu sada si pripuštenjem Božjim skupe něki krivověrci prevarom i lukavštinom mnogo privèrženikah, odcěpe se dèrzovito od cěrkve, i načine osebice obćine ili slědbe, koje su navadno od njih ime nosile, tako Arianci, Nestorianci, Eutikianci, Pelagianci itd. Često im podje za rukom predobiti za se careve i kraljeve, pa podupèrti od njih ugnjetaváhu i proganjáhu pravověrne okrutnim načinom. Kao što se někoć sakupljáhu apoštoli, da pomoćju Duha svetoga pod prědsědom svetoga Petra (Děl. apošt. 15) rěše porodivše se razpre; isto tako čine sada njihovi naměstnici, biskupi katoličke cèrkve; sakupe se pod prědsědom pape ili njegovih poslanikah, pověćaju o krivom (lažnom) nauku, i osude ga. Takova skupština zove se concilium ili cèrkveni sabor. Odluke ovakova sabora izdate glede věre s privoljenjem pape jesu nepogrěšne, jer su one izrěka cèrkve, koju sam Duh sveti nevidivim načinom upravlja i čuva od svake zablude. Osobito glasovit je sabor Nicejski, dèržan god. 325. Izmedju 318 ondě sakupljenih biskupah biáše mnogo svetih muževah,

---

věracah? Kako su se razlikovali ondašnji od prijašnjih? Od koga su dobile one slědbe ime? Kako su postupale s pravověrnimi? Što je učinila cèrkva, da

koji su progonstva tèrpili za Isu-Kèrsta, te ruke ili oči izgubili; pa jednoglasno su svi prokleli bezbožnog Aria, koj je u svojoj slěpoti tvèrdio, da Isu-Kèrst nije Bog, kao što Bog Otac. Ova slědba biáše tada jaka; ali cèrkva ju ožigosa svečanom svojom izrěkom, te tako malo po malo izčezne. Ova sudbina postiže i ostale krive nauke. Iz svih i najtežjih borbah izadje katolička cèrkva sve do danas svagda slavodobitno.

37. U ovo doba proslavi Bog svoju cèrkvu još mnogimi svetimi i učenimi muževi, koji branjáhu slavno pravi nauk, ovi se zovu učitelji cèrkve ili sveti otci. Tako s. Atanazio Alexandrinski patriarka, koj pretèrpi težka i mnoga progonstva za pravu věru; sveti Ambrozio Milanezki nadbiskup; sveti Ivan Zlatoust Carigradski patriarka; s. Bazilio Cezarejski nadbiskup; s. Jeronim naš zemljak slavan radi latinskoga prevoda svetoga pisma; sveti Augustin afrikanski biskup u Hipu; s. Ciril

---

obori lažni nauk? Kako se zovu ove obćenite skupštine biskupah? Kada su i zašto njihove odluke nepogrèšive? Kada je bio dèržan Nicejski cèrkveni sabor? Koliko je ondě bilo biskupah, i kakvih? Što bude odlučeno? Kako je onda prošla ova slědba? Kako su prošle druge? A kako cèrkva?

37. Kime je Bog osobito proslavio u ovo doba svoju cèrkvu? Kako se zovu ovi muževi? Bi li mi znao

Alexandrinski patriarka; papa Leo Veliki i Gèrgur Veliki. Dočim se tako sveti otci odlikováhu kao branitelji věre, světljáhu kao ugled iskrenoga skrušenja i prave pokore pustinjaci i redovnici (monasi). Biáhu to pobožni kèrštjani, koji se ukloniše zamamnim nasladam světa, da se u pustinji molitvom i zatajenjem samoga sebe priprave za srětnu smèrt. Spilja ili koliba od granja bila im je stan, a postelja gola zemlja ili listje; hrana korěnje i bilje; napitak voda. Svih se lastih odrěkoše, da světu sasvim umru i žive samo Bogu. Od pustinjačkoga života posta kasnije redovnički (manastirski) za koj život steče u zapadu mnogo zaslugah osobito sveti Benko (Benedikt) veliki čudotvorac.

38. Tečajem pèrvih věkovah po Is. prigèrliše nauk Isu-Kèrstov svi narodi, koji su spadali na ogromno rimsko carstvo. Ali tim se još nedovèrši velika zadaća cèrkve Isu-Kèrstove: ona imaše privesti u ovčarnicu Isu-Kèrstovu sve narode ovoga světa, dakle i

---

kojega imenovati? Nisu li se još i drugi muževi u cèrkvi odlikovali? Što su bili pustinjaci? Gdě su stanovali? Čim su se hranili? Kako su živili? Što je kasnije postalo od pustinjačkog života? Tko je na zapadu osobito razprostranjivao redovničtvo.

38. Koji su narodi tečajem pèrvih věkovah prigèrlili nauk Isu-Kèrstov? Je li se tim dovèršila zadaća cèrkve?

one, koji su stanovali izvan rimskoga carstva. Ti narodi staloše u pèrvih stolětjih po Is. ostavljati svoju staru postojbinu, te se sve više i više približavahu medjam rimskoga carstva. Nije dugo vrěme postojalo i něki izmedju njih ojačaše na toliko, da su već i preko rimske medje na rimske zemlje navaljivali, harajuć plodonosne preděle, paleć ponosne gradove, ubijajuć ili u sužanjstvo vodeć miroljubne stanovnike. Ljuto zacvili tada sveta cèrkva, jerbo su joj ti divlji narodi děčicu ubijali, Božje hramove rušili, svete ljude na muke metali. Medju timi divljimi narodi běsnijahu najstrašnije okrutni Hunni sa svojim vodjom Atilom, koji je bičem Božjim nazvan. Silno něgda rimsko carstvo nemogaše više odolěti strašnim navalam nanj udarajućih narodah: ono padè (g. 476 po Is.) a u njegovih zemljah naseliše se narodi; zato se to komešanje narodah i zove seobom narodah.

Što je još imala cèrkva učiniti? Što su počeli činiti divlji narodi u pèrvih stolětjih po Is.? Jesu li pri tom mnogo zla počinili? Koji je narod najviše běsnio? Što se dogodi napokon s rimskim carstvom? Čim je Bog ukrotio divlje narode? Kako se je to dogodilo? Koji je narod po imenu tada pokèrštjen? Koji su muževi Němcem navèstjali věru Isusovu? Kako je nazvan sveti Bonifacij i zašto? Kakovu je čast obnašao i gdè je umro? Kada su věru Isu-Kèrstovu primili Talijani? Ima li i u našoj carevini Talijanah i Němacah? Kada su okèrštjeni?

Tada dodjè neizkazana nevolja na sve kèrstjane u Europi; ali milostivi Bog ukroti one divlje čete upravo onom cèrkvom, kojoj su prětile propaštju. K njim poslà naměstnik Isu-Kèrstov na zemlji, sveti otac papa, Božje ljude, da im donesu blagověst spasenja. Na njegovu rěč uputiše se navěstitelji věre Isu-Kèrstove s križem i evangjeljem u ruci i s pouzdanjem u Boga, i navěštjivahu nauk razpetoga Spasitelja nadošlim novim narodom. Narodi uzeše na se sladki jaram věre Isusove i stupiše u bratimstvo s ostalim već prije pokèrštjenim světom.

Onda se obratì k Isu-Kèrstu i němački narod, od kojega jedna čest i u našoj carevini živi. Němcem navěštjahu věru Isu-Kèrstovu sv. Severin, sv. Kolumban i Gallo, sv. Kilijan i Emeran, sv. Korbinijan i Vilibald. Ali medju svimi navěstitelji věre Božje u Němačkoj proslavì se najviše muž Božji sv. Bonifacij, koji je iz daleke zemlje k Němcem došao, da one, koji su još u neznabožtvu čamili, k pravom Bogu privede, a one, koji su već pokèrštjeni bili, u svetoj věri još bolje potvèrdi, i da ih sve skupa svidjenom glavom cèrkve Isu-Kèrstove sjedini. Rad njegovih velikih zaslugah za razprostranjenje kraljestva Božjega učini ga papa nadbiskupom u Moguću (Maincu g. 755 po Is.) a njegovi zahvalni potomci prozvaše ga apoštolom Němacah. Poslě

se uputi světi muž još k Frizijancem, da i nje oslobodi od tminah neznabožtva; ali tu nadje mučeničku smèrt od ruke onih, kojim je blago nad svim blagom nudio. — Nastojanjem tih i drugih bogoljubnih muževah, satèrše Němci kipove krivih bogovah i pokloniše se jedinomu i pravomu Bogu.

Još prije nego k Němcem dodjè věra Isu-Kèrstova k narodom, koji su u Italiji stanovali, jerbo su ti narodi bili blizu srědotočja svega kèrštjanstva, slavnoga Rima.

Tim načinom dakle primiše věru Isu-Kèrstovu i dva naroda naše carevine, tj. Talijani i Němci.

39. Sada ćemo pripovědati, kako su Slaveni Isu-Kèrstov nauk primili i počet ćemo s Hèrvati. Ovdě razumijemo pod imenom Hèrvatah stanovnike svih onih zemaljah, u kojih se naš jezik govori, dakle: Hèrvate, Slavonce, Dalmatince itd.

Naši dědovi dodjoše u ove zemlje, u kojih mi sada živimo, istom oko polovice sedmoga věka po Is., i to iz zemlje, koja sada se zove Galicija, i leži u našoj carevini preko gorah

---

39. Što razumijemo pod imenom Hèrvatah? Jesu li naši pradědovi uvěk stanovali u ovih zemljah, u kojih mi sada stanujemo? Odakle su došli? Je li bilo u naših zemljah kèrštjanah prije dolazka Hèrvatah? Što se je

karpatskih. Prije dolazka naših dědovah bijahu u naših zemljah drugi narodi, koji su svi spadali k rimskom carstvu. Kao što u svih ostalih zemljah rimskoga carstva tako i u ovih bijaše već tada cèrkva Isu-Kèrstova u lěpom cvětu. Ljudstvo kèrstjansko življaše po nauci i zapovědi Isu-Kèrstovoj, a vodje mu bijahu na putu spasenja mnogobrojni biskupi, kojim su stolice bile u ovih městih: u Srěmu (gdě je danas Mitrovica); u Vinkovcih, gdě je biskup sv. Eusebij smèrt za věru podnio; u Osěku; u Sisku, gdě je biskup bio sv. Kvirin, koji je takodjer za Isu-Kèrsta svoju kèrv prolio, zatim u dalmatinskih gradovih: Solinu, Zadru, Dubrovniku i t. d. Ali skoro sve to propalè, kada su divlji narodi počeli i na te zemlje navaljivati: Zemlje se obratiše u pustoš, naroda poginù mnogo hiljada, biskupske stolice ostadoše u razvalinah, svetjenici ili kèrv proliše ili se prěd neprijateljem razběgoše. Takovo bijaše stanje naših zemaljah, kada su se u nje naši dědovi doselili. Oni bijahu tada još pogani; ali Bog odredi u svojem milosèrdju, da

---

šnjimi dogodilo? Jesu li Hèrvati dugo ostali u poganstvu? Tko im je navěštjao vèru Isu-Kèrstovu? Kada su primili sv. kèrst? Kada su došli k Sèrbom pèrvi navěstitelji vère? Odaklě? Kojim je uspěhom njim navěštjana věra? Tko ih je poslě kèrstio? Tko je obratio na věru Isu-Kèrstovu, Kranjce, Štajerce i

tmine njihova poganstva razpèrši luč věre Isu-Kèrstove. Učitelji u věri Isusovoj bijahu im najprije oni kèrstjani, kojih su něšto barem u svojoj novoj domovini zatekli; zatim se pobrinù za nje i sveti otac, poslavši im iz Rima oduševljenih svetjenikah, da ih pouče u věri razpetoga Spasitelja. Po nastojanju tako revnih navěstiteljah věre obljubiše Hèrvati sve po malo, tečajem sedmoga i osmoga věka, božanski nauk Sina Božjega; pa ako ih je morda još něšto zaostalo u staroj poganskoj bludnji, to je doista car Karlo Veliki čim se je učinio vèrhovnim gospodarom Hèrvatske, svojski nastojaò, da i te poslědnje ostanke krivobožtva medju Hèrvati izkorěni.

Isto doba, kada su k Hèrvatom iz Rima poslani navěstitelji věre Isu-Kèrstove, poslani biše i k Sèrbom; ali tu urodi sveto nastojanje bogoljubnih navěstiteljah slabim plodom, tako da su Sèrbi istom kašnje od svetjenikah iz Carigrada sveti kèrst primili.

Oko pokèrštjenja Slavenah u Koruškoj, Štajerskoj i Kranjskoj nastojahu revni ljudi iz susědne Němačke. Hvaleć Bogu, što su njih drugi priveli k vrutku sve istine i svega

---

Korušce? Tko je učinio početak u Moravskoj i Českoj? Kada su osvanuli bolji dnevi tim Slavjanom? Kakovo su zvanje imala sv. bratja Ciril i Method. Zašto ih zovemo slavjanskimi apoštoli?

blaženstva, htědoše sada ti sveti muževi, da i susědom svojim i bratji svojoj otvore izvor neizcèrpiva blaga, milostih božjih. Najviše se pako u tom bogoljubnom revnovanju odlikovaše Solnogradski biskupi: sv. Ruprecht, Vital i Virgilij. Njihovu neumornu nastojanju poděli milostivi Bog previšnji blagoslov, i tako bude opet jedan narod priveden k stadu Isu-Kèrstovu.

Iz Němački dolažahu navěstitelji věre još k Slavenom u Českoj, Moravskoj i u Ugarskoj. Na više městah podje im i zbilja za rukom, te su něšto naroda Isu-Kèrstu predobili, ali većina ostà još zaslěpljena u svom poganstvu, a i oni, koji su bili pokèrštjeni, slabo bijahu uputjeni i utvèrdjeni u svojoj věri. Mnogo lěpši dnevi osvanuše za te kao i za sve ostale Slavene onda, kada je predobri Bog dva rodjena brata, sv. Cirila i Methoda probudio, da podju medju narode slavenske, te da pouče i okèrste one, koji još nisu bili okèrštjeni, one pako, koji su već bili okèrštjeni, da još bolje upute i u věri utvèrde. Sveta bratja izvèršiše to sveto zvanje, i zato ih mi zahvalnim čuvstvom imenujemo „slavenske apoštole.“

40. Sveta bratja, Ciril i Method, rodiše se u Macedoniji, u gradu Solunu. Već kao mladi

---

40. Gdě su se rodili sv. Ciril i Method? Što su odlučili učiniti? Što su prije svoga apoštolovanja izumili

ljudi odlikovahu se velikom učenostju i osobitom pobožnostju. Slědeći nagon bogoljubne duše svoje odlučiše poći kao navěstitelji věre Isu-Kèrstove medju Slavene, od kojih su něki još u poganskih bludnjah čamili, a drugi, premda su već bili kèrštjeni, još su boljega poučenja u věri potrěbovali. Prije nego su se dali na taj svoj apoštolski put, izumiše za slavenski jezik osobita pismena, i na taj jezik prevedoše sveto pismo i druge knjige, koji su kod službe Božje potrěbite. Sad istom nastupiše svoje apoštolsko zvanje, i to najprije kod Bugarah, koje su sve ujedno s njihovim knezom za věru Isu-Kèrstovu predobili. Zatim podjoše (g. 863) na poziv Moravskoga kneza Rastislava u Moravu, da i tu sěme božanske věre posiju. Knez i narod primiše ih veoma radostno, i zato im podje za kratko vrěme za rukom, te su Slavene moravske i ugarske i još druge njihove susěde u svetu cèrkvu Isu-Kèrstovu za uvěk uveli.

---

i učinili? Gdě su počeli svoje apoštolsko zvanje? Kamo su poslě odišli? Kojim su uspèhom navèštjali u Moravskoj? Jesu li učili pravu vèru Isu-Kèrstovu? Kakov su ipak jezik uveli u službu Božju? Na čiji su poziv išli u Rim? Što se je tu dogodilo sa sv. Cirilom? Što je zatim učinio sv. Method? Tko je obratio Čehe? Koje su se u Českoj osobe odlikovale svetinjom života? Što je činio sv. Adalbèrt? Odaklě je došla kèrštjanska věra u Poljsku? Kako? Tko je pokèrstio Ruse?

Oni učahu u svem pravi nauk Isu-Kèrstov, kao što ga uči cèrkva rimo-katolička; ali u službu Božju uvedoše slavenski jezik, što im je i sv. otac papa dopustio. Kada su već daleko bili uspěli u svom bogougodnom poslovanju, pozvà ih sv. otac u Rim; tu iznemogne sv. Ciril od velikoga napora, i predade dušu svoju otcu nebeskomu; Method pako bude od svetoga otca učinjen nadbiskupom Moravskim i Panonskim, i opet se vrati k svomu stadu, koje mu je Isu-Kèrst bio pověrio, i upravljaše ga sve do svoje smèrti.

Sv. Method obrati još na věru Isu-Kèrstovu i Čehe. Najprije pouči u Božanskoj věri i okèrsti vojvodu českoga Borivoja i njegovu pobožnu ženu sv. Ludmilu; a po priměru vojvode, i njegove obitelji prionù vas narod uz věru Isu-Kèrstovu. Za kratko vrěme poslě toga pokazà se život kèrstjanski u Českoj u najlěpšem cvětu: tu proli kèrv za Isusa vojvoda česki sv. Venceslav; tu življaše bogougodni život biskup Pražki sv. Vojtěh (Adalbert), koji je blagosov věre Isu-Kèrstove i u drugih zemljah širio i napokon mučeničku krunu zaslužio.

Iz Česke dodjè kèrstjanska věra i u Poljsku. Poljski vojvoda Měčislav uzme si za ženu kćer českoga vojvode imenom Dubravku. Dubravka nemogaše mirovati, dok nije sèrdce svoga muža obmekšala i za Isu-Kèrsta predobila. Měčislav primi dakle věru Isu-Kèrstovu,

a za njim se povede i njegov narod. — Isto doba dodju k Rusom navěstitelji věre iz Carigrada i okèrste ruskoga kneza Vladimira i sav njegov narod.

41. Sv. Ciril i Method uvedoše sprivoljenjem sv. otca u službu Božju slavenski jezik, tako da su slavenski svetjenici od to doba kroz něko vrěme sv. misu i ostalu službu Božju u slavenskom jeziku dèržali. Ali poslě nastojahu cèrkvene glave o tom, da se u službu Božju uvede latinski jezik město slavenskoga, što je zbilja i učinjeno. Sada imadu slavenski jezik u službi Božjoj još oni Slaveni, koji nisu u sjedinjenju s cèrkvom rimo-katoličkom t. j. Rusi i Sèrbi. Ali ima još i katoličkih Slavenah, kojim je sv. otac papa dopustio, da mogu službu Božju dèržati u slavenskom jeziku, a to su tako zvani Unijati, zatim Dalmatinci i Senjani. Dalmatinci uživaju pri tom knjige, koje su pisane glagoljskim pismom.

42. Već znamo, kako su věru Isu-Kèrstovu primila tri naroda naše carevine, najme:

---

41. Kakov su jezik uveli u službu Božju sv. Ciril i Method? Je li dugo zadèržan slavenski jezik u službi Božjoj? Kakov je jezik město njega uveden? Koji Slaveni imadu još sada slavenski jezik u službi Božjoj? Kakovim su pismenom pisane knjige, iz kojih Dalmatinci službu Božju čitaju?

42. Kada su došli Magjari u svoju današnju domovinu?

Talijani, Němci i Slaveni; sada ćemo još pripovědati o pokèrštjenju četvèrtoga, po imenu magjarskoga.

Magjari dodjoše u svoju današnju domovinu na koncu devetoga věka po Is. i naseliše se medju prijašnjimi stanovnici, koji su već davno bili věru Isu-Kèrstovu prigèrlili. Magjari bijahu tada još pogani; ali njihovi susědi, Němci i Slaveni, nemogahu ih pustiti u tako žalostnom stanju, nego nastojahu svim mogućim načinom, da ih odvrate od krivih bogovah i privedu k Isu-Kèrstu Spasitelju. Bog milostivi naplati njihov trud, jer je na njihovu rěč već po gděkoji Magjar u Isu-Kèrsta pověrovao. Ali pravo blaženstvo otvori se Magjarom istom onda, kada je predobri Bog Pražkomu kiskupu sv. Vojtěhu tu milost podělio, da je od njegove ruke magjarski vojvoda Gejza ujedno sa svojim sinom sv. kèrst primio. Taj sin magjarskoga vojvode jest sv. Stěpan pèrvi kralj ugarskì, onaj sv. Stěpan, koji je srevnostju

---

Koje su věre onda bili? Koji su narodi nastojali, da ih obrate na věru Isu-Kèrstovu? Kakovim uspěhom? Kada je nastalo za Magjare sretnije doba? Tko je Kèrstio sv. Stěpana kralja? O čem je nastojao sv. Stěpan? Kako je živio njegov sin Emerik? Jesu li i njegovi naslědnici věru Isusovu razširivali? Što je učinio sv. Ladislav? Koje su zemlje s Ugarskom združene za njegova vladanja? Što je učinio u Hèrvatskoj? Tko je bio pèrvi biskup u zagrebu?

apoštolskom uz pomoć oduševljenih svetjenikah, i pod zaštitom majke Božje věru Isu-Kèrstovu medju svojim narodom širio. Bog poglедà milostivim okom na sveto dělovanje sluge svoga i poděli mu svoj višnji blagosov. Jedinac sv. Stěpana po imenu Emerik naslědovaše priměr otca svoga i proslavi se tolikom pobožnostju, da ga je mati cèrkva u broj Svetih uvèrstila. I naslědnici sv. Stępana na kraljevskom prěstolju nastojahu svojski o tom, da njim započeto sveto dělo nastave i dovèrše. Medju njimi bijaše i sv. kralj Ladislav, koji je i poslědnje ostanke poganske věre u Ugarskoj iztrěbio. On zdruzi s Ugarskom kraljevine Hèrvatsku. Slavoniju i Dalmaciju (g. 1091), i učinivši se tako kraljem tih zemaljah pobrinù se otčinski za duševno dobro svojih novih podanikah. U to ime utemeljì za Hèrvate novu biskupiju u Zagrebu. Na toj novoustrojenoj biskupskoj stolici sedjaše pèrvi biskup Duh, rodom iz Česke, a poslě njega drugi biskupi, koji su pověreno si od Boga stado kao dobri pastiri k spasenju vodili.

43. Svi kèrštjanski narodi na zapadu upirahu svoje oči s počitanjem k vidjenoj glavi cèrkve Isu-Kèrstove, k rimskom papi, ali mu

---

43. Kamo su obratjali zapadni kèrstjani svoje oči? Koji su se kèrštjani odtudjivali rimskomu papi? Kako su

se narodi na iztoku sve više i više odtudjivahu. Gèrčki carevi u Carigradu, u město da se cèrkvi pokore, htědoše u njoj gospodovati i htědoše ju siliti, da ono věruje, što se je njim svidělo i dopalo; narod bijaše lahkouman, a svetjenici zaboraviše često na svoju svetu dužnost; oholost i nesloga dopuni sve ostalo zlo. Takovo bijaše stanje gèrčke cèrkve, kada se je něki Focij za patriarhu Carigradskoga narinio (oko polovice devetoga věka). Dèrzovitost i oholost toga čověka učini, da se je mal ne cěla gèrčka ili iztočna cèrkva od vèrhovne glave cèrkve Isu-Kèrstove od rimskoga pape, odcěpila. Ti razkolnici nepriznaju dakle rimskoga papu za glavu cèrkve Isu-Kèrstove; osim toga nevěruju, da Duh sveti izhodi od Otca i od Sina, već vele, da izhodi samo od Otca. Uz te gèrčke razkolnike pristadoše od Slavenah ponajvećom stranom Rusi, Sèrbi i Bugari. Ljudi dakle tako posèrnuše, ali zato i Bog nezaosta sa zaslužnom kazni. Kao što něgda pokazni Izraelce, onako kazni i sada izopačene kèrštjane. Već u početku sedmog věka ustade u Arabii

---

se vladali gèrčki carevi, narod i svetjenstvo? Tko je uzrok, da se je gèrčka cèrkva odcěpila od rimo-katoličke? Ima li i medju Slaveni razkolnikah? Je li to Bog ostavio bez kazni? Što znaš pripovědati o Mohamedu? Kako su radili njegovi nastupnici? Što se je dogodilo kèrštjanom medju njimi?

varalica imenom Muhamed, koj gradeć se poslanikom Božjim, skèrpa od poganskih, židovskih i kèrštjanskih običajah novu věru. Na čelu razbojničke jedne čete plěnio je najprije karavane ili putnike s tovari, zatim osvoji do skora gradove i dèržave, te prisili stanovnike mačem, da prime njegov nauk. I njegovi naslědnici pokoravahu si silom oružja u Azii i Africi jednu dèržavu za drugom i razplodjivahu nauk lažnoga svoga proroka, ali s njimi i sirovost, opakost i težko robstvo. Kèrštjanstvo nebi doista u onih stranah sasvim izkorěnjeno, ali radi svoga odcěpljenja od prave cèrkve pade u mèrtvilo i poniženje, u kom i danas čami.

44. Ponajprije biáhu osvojili Muhamedanci svetu zemlju. Grabežljivost njihova i okrutnost prama kèrštjanskim putnikom iz zapada dadè povod svèršetkom XI[a] věka kèrstonošnoj ili svetoj vojni. Petar od Amiena pobožni hodočastnik, pripovědaše papi Urbanu II[om], kako nevěrnici sveta města, gdě je spasitelj živio i

---

44. Kako su se porodile križarske vojne? Što je tomu doprineo Petar amienski? Što je učinio papa? Što je izradio u skupštini Klermontskoj? Što se dogodi u čitavom zapadu? Što znaš pripovèdati o pèrvoj križarskoj vojni? Što o Gottfridu Buillonskom? Dokle je postojalo kèrstjansko Jeruzolimsko kraljestvo? Što ga upropasti?

muku tèrpio, oskvèrnjuju, i kako kèrštjani pod težkim njihovim jarmom stenju. Papa velikodušno odluči obuzdati oběst nezasitnih Muhamedanacah. Sazove dakle kèrštjanske vladaoce i junake u Klermont i stade ih nagovarati na vojnu proti nevěrnikom, pa vatrenim svojim govorom pobudi u njih toliko oduševljenje, da svi uzklikoše: „Bog to hoće; Bog to hoće!“ Vas zapad odazvà se tomu pozivu, i do skora bi strašna vojska spremljena. Radostno podje u Palestinu i neizměrnim naporom i žestokom borbom osvoji napokon Jeruzolim, a vèrli junak Gottfrid Buillonski, vojvoda od Lotringie, postà Jeruzolimski kralj (g. 1099 po I. k.). Ali on nehtěde nipošto na to privoliti, da ga ureše krunom od zlata ondě, gdě je njegov gospodin i Spasitelj nosio krunu od tèrnja, i nije sebe nikad drugčije zvao nego vojvoda Gottfrid. Novo ovo kraljestvo postojalo je jedva 100 godinah. Izdajstvo Gèrkah, razuzdanost, i nesloga samih križarah učinè, te nije moglo odolěti pretežnoj sili Muhamedanacah, uzpèrkos svim na novo opremljenim vojskam od zapada.

45. U zapadu probudiše svete vojne svagdě novi duhovni život. Znanosti kòje se u seljenju narodah biáhu povukle u samostane,

---

45. Kako su dělovale na zapadu križarske vojne? Jesu li razprostranile i znanosti? Koje učene ljude onoga vrěmena znaš imenovati? Što je najveća slava onomu

prodrù sada i u neuki svět. Glasovite škole i sveučilišta nastanu, a muževi divne učenosti, kao što biáše Alberto veliki, Toma Aquin i ostali zasědnu na učiteljske stolice (g. 1250 p. Ik.) Ali još slavnije je ono doba radi sjajnih kèrštjanskih krěpostih, radi tvèrde věre, radi dětinske prostote, i radi goruće ljubavi Boga i bližnjega. Směrnim štovanjem i udivljenjem gledamo još dan danas veličanstvene cèrkve, koje sagradiše naši pobožni predji; a tronutim sèrdcem divimo se onoj nježnoj dětinskoj pobožnosti, izraženoj u slikah i kipovih, kojimi su urěsili Bógu posvetjena města. Tako uzmožna i ljubezna děla mogla je izvesti samo věra, koja im běše napunila sèrdca, ista ona věra, koja izli obilni blagoslov na zemlju po svetih utemeljiteljih pobožnih redovah, kao što su Bruno, Roberto, Bèrnhardt, Dominik, Franjo od Asisi, Serafički zvan, i ostali Božji ljudi. Iz mnogobrojnih samostanah, koje oni utemeljiše, izišli su mnogi sveti i prosvetjeni pastiri cèrkve, i uz to su samostani uzdèržali i bogo-

---

věku? Koji spomenici zasvědočuju još dan danas pobožnost naših pradědovah? Kako su oni mogli izvesti taka slavna děla? Što je onda sijalo osobitu blagodat? Kakvim su rodom urodili mnogi samostani? Bijaše li medju izvèrstnimi kèrstjani toga vrěmena i takovih, koji se nas bliže tiču? Što znaš pripovědati o sv. Leopoldu, o sv. Elizabeti, i o bl. Augustinu?

ljubnost u prostom puku, pomagali nevoljnim, lěčili bolestne, i izkupljavali sužnje, na sve strane světa razašiljali na věstitelje věre i molili pobožnom molitvom dèržavam i narodom milost Božju.

Medju onimi ljudi, koji su se u to staro doba děli ljubavi kèrštjanske odlikovali, ima ih više, koji se nas bliže tiču. Mi ćemo njihov život u kratko promotriti, da od njih naučimo, kako trěba Boga i izkèrnjega ljubiti. Ovamo spada sv. Leopold, krajiški župan (Markgraf) u Austriji. Već u pèrvoj mladosti pokazivaše on misao, koja netraži zemaljskih taštinah nego je k Bogu i Božanskim stvarim obratjena. Kada je pako vladaocem postao, staraše se prije svega za sreću naroda, kojega mu je Božja milost pověrila: on upravljaše svoje podanike pravično i blago, i staraše se za njihovo spasenje, kao za svoje vlastito, osobitu ljubav pako pokaza pram ubogim, putnikom, udovicam i sirotam, svaki nevoljnik nadje kod njega utočištje i pomoć. On ostavi mnogobrojno potomstvo, koje je u strahu Božjem odhranio († 1136). — Sjajnimi krěpostmi kèrstjanskoga života bijaše narešena i sv. Elizabeta, kći Andrije kralja ugarskoga. Od dětinstva svoga pokazivaše ona kèrstjansku pobožnu ćud, koja ništa nepoznaje izvan ljubavi Boga i izkèrnjega; pèrva joj děla bijahu milostinje; pèrvi čini molitve; smerno štovanje majke

Božje bijaše joj nasladom života. Kada je poslě pošla za jednoga kneza u Němačkoj, sijaše u podpunoj světlosti svih domaćih krěpostih, osobito ljubavlju pram ubogim i bolnim, kojim je sve potrěbito donašala, koje je sv[illegible]mi vlastitimi rukami dvorila, i nebeskom utěhom krěpila. Po smèrti svoga pobožnoga supruga, pokazà kao širomašna i nepravedno pogonjena udova divnu uztèrpljivost i blagost u svih patnjah i protivštinah. Napokon sagradi jedan manastir, u kojem je zatim sve do svoje smèrti s najvećim požèrtvovanjem bolne dvorila i uboge pomagala. Postavši tako u svem savèršenim uzorom kèrštjanskoga života, predje u bolji svět u 24. svojoj godini († 1231). — I u našoj domovini proslavì se to doba osobitom svetinjom života jedan kèrstjanin, a to je sv. Augustin Gazotti, biskup zagrebački. Kao mladić uzè si sv. Augustin za uzor sv. Benedikta, da svoje čine po njegovu priměru upravi, i u tom uspě Božjom pomoćju tako daleko, da su ga obično Benediktom zvali. Svèršivši nauke bogoslovne navěštjivaše po raznih městih rěč Božju tolikom věštinom i tolikim zapalom, da je svačije sèrdce ganuo i na poboljšanje sklonuo. Rad tolikih zaslugah poslà ga zatim sv. otac u Zagreb, da zasědne na biskupsku stolicu (oko g. 1304). Sada nastojaše sv. Augustin iz svih silah da na pravi put spasenja navede i svetjenstvo i puk svoj,

što mu je i za rukom pošlo, buduć da je i sam u svem bio uzorom sveta života: i u poučanju neukih, i u pomaganju ubogih, i u pomirivanju zavadjenih, i u dizanju svetih městah, cèrkavah i manastirah. Njegovim rěčim poděljivaše dobrotivi Bog krěpost i silu čudesi, koja je na očigled svega naroda po njem tvorio. Proslavljen tako děli ljubavi kèrštjanske i odlikovan osobitom miloštju Božjom, predje sv. Augustin u drugu biskupiju u Italiju, gdě je svoj pobožni život u Gospodinu dovèršio.

46. Ali uz dobar usěv razplodi se i korov (drač) na njivi Božjoj (Mat. 13) Biáše pogubnih ratovah, razmiricah, svakojakih opačinah, i bezzakonja, nasiljah i smutnjah. U XI^{om} věku stade zaslěpljeni car Henriko poděljivati, dá prodavati nevrědnikom biskupie i opatie, a papa uzprotivi se sèrdčano bezbožnoj ovoj zloporabi, te odtuda se porodi duga razpra za investituru t. j. za pravo potvèrdjivanja u duhovnih častih — u kojoj nadvlada cèrkva samo izza mnoge nevolje. I kašnje ponavljahu više putah němački carevi razpre s vidjenom glavom cèrkve Isu-Kèrstove. Ali to zlo prestadè

46. Nije li bilo ono doba nikakva korova na Božjoj njivi? Kako se je porodila razpra za investituru izmedju pape i cara? Jeli se i poslě ponavljala razpra izmedju pape i němačkih carevah? Tko je razpre te-

za uvěk, kada je na prěstolje němačkih carevah zasio praotac našega slavno vladajućega cara, car Rudolf Habsburžki (g. 1273). Car Rudolf ustupi cèrkvi njezino podpuno pravo, biskupijam i opatijam dade slobodan izbor i njihova dobra, i u svem se pokazà kao věran i pokoran sin otca svega kèrštjanstva, u čem su ga i svi njegovi potomci sve do danas naslědovali. Zatim se pojave lažni učitelji, koji poticáhu bunu najprije proti duhovnom, a kasnije i proti světovnomu poglavarstvu: u Francezkoj Albigenci, u gornjoj Italii Valdenci, u Englezkoj Viklefite, u Českoj Husite. Ako su i bile udušene bezbožne ove slědbe, to su one ipak probudile neprijateljski duh proti cèrkvi, vèrtoglavost i želju novotarenja, a mnoge druge nesrěće uzdèržavale su ovo zlo. Trěbalo je dakle samo povoda i prilike, da javno bukne. Ova prilika ukaže se početkom 16. věka u Němačkoj. Kao kužna kakva bolest razidje se sada ovo nesrětno zlo; tisuće i tisuće odpadnu od katoličke cèrkve; nastanu kèrvavi bojevi, bune, izopačenost ćudi; prelěpi zavodi pobožnih prědjah budu razoreni, i priugotovljene neizgovorne nevolje za sadašnost i za věčnost.

---

za uvěk odstranio? Koja je nevolja onda pritisnula zapad? Imenuj mi někoje zloglasne krivověrce onoga vrěmena? Jesu li bili sasvim zatèrti? Koja je bila najžalostnija poslědica ovoga krivovèrstva?

III. Od razkolničtva vĕre u 16om stolĕtju do našega vrĕmena.

47. Martin Luter, professor u Vittenbergu, čovĕk naprasne ćudi, izjavi se najprije samo proti nĕkim lakomišljenikom, koji su se kod dĕljenja proštenja naopako vladali (g. 1517 po. Ik.) Ali do skora narine se samovoljno za reformatora ili popravitelja cèrkve, ustade proti duhovnim glavarom, osobito proti papi, kojega vèrhovnu vlast nazove dèrzovitostju i samosiljem, koje će on nemilice zatèrti. Po krivom svom mnĕnju zabaci mnoge članke vĕre, koje biáše primila cèrkva od Isu-Kèrsta i apoštolah; ukine posvetilište mise, post, izpovĕd, molitve za preminuvše i mnoga bogomila dĕla; izjavi, da čovĕku dobra dĕla nehasne, već da sama vĕra vodi čovĕka do pravde i spasenja. Osim toga otvori samostane, i dopusti redovnikom i opaticam da se žene i udaju; zatim izjavi, da vladaoci i gospoda

---

47. **Tko je bio početnik odpada od cèrkve u 16. vèku? Kakov je to bio čovĕk? Kako je započeo svoj boj proti cèrkvi? Je li pri tom ostao? Kako se onda vladao prama papi? Kakve je novote uveo? Što je dopustio redovnikom i opaticam? Što vladaocem i gospodi? Je li se valjano ponašao? Je li učio čistu rĕč**

imadu pravo zavodom i samostanom dobra oduzeti, i obratit ih na što hoće. Napokon prekèrši svoj zavět čistote, koj biáše kao redovnik i svetjenik svetčano položio, i oženi se s opaticom. Luter se hvastáše, da svoj nauk cèrpi jedino iz svetoga pisma: ali krivim tumačenjem biblie zaveden, pade do skora u očevidna protuslovja i zablude. Tako je n. p. tvèrdio, da čověk neima slobodne volje, da nemože dakle ni zapovědi obdèržavati, ni zla se kloniti [1]); grěh da neosudjuje čověka, ako tvèrdo věruje, [2]) itd. Uzpèrkos svemu tomu dobì u kratko vrěme mnogo privèrženikah. Jer lakoumnosti prostoga puka dopade se nauk godeći razuzdanu životu, a pohlěpnim za novce vladaocem dobro dodje ukinutje pobožnih zavodah i samostanah. Uz to poprime Luter svako srědstvo, da umnoži svoju stranku;

Božju? Kaži mi několiko njegovih zabludah? Kako su njegov nauk dočekali narod i vladaoci? Što je Luter dozvolio Landgrafu od Hessie? Jesu li se i drugi za Luterom poveli? Gdě i što je učio Zvingli? Gdě i što je učio Kalvin? O čem su snivali pakèrstitelji? Kako su běšnili Zvinglianci i Kalvini? Jesu li se ove različite slědbe slagale medju sobom? Kojimi su se srědstvi služili, da se umnože.

1) De servo arbitrii. 2) Epla ad Melanchi. an. 1528. De captiv. Babyl. Tom. 2. Fol. 184.

kao što je n. p. dopustio landgrafu od Hessie, da se za života svoje žene s drugom oženi. Za Luterom povede ih se do skora više; ovi dapače podju još dalje od njega. Zvingli u Švajcarskoj uztaji pribitnost Isu-Kèrsta u presvetom oltarskom sakramentu. Kalvin u Genfu učáše, da je Bog jedan dio ljudih već u naprěd odredio za věčno prokletstvo, zato da obsěnjuje i da okorno čini sèrdce grěšnika [3]). Anabaptiste snivahu o kraljestvu Isu-Kèrsta na zemlji, u kom neće biti više nikakve razlike izmedju moga i tvoga, nikakva zakona ni poglavarstva. Što poštedi Luter po cèrkvah, ono razore sasvim Zvingli, Kalvin i ostali razkolnici. Prilike propetoga Spasitelja i njegovih svetih, kano i slike i kipovi, sve pravi umotvori věštih umětnikah, budu izcěpani, orgulje i oltari srušeni, dapače isti grobovi prerovani, i kosti svetih nogami gažene i spaljene. Premda se ovi nadri popravitelji cèrkve medjusobno prepirahu i zaměnito se proklinjahu; razplodi se ipak silno njihov nauk. Te da podpuno nadvlada poslužiše se svakim mogućim srědstvom. U tisuće i tisuće spisah razsijaše nevaljana svoja načela i otrovna ujedanja, napadanja i kletve na papu i katoličko svetjenstvo. Na mnogih

3) Justit. relig. christi.

městih posluže se uz sve to još velikim nasiljem goneć pravověrne ugnjetavanjem i progonstvom svake vèrsti, da odpadnu od svete katoličke cèrkve.

48. Katolici su pokušali više putah različitimi načini i dogovori mir povratiti cèrkvi. Ali Luterova mèržnja kojom ja mèrzio na papu, vèrhovnu glavu cèrkve, nedade se ukrotiti. Sveti otac papa sazove dakle godine 1545 obći cèrkveni sabor u Trident u Tirolu. Sabor pretrese nauk novotarah i prokune ga jednoglasno, te izdade vèrlih naredbah o uredjenju cèrkve i ukinutju zloporabab. Vèrstnimi ovimi naredbami dobila je katolička cèrkva novu lěpotu i omladjenu snagu. Protestanti budu višeputah pozvani na sabor, što ga izpèrva i sami željáhu radi poravnanja razpre, ali nedodju u Trident. Tako dakle uztraja nesrětno ovo razcěpljenje i donese većoj česti Europe neizměrnu bědu. — Luter propověda še slobodu, huljaše cara, i ostale vladaoce i biskupe.

---

48. Što su činili katolici, da povrate mir i s kojim uspěhom? Što je napokon učinio sveti otac u tom pogledu? Što se dogodi na ovom cèrkvenom saboru? Što donese on katoličkoj cèrkvi? Jesu li bili i protestanti na ovom saboru? Kojim su rodom urodile Luterove propovědi u slobodi? Što se je dogodilo u seljačkom ratu? Je li bilo još i drugih ratovah u Němačkoj? Je li ovaj novi nauk i u drugih zemljah rat

Seljaci dakle otmu se odmah svojoj gospodi. U razuzdanih gomilah obilazeći zemlju, spale gradove i samostane, i počine na plemićih i svetjenicih najstrašnije okrutnosti. Više od sto tisućah ljudih pogine u ovoj pobuni. Zatim dodju drugi bogoštovni bojevi, dok napokon tridesetogodišnji rat neopustoši Němačku i veliku čest naše carevine i učini pozorištem grozovitih okrutnostih. I u drugih zemljah, koje primiše novi nauk, buknuše strašni věrozakonski i gradjanski ratovi. U Švajcarskoj padne Zvingli boreći se u kèrvavoj bitki proti vlastitim svojim domorodcem. U Francezkoj razore Kalvini ili Hugenoti do dvadeset hiljadah cèrkvih, u jednoj jedinoj pokrajini Dauphini poubijaju po svědočanstvu svoga někog pisca 256 svetjenikah, 112 opaticah i popale 900 selah i gradovah. I Englezka pretèrpi mnogo radi svoga odpada od prave věre, na koj ju zavede njezin kralj Henriko VIII. odrěkavši se zato svoje matere cèrkve, što mu nedopusti papa, da odpusti svoju zakonitu ženu, a da se s drugom oženi. Rěke od kèrvi potekoše ovdě, i buntovnici, koji se hvastáhu čistim svojim naukom věre, pogube na stratištu

---

porodio? Što znaš o ratu radi vère u Švajcarskoj? Što se dogodilo u Francezkoj? Zašto je odpala Englezka od cèrkve? Što je time dobila?

samoga kralja Karla I. naslědnika okrutnoga Henrika.

49. Dočim su narodi srědnje i sěverne Europe u krivověrstvo pali, ostá věrna katoličkoj cèrkvi sjajna kuća habsburžka, kojoj se je slava i mogućnost baš to doba, za cara Karla V., znatno povećala, buduć da je k svojim prijašnjim zemljam još Španiju i Ugarsku dobila. Ali niti car Karlo V., koji se je mogao ponositi, da u njegovoj dèržavi sunce nezapada, niti njegov naslědnik na carskom prěstolju, Ferdinand I., nemogoše preprěčiti, da i u austrijske zemlje neprodre nauk protestantskih novotarah. Razširitelji novih věrah dodjoše i u austrijske zemlje i učiniše si mnogo slědbenikah. Osim Italije i naše domovine, nema zemlje u Austriji, koja bi se mogla dičiti, da su joj svi sinci u to pogibeljno doba věrni ostali svetoj cèrkvi katoličkoj. Naši dědovi biše tako obljubili majku svoju, svetu cèrkvu, da ih ništa nije moglo od nje odvratiti. Lěpa li priměra za nas, njihove potomke!

---

49. Jeli kuća habsburžka ostala věrna cèrkvi katoličkoj? Je li su se ipak nove věre i u austrijskih zemljah razširile? Koji su narodi ostali věrni? Tko je nastojao, da se krivověrci opet povrate u krilo matere cèrkve?

Medjutim nemogoše nove věre nit u drugih zemljah austrijskih na dugo zadèržati svoga gospodstva. Sad bo se podigoše bogoljubni biskupi i svetjenici i duhom Božjim nadahnuti redovnici, te počeše pravu Božju věru razlagati i braniti, a ništetnost krivih věrah pokazivati. Na njihovu vatrenu rěč vrati se mnogi zabludjeni sin u krilo matere svoje cèrkve katoličke. I světli carevi naši nastojahu, koliko im je samo moguće bilo, da preseku put krivim věram; najviše pako učini u tom car Ferdinand II., koji je u sedamnaestom věku vladao. I tako se dogodi, da se je u austrijskih zemljah veća strana slědbenikah novih věrah opet k stadu Isu-Kèrstovu povratila.

50. Dok su mnogi kèrštjani, zaboravivši na zakon Božji i na priměr svojih bogoljubnih otacah, u krive věre padali i svakojakimi se grěsi kaljali, medjutim razprostirahu daleko i široko svoju moć Turci, Muhamedovi slědbenici. Osvojivši u 15. věku Carigrad, prěstolno město gèrčkih carevah, a s Carigradom i cělo gèrčko carstvo, udariše na Bugarsku, Sèrbiju i

---

50. Kada su Turci osvojili Carigrad? Koje su zemlje zatim osvojili? Što se je dogodilo s kèrstjanih u tih zemljah? Je li su i naše zemlje razbili? Tko im je stao na put? Koja zasluga ide naše sjajne careve?

Bosnu. Jadni dnevi nastadoše tada kèštjanskim stanovnikom tih zemaljah, jer ih njihov novi gospodar s mačem u ruci natěrivaše, da se Kèrsta kane a Muhamedu da se poklone. I nadje se slabih dušah, koje su zemaljskomu dobru za ljubav i od straha prěd ljudmi zaněkali Boga svoga; ali se opet nadje i junakah kèrštjanskih, koji su radje sve blago světa ovoga — i plemstvo, i imanje, i časti, pače i isti život izgubili, nego da odstupe od svete věre otacah svojih. Turci navališe zatim u strašnih gomilah na zemlje naše carevine. I dobra im sreća posluži, te spraviše pod svoj jaram ne samo Slavoniju i něku stranu Hèrvatske, več i dobru polovinu Ugarske, a za malo poslě toga uzoběstiše se u svojoj sreći na toliko, da su več i na prěstolni grad naših carevah udarati počeli. Tada zacvili sve kèrstjanstvo, jerbo je divlji Turčin, kudgod je prolazio, harao i palio, kèrstjane ubijao, ili u roblje vodio, pa se još mislilo, da mu nitko neće na put stati. Ali mu stadoše na put sjajni carevi naši. Nadahnuti pouzdanjem u Boga, i preporučivši se u moguću zaštitu majke Božje, sakupljahu oko sebe svoje věrne podanike, da š njimi udare na neprijatelja, koji je hotio kèrst utamaniti. Lěpo ih pomagaše pri tom sveti otac, pomagaše ih i ostalo svetjenstvo, šiljuć k prestolju Svevišnjega tople molitve, da neostavi onih, koje je Sin Njegov dragocěnom kèrvlju odkupio. Još

im šiljahu něšto pomoći i něki kèrstjanski vladaoci. Tako spremni udarahu se više putah s neprijateljem u kèrvavih bitkah. Tu se mnoga kèrvca proli, mnogi kèrstjanski junak dopade težkih ranah ili dodje u tamnu uzu nesmiljena gospodara; napokon poděli Gospodin vojskah i Car carevah sjajnu poběda kèrstjanskoj vojsci. I tako oslobodiše slavni naši vladaoci uz pomoć Božju i hrabrost svojih věrnih podanikah, naše zemlje od Turakah, al ujedno oslobodiše tim i cělu zapadnu kèrštjansku Europu od strašne pogibelji, koja joj je bila zagrozila od Muhamedovih slědbenikah.

51. Ono, što biáše izgubila cèrkva odpadom od věre u Europi, nadoměsti joj bogato u drugih stranah světa obratjenje nebrojenih krivobožacah. Na sve strane podju sada navěstitelji věre, navěštajuć s najvećim uspěhom nauk spasenja. Za čudo je, što učini sam milostju Božjom bogato nadareni Franjo Xaver. S gorućom pomnjom za dušno spasenje krivo-

51. Kako je Bog cèrkvi nadoměstio ovaj veliki odpad u Europi? Kako se zove Indianski apoštol? Kako je počeo apoštolovati? Kako je Bog podupirao njegovu gorljivost? Kakav je tomu bio poslědak? Je li bilo kèrštjanstvo i u Kini propovědano? Kako su proslavili svoju vèru novokèrštjenici osobito u Japanu? Je li u Japanu još uvěk mèrze kèrštjane? Što znaš kazati o Americi? Što su ondě podnèli missionari?

božacah prebrodi on sinje môre, došav na tudju nepoznatu obalu prodje ulice grada zovuć zvoncem dětcu na nauk. Pritèrkavši radostno dětca slušahu pomnjivo Božjega čověka, koj im tako milo pripovědaše o dragom spasitelju. Što naučiše, ponavljahu kod kuće poticajuć odrasle, da dodju i oni slušat svetoga propověднika. Tako poče Xaver. A Bog ověnča njegovu pomnju najboljim uspěhom, i dadè mu vlast, kao što někoć pèrvim apoštolom; da bolestne lěči, mèrtve uzkrisuje, větrom zapověda, rěčju da čini najveća čudesa. Neumorno idjaše od dèržave do dèržave, od otoka do otoka, po svoj Indii i Japanu, te obrati u kratko vrěme od deset godinah mnoge narode i kraljestva. On sám svědoći, da je u jedan dan pokèrstio deset tisućah krivobožacah. Po njegovoj smèrti nastave drugi navěstitelji věre bogoljubno ovo dělo, te uvedu Isu-Kèrstovu věru, i u neizměrnoj, tudjoj, dosad nepristupnoj Kini. Kako se iskreno biahu obratili krivobožci, pokazaše to najsjajnije, kad nastade u Japanu progonstvo kèrstjanah. Prěko 100,000 umrè ih za svoju věru malo ne svi u grozovitih mukah. Radostno

---

Na kakve su osobite nagazili zaprěke? Jesu li ipak uspěli? Kako su živili divjaci u Paraquaju? Što su postali po kèrstjanstvu?

i u svetčanom odělu pohèrliše kao na pir i mala dětca, slabi starci i odlične gospoje u okrutnu mučeničku smèrt. Běsnilo proti kèrštjanom u Japanu nije ni dan danas utèrnuto. — I u Americi u novom světu razširi se světlo evangjelja, i obori najgadnije kipoklonstvo, i sve njegove rugote i opačine. Nijedan narod na světu nebiáše prineo više žèrtvah nego što Amerikanci. U Meksiku žèrtvovahu svake godine do 20,000 zarobljenikah, i kad njih nebiáše i svoju vlastitu dětcu. Neizkazano mnogo pretèrpiše ovdě junački missionari, u kolikih pogibelih biáhu oni samo medju kèrvoločnimi ljudožderi. Ali se nisu imali boriti samo s okrutnostmi i opačinami urodjenikah, nego i s nezasitnom lakomnostju naseljenih Europeacah. Mučno ovo dělo podje im ipak za rukom, te utvèrde i ovdě kèrštjansku věru. Osobito je cvala missia u Paraquaju u južnoj Americi. Od sirovih pèrvoselacah, koji življáhu po šumah s divljim zvěrinjem nemisleći na drugo nego na grabež, ubojstvo, osvetu, te nepoznajući drugo do pohlěpe za čověčjim mesom, razbludom i pijanštinom, od ovih načine neumorni svetjenici Gospodnji pobožne kèrštjanske obćine, ćudorednosti i ljubavi pune, pune nedužnosti i pobožnosti, koje malo po malo divju svoju zemlju obrate u blagoslovljeni raj.

52. Sveti ovi ljudi, koji neumornom pomnjom a često i prolěvanjem kèrvi nastojahu okô obratjenja krivobožacah, biahu najviše iz svetih redovah. Franjo Xaver i ostali, koji biáhu presadili (razplodili) věru u Kinu, i Paraquaj bili su Jezuite t. j članovi družbe Isusove. Ovaj red uvede Ignacio Lojola g. 1540 muž pun goruće pomnje za čast Božju, te je ovaj red osobito mnogo činio, da razširi katoličku věru, i da ju sačuvá od novog lažnog nauka, zatô je i navukao na se neukrotivu mèržnju i težko progonstvo od svih neprijateljah věre. Bog da izlěči rane, koje zadade cèrkvi Luter i njegovi jednomišljenici probudi još više drugih redovah. Pobožni otci kapucini proizišavši u ovo doba iz reda svetoga Franje asiskog bavili su se osobito duhovnim pastirstvom i odlikovali ljubeznom pomnjom i strogim životom. Piariste učili su mladež, drugi

---

52. Kojega su striliša ponajviše bili missionari? Kojega je reda bio indianski apoštol i missionari u Kini i Paraquaju? Tko je ovaj red utemeljio? Što je dobra učinio? Jesu li na to omèrznuli neprijatelji vère? Kako je postao red kapucinah, i čim se je odlikovao? Koj je bio posao Piaristam, i drugim redovnikom? Koji su ženski redi u ovo doba postali? Koja im je zadaća? Je li bilo i svetacah u ono doba? Što znadeš o svetom Karlu Boromeu? Što o svetom Franji Saleskom? Što je radio sveti Vinko od Paula? Koje je dobrotvorne zavode utemeljio? Tko je u ovo doba najviše nastojao oko uzdèržanja vère u Němačkoj? Dokle se

opet redovi nastojali su okô bolestnikah. Zatim se pojave i ženski zavodi, Salezianke, Ursulinke i englezke gospodične, da žensku mladež odgoje za pobožni i bogomili život. Ovo doba odlikovalo se je osobitimi junaci za věru i krěpost. Karlo Boromeo, kardinal i nadbiskup u Milanu († g. 1584), dade ovdě u vrěme strašne kuge lěp priměr prave kèrštjanske ljubavi bližnjega, polazeć bolestnike u najpogibelnijih městih, u kolibah prostih i bolnicah, i podajuć svu svojinu nevoljnikom i istu postelju. Sveti Franjo Salezio, knez i biskup od Genfa († g. 1622) odvrati neoborivom silom svoje blagosti 72,000 Savojardah od Kalvinovog lažnog nauka, i dovede ih opet do spoznanja istine. Sveti Vincencio Paula († 1660) posveti cěli svoj život siromakom i nevoljnikom, nijednu bědu i nevolju nije mimoišla silna i preobilna njegova ljubav. On podiže sirotišta i nahodišta; uvede družtvo svetjeničkih missionarah za obučavanje neukoga puka; zatim družtvo za popravljanje robovah na galiah, i utemelji divni zavod milosèrdnih sestarah za dvorbu bolestnikah. U našoj carevini

---

je razprostèrlo njegovo tèrsenje? Koji su još svetci sjali u 16. i 17tom věku? Tko je proslavio 18ti věk? Što su učinili svi ovi svetci? Što dokazuju svojom svetostju, i ćudorednostju?

pribavi si otac Kanisius Jezuita († g. 1597) svojom gorućom pomnjom za uzdèržanje naše věre največih zaslugah. Kao zidina stavi se on na put naprědku krivoga nauka oprovèrgavajuć ga pismom i propovědmi. U Kolinu (Köln), u Bavarskoj, Ceskoj, Poljskoj, Austrii i Švajcarskoj podpali sèrca katolikah iznovice na hrabrost, te utemelji škole i pobožne zavode za uzdèržavanje i oživljanje věre. U XVI. i XVII. věku sjahu još svetostju svoga života Ivan od Boga, Ivan od križa, Filip Neri, Petar od Alkantare, Josip Kalazancio, Josip Rupertino, Franjo Borgia, Pio V, i Fidelis od Sigmaringa, Aloizio Gonzaga, Stanko Kostka i mnogi drugi; od ženskoga spola s. Terezia, Roza Limanska, Angela od Brescie, Magdalena od Pazis, Franciska od Kantala itd. U XVIII. věku sja medju ostalimi kao najlěpši ures katoličke cèrkve s. Alfonso Maria Liguori, biskup od s. Agate kod Napulja († g. 1787), koj za obuku puka utemelji sbor Redemtoristah ili „presvetoga Spasitelja.“ Svi ovi sveti činiše velika děla i tvoriše nebrojena čudesa mogućom svojom molitvom kod Boga, te pokazaše, da pravi duh kèrštjanstva, naime duh ljubavi, poniznosti, zatajenja samoga sebe nije izčeznuo iz cèrkve kao što to žalibože tvèrdi neprijatelji naše věre.

53. Kao što su nĕgda prije 1800 godinah apoštoli svoje učenike na sve strane svĕta razašiljali, tako šalju i dan danas biskupi kèrštjanske navĕstitelje u sve zemlje, da sve narode uče i kèrste. Za naših danah uputiše se pobožni ljudi, puni požèrtvujuće ljubavi, iz srĕdotočja kèrštjanskoga jedinstva, iz Rima naime, prĕko Egipta duboko u srĕdinu Afrike, da narodom, koji su još prije malo godinah jedva po imenu bili poznati, pripovĕdaju evangjelje Isu-Kèrstovo. Pobožni papa Gèrgur XVI., koji se je za svete misije u svih stranah svĕta tako otčinski starao, utemelji malo prije svoje smèrti misiju za srednju Afriku, koja nastoji o tom, da se Cèrnci k Isu-Kèrstu obrate i da se peprĕči prodavanje roblja. Njegov plemeniti naslĕdnik, Pijo IX., primi se takodjer otčinski te misije. Austrija pako, a na čelu joj njezin pravovĕrni vladaoc priskoči tomu bogougodnomu dĕlu novčanimi srĕdstvi u pomoć, utemeljivši svoje Marijansko družtvo, koje pobožne novčane prineske kupi i misiji za podporu šalje. Sada upravlja tom mladom misijom u Austriji a po imenu u Kranjskoj rodjeni sve-

53. **Idu li i dan danas navĕstitelji vère na sve strane svĕta? Kamo su se odputili misijonari za naših danah? Kakovu je misiju utemeljio Gèrgur XVI.? Što je za nju učinio Pio IX., a što Austrija? Koji se je muž u toj misiji odlikovao?**

tjenik Ignacija Knoblechèr. Milostivi Bog poděli blagosov njegovu požèrtvovanju, tako da je sa svojimi pomoćnici već mnogo Cèrnacah pokèrstio. I on i drugi misionari odkupljuju nesrětnu děčicu, koju u Africi na tèrgovih u roblje prodaju. Takovu odkupljenu děcu šalju u Europu, da se u raznih manastirih kèrstjanski odhrane, i da poslě u domovini svojoj medju svojimi suplemenici věru Isu-Kèrstovu i pravu izobraženost razprostiru. Bože, blagosovi takovo nastojanje!

54. Trěba da pripovědamo još nekojih grozovitih dogadjajah, prěd kojimi se sèrdce čověku trese. Rado bismo ih zamučali, da nisu vèrlo poučni za nas. Kao što se dogadja svakoj ljudskoj stvari, tako dogodi se i Luterovu nauku; on je ostario, měnjao se i prevraćao; slědba nastade za slědbom kao: Pakèrstitelji, Presbiteriani, Episkopali, Quekeri, Metodiste, Herenhuti, itd. Svaka od ovih slědbah usudi se po Luterovu priměru popravljati věru.

---

54. Što se dogodi nadalje Luterovu nauku? Do čega je najposlè došlo? Kojimi su se srědstvi osobito služili, da satru věru? Jesu li uspěli? Na koga su ovi bezbožnici najprije navalili? Što su radili s duhovnimi dobri, s manastiri i svetjenici? Kako su još progonili kèrštjansku věru? Čim se je ožigosala běsnoća slobodnikah sasvime? Zašto je nestalo blagostanja i segurnosti? Kako je zaglavio Ljudevit 16. i njegova

Napokon dèrzoviti i bezbožni slobodoumnici najprije u Englezkoj, zatim pako u Francezkoj dotle poběsne, da naume paklenim umom zatèrti svaku věru i zakon. Pod izlikom da će ljude prosvětiti, poplave svět pismi, u kojih se rugahu svemu, što je sveto, a papu i svetjenstvo gadno napadahu, te propovědahu bez straha bezsramnu razuzdanost. Nauci njihovi, ugodno i zamamnom dosetljivostju pisani, prodèrli su žalibože lahko do višjih i nižjih ljudih, te strašno naglo razplodili duh najgadnijega bezbožtva. Sada osěte ovi neprijatelji Božji, da su dosta jaki, da izvedu strahovitu svoju nakanu. Najprije napadnu na svetjenike, da pobivši pastira, podave lakše stado. Svetjenička dobra budu svèršetkom 18. věka u Francezkoj oduzeta i razprodana, redovnici i opatice iz mirnih svojih prebivalištah izagnane, te njihovi samostani oplěnjeni i razoreni. Do skora izadje kèrvni ukaz proti svim svojoj službi věrnim svetjenikom. Kad doznadu za kojega

---

obitelj? Kakva je bila onda sudbina Francezke? Jesu li bar děcu poštedili? Pod kakovom je izlikom počinjeno sve ovo ogavje? Koliko je ljudih poginulo? Što su počinili bezbožnici najposlě u skrajnoj nevolji? Tko, kada, i kako je povratio u Francezkoj kèrstjansko bogoštovje? Je li Napoleon ostao věran sin cèrkve? Kako se je ogrěšio o Piu VII.? Je li Bog ikada odvratio svoje ruke od cèrkve? Kako je to Bog na Napoleonu posvědočio? Kazuj mi naslědnike Pia 7.? Što nas uči

od njih, bace ga u tamnicu, ili ga oběse bez suda na bližnji kolac. Kèrštjanski kolendar, kao i svetkovanje nedělje i blagdanah bude ukinuto, a cèrkve oskvèrnute i opustošene. I sve, što bi na kèrštjanstvo spominjalo, bude uništeno. Mahnitost ljudih dodje napokon do toga, da razum prozovu Bogom, te sramotnicu ženu kao priliku razuma povezu na slavodobitnih kolih u glavnu cèrkvu, i postave ju ondě na veliki oltar město razpetoga Spasitelja, pěvajući joj na slavu pěsme. S věrom izčezne i red, blagostanje i javna sigurnost; i sám prestol bude prevaljen i razoren. Pobožni i dobrohotni, nu odviše dobri kralj Ljudevit XVIti bude pogubljen (g. 1793) te za njim njegova kraljica, kći carice Marie Terezije, i njegova sestra. Dva lěta neprekidno biáše Francezka pozorište najstrašnijih hudoдělstvah, kojim neima priměra u pověstnici. Kèrv je potokom tekla.

---

francezki prevrat? Jesu li ljudi ovaj nauk uvažili kao što trěba? Kako je dělovao ovaj prevrat na Němačku? Što je bivalo u drugih kèrštjanskih zemljah Europe? Kako je Bog ipak svojoj cèrkvi očevidno u pomoć bio? Koje je najveće čudo našeg vrěmena? Kako se pokazuje u sèvèrnoj Americi? Kako u Azii? Kako u Englezkoj? Što biva u Němačkoj?

Što smo sada pregledali? I što smo osobito saznali iz pověstnice věre?

Ni doba ni spol nije mogao nikoga zaštiti od běsnila ovih nakazah. U Vendée-i bi 500 dětce, najstarije od njih 14 godinah, na gomile postrěljano samo zato, što im otci Bogu i kralju ostaše věrni. Něki kažu, da ukupni broj ubijenih u strahovito ovo doba iznosi do dva miliona ljudih. Pak sve ovo dogodi se pod izlikom dobra čověčanskoga. Prosvěta biáše im poslovica, kad su ukinuli věru, a sloboda i jednakost, kad su ubijali. Napokon uzboje se kèrvožedni samosilnici i za svoj život, i da doskoče podpunoma bezzakonju, dadu svetčano proglasiti, da narod ima opet věrovati u Boga i neumèrlost duše. Godine 1799 prisvoji si Napoleon kao pèrvi konzul najvišju vlast, ali se neusudi upravljati narodom bez věre. Zato uvede opet kèrštjansko bogoštovje, i sklopi s papom (g. 1801) svetčani ugovor. Ali ovaj mir cèrkve netrajaše dugo. Napoleon, zaslěpljen srěćom, zahtěvaše od vèrhovne glave cèrkve stvarih, na koje papa nemogaše pristati. Francezka dakle vojska posědne Rim, a Pio VII. bude odveden u sužanjstvo (1809). Ali kao što biáše Bog deset godinah prije očevidno zaštitio svoju cèrkvu, kad je Pio VI. papa umro u Francezkom sužanjstvu; tako joj ni sada neuzkrati svoje milosti. Kada je papa Pio VI. umro, onda zaplesaše u najvećoj radosti neprijatelji věre, misleći da je sada papinstva za uvěk nestalo. Ali čvèrsta pećina.

na kojoj je Isu-Kèrst svoju svetu cèrkvu sagradio, nemože nikada propasti. Pobožni car Franjo, koji je za svega svoga života samo slavu Božju i sreću svojih narodah tražio, izvèrši sada zadnji put svoje visoko carsko zvanje, da bude zaštitnikom katoličke cèrkve a imenito rimskoga pape. Pod njegovom zaštitom sakupiše se kardinali u Mlětcih, da izaberu novoga papu, i papa Pio VII. sědè na stolicu sv. Petra. Napoleon bude uhvatjen od saveznih vlastih i sbačen sa svoga gospodstva, a papa Pio VII. unidje opet slavodobitno u Rim (1814). Naslědnici njegovi na svetoj stolici biáhu Leo XII., Pio VIII., Gèrgur XVI. a sada od 17. lipnja 1846 Pio IX. u redu od Petra dvě sta pétdeset i deveti papa.

55. Strahovitim Francezkim prevratom hotěla je providnost Božja světu pokazati, kojoj nevolji vodi odpad od Boga i kèrštjanske věre. Ali na ovu opomenu nisu žalibože svi pazili, te ovako prodrè tako zvana prosvěta francezkih slobodoumnikah i u druge dèržave. Posvuda budu mnoge od starine štovane uredbe ukinute, samostani i duhovni zavodi dignuti, dostojanstvo i važnost cèrkve oslabljena, njezina prava umaljena, njezina dobročinstva i blagoslovi prezreni, a dèrzovita nevěra bude s otrovnimi svojimi načeli na učiteljske stolice podignuta. Ali svemogući Bog neprestadè branit svoje cèrkve, dapače pro-

slavi ju očitimi čudesi *). Nu najveće doista čudo jest neprestano razplodjivanje naše cèrkve po svih stranah světa, uzpèrkos svim silnim i mnogobrojnim zaprěkam, koje joj se svagdě na put stavljaju. Osobito čudnovato jest to u sěvernoj Ameriki. U jednih amerikanskih saveznih dèržavah nastalo je niti ne za punih pedeset godinah oko 20 biskupiah sa sěminišti, samostani i drugimi pobožnimi zavodi. Kod někih narodah u Azii kèrv mučenikah postade sěme novih kèrštjanah. U Englezkoj umnožavaju se na očigled katoličke cèrkve i samostani radi sveudilj većeg broja onih, koji se vratjaju u krilo prave cèrkve. U Němačkoj obrati se mnogo opet na bolje. Samostani i dobrotvorni zavodi stupiše opet u život, da se brinu za bolestnike, da naučaju mladež, odhranjuju ubogu dětcu, da otvore utočište skrušenim pokornikom i pokornicam, i pomažu razplodjivati věru. Znanosti postadu više kèrštjanske, nova se probudi pomnja, i uvěk jasnije biva spoznanje, da samo u katoličkoj cèrkvi trěba tražiti slogu, mir i věčno spasenje. Što su s druge strane mnogi kèr-

*) Tako n. p. čudnovito pojavljenje križa od više stopah duljine u Migneu u Francezkoj God. 1826. Čudesa kod izložbe sv. haljine u Treviru. obratjenje židova Ratisbona, i druga izvanredna obratjenja, i lěčenja.

štjani svladani ljubavju k vrěmenitom blagu ohladnili prama Bogu i věri, što nadalje cèrkva još uvěk tèrpi i podnosi progonstva: to neka nas nesmutjuje u našoj věri, dapače neka nas u njoj jači; jer upravo u tom vidimo izpunjena proročanstva, koja su popisana u svetom evangjelju, a napose ono proročanstvo, da će nastati jednoč veliki odpad od Boga i Isu-Kèrsta spasitelja světa. (2. Tes. 2, 3, 4. Luk. 18, 8.) Svatko ima dakle paziti, da se nedade premamiti; nego da ostane věran do smèrti, da zadobije krunu života. (Objav. 2, 10.)

U ostalom predajmo se s dětinjim pouzdanjem svetoj materi cèrkvi, da nas ona k spasenju vodi, jer nju upravlja Duh sveti. Duh sveti bijaše s njom, bijaše sa svetim otcem i s biskupi svega katoličkoga světa, kada su u naše vrěme u članku věre izrěkli, što je već od svoga početka sve kèrštjanstvo věrovalo, da je najme blažena děvica Majka Isu-Kèrstova bez iztočnoga grěha začeta. Molitvam i zaštiti neoskvèrnjene majke Božje moramo zahvaliti, što je malo zatim medju glavom cèrkve Isu-Kèrstove, papom Piom IX., i našim milim carem Franjom Josipom I. sklopljen cèrkveni ugovor ili konkordat, u kojem se cèrkvene stvari u našoj carevini na novo uredjuju. Taj ugovor daje Bogu, što je Božje, a caru, što je carevo. Svi pravi katolici hvaliti će i slaviti

našega mladjanoga i velikodušnoga cara, što je cèrkvi kao věrni njezin sin slobodu povratio. Tko da se nerazveseli radosti nebeskom, kada vidi, kako se lěpo život kèrstjanski na sve strane razvija? Ali mi imademo još osobiti uzrok radosti. Istom je tomu několiko godinah, što je papa Pio IX. Zagrebačku biskupiju na čast nadbiskupije povisio, a malo zatim učini pèrvoga Zagrebačkoga nadbiskupa, Jurja Haulika, rad njegovih velikih krěpostih, po želji našega světloga cara, kardinalom svete rimske cèrkve. Hvalimo Gospodina, koji na nas takove milosti prosipa!

Zavèršetak.

Tako smo dakle kao u maloj slici pregledali pověstnicu svete naše věre, i razmišljali o blagoslovljenu njezinu dělovanju od našega praotca Adama sve do našega Gospodina i Spasitelja Isu-Kèrsta; zatim o njem kao Božjoj vèrhovnoj glavi i utemeljitelju naše cèrkve, do sadašnjega njegova naměstnika Pia IX. Ala je lěpa i slavna věra, koje se mi dèržimo! Sve nam kaže: Samo Bog je mogao čověku ovu věru dati.

1. Dà, ona dolazi od Boga, ljudi ju nemogoše izumiti. Po svetih ljudih objavi ju (Bog) u starom zakonu (gl. §. 6, 11, 17); a u novom došao je na svět njegov jedinorodjeni věčni sin Isu-Kèrst onako, kao što glase obećanja staroga zakona; i potvèrdio

---

1. **Odkuda dolazi naša vèra? Po kom nam ju je Bog objavio? Kako je Isu-Kèrst dokazao božanstvo svojega nauka? Je li to svejedno, koje smo vère?**

je svoj božanstveni nauk nebrojenimi čudesi, osobito svojim uzkèrsnutjem. (§. 21, 23, 26, 27.) Bog je govorio, a prama njegovoj rěči nesmě nitko nehajan biti; tko bi nju prezirao ili zabacio, zabacio bi za uvěk samoga sebe.

2. Věra, koje smo mi, nije několiko samo věkovah, ona dosiže svojim temeljem do postanka světa. Jer pèrve njezine klice stavi Bog već u raju, obećav grěšnom čověku spasitelja, a cěli stari zakon sa svojimi posvetilišti (žèrtvami) i čudnovatimi sudbinami bio je samo prědkaz i prilika novoga, koj je izpunjenje i savèršetak onoga. (§. 2, 7, 9, 12 itd.)

3. Akoprem pověstnica svete věre naše obuzimlje do blizu šest tisućah godinah, to se ipak o njezinoj istini nemože ni posumnjati. Jer od najdavnije starine do naših vrěmenah čini ona kao neprekidni lanac poznatih slavnih činah i dogadjajah, koji se podpuno slažu medju sobom, i sa svimi spomenici stare dobe, i s pověstnicom svih narodah, i tako su mnogovèrstno i neoborivo posvědočeni, da onaj,

---

2. Koliko ima godinah našoj věri? Kako ćeš razjasniti i dokazati njezinu starost?

3. Je li možda pověstnica naše vère neizvèstna zato, što onako daleko dopire, i toliko vrèmena obuzimlje? Zašto nije?

koj ih nebi věrovao, morao bi zatajiti svu pověstnicu. Dapače mi znademo imenovati svà kolěnà, kao što su slědila od Adama do Isu-Kèrsta (Luk. 3, Mat. 1), i sve cèrkvene vèrhovne glave ili pape od Petra tjà do danas vladajućega svetoga otca (§. 54 na svèrhi). Ala divne i lěpe sveze, i naslědbe, kojoj neima para! —

4. I najokorniji protivnici naše věre, Židovi, svědoče za istinu njezinu. Jer čuvaju brižljivo u svetih svojih knjigah napisanu cělu pověstnicu i svà proročanstva staroga zakona, na koja se mi pozivamo: da dakle nitko nemože ni pomisliti, da su kèrštjani možebit něšto podmetnuli. (§. 17.)

5. Ni to se neda tajiti, da je kèrštjanska věra samo jakom pomoćju Božjom razplodila se po svem světu. Apoštoli, koji ju pèrvi propovědahu, bili su prosti ljudi, siromašni neznatni, dapače nikakvi govornici i bez učene znanosti. Njihov nauk o križu, koj je pun nedokučivih tajnah o pokori, poniznosti, trapljenju, nije bio takov, da bi se bio mogao

---

4. Što svědoče isti Židovi za našu vèru? Što to dokazuje?

5. Kako ćeš dokazati, da se je kèrštjanska věra Božjom moćju razprostranila? Kada je živio sveti Justin? Što svědoči on o razplodu kèrštjanstva? Što je primětio sv. Augustin?

dopasti oholim krivobožcem. I bogati odlični ljudi gledali su s preziranjem na siromašne ribare, dosětljivci i učeni rugali su im se, a uzmožni ovoga světa, kao što to i krivobožni pisci svědoče, běsnili su ognjem i mačem. Tri věka trajalo je progonstvo i mučeničko umaranje kèrštjanah. Uzpèrkos svemu tomu vidismo, da je nadvladao nauk siromašnih ribarah, i tako se pokazao kao nauk Božji (od §. 29 do 35). On se razplodi tako naglo, da je sveti Justin taki po smèrti apoštolah smio prěd svim světom tvèrditi: „Neima plemena ni u Barbarah, ni u Gèrkah, ni u kojemgod drugom poznatom narodu, u kojem se nebi prinosile molitve i hvale otcu i stvoritelju světa u imenu razpetoga Isu-Kèrsta.“ Tko je mogao drugi, nego svemogući Bog ovo nedokučivo čudo činiti? Dobro primetjuje s. Otac Augustin: Kad bi tajili čudesa, koja su činili apoštoli, bilo bi to najveće čudo, da je svět ipak věrovao bez sile čudesah.

6. Ali kèrštjanska cèrkva nije samo utemeljena na čudesih, nego je i trajanje njezino sveudiljno věkovito čudo. Kraljestva i carstva propadaju s vrěmenom uzpèrkos svojoj sili; kraljestvo Isu-Kèrsta preživi ona sva, i

---

6. Kako ćeš dokazati, da je to čudo, što cèrkva tako dugo traje?

raste neprestano. Ako li pada u jednoj strani světa širi se tim više u drugoj. (§. 51.) Od njegova postanka nasèrću na njega nebrojeni neprijatelji iz nutra i zvana, strahovita je njihova moć, i neukrotiva njihova mèržnja; a cèrkva Isu-Kèrstova neima ratobornih vojnikah, da se brani od napadanja, neima mača, da se sirovoj sili protivi. Da ju nebrani Božja ruka, morala bi odavna pasti od sile i lukavštine svojih neprijateljah (§. 32, 36, 38, 43, 46, 47, 54, 55.)

7. Još nam se slavnijom ukazuje kèrštjanska cèrkva, kad pogledamo na dobročinstva, i blagoslove, koje ona narodom svagda darivaše. Ona je izagnala divju sirovost, ukinula robstvo, i žèrtvovanje ljudih, te je pomagala javno i domaće blagostanje. Ona je utemeljila blagotvorne zavode, popravila zakone, učila slogu i ljubav, i razplodjivala znanosti i pravu prosvětu. (§. 30, 48, 45, 51, 52.) Ona se može u istinu nazvati dèrvetom života, koje Bog posadi, da uzmognu svi ljudi u njegovoj sěni mirno počivati i nasladjivati se njegovimi plodovi. Nikad još nije nijedan narod ostavio ovo dèrvo života, da nebi posèrnuo ujedno u neizgovornu bědu. Znamo, kako je bilo blagoslovljenim někoč narodom Azie, i Afrike, znamo

---

7. Kojim je rodom urodila kèrštjanska věra čověčanstvu? A kojim krivoboštvo, i nevěrstvo? Što mora svaki, da uvidja iz ovog različitog roda?

kojimi plodovi urodi nekèrstjanski duh slobodoumnikah u Europi. (§. 43, 54, 55.) Ako se poznaje dèrvo po plodu (Mat. 7, 16.) mora svatko da uvidi, da samo kèrštjanska věra srěću i blagoslov plodi, Božji najbolji dar, a nevěra, koja donosi samo nesrěću, da je od zloga.

8. Cèrkva dakle, koju je Bog utemeljio na čudesih, dà, koja je i sama věkovito čudo, cèrkva, koja bez prestanka izlěva svoje blagodati na svu zemlju nemože biti druga, nego rimokatolička. Ona, te nijedna druga, kao što to pověstnica jasno dokazuje, jest ona obćina věrnih, koju utemelji Isu-Kèrst světu na spasenje, u kojoj biskupi, naslědnici apoštolah, pod upravljanjem pape, Petrova naslědnika, učiteljuju i pastiruju neprekidnim redom. (§. 22, 30, 31.) Nijedna slědba, zvala se ona kako joj drago, nemože biti cèrkva od Isu-Kèrsta utemeljena, jer je dokazano o svakoj, da je postala istom poslě Isu-Kèrsta, i to samo odpadom i odcěpom od Isu-Kèrstove cèrkve. (§. 36, 46, 47.) Vidimo dakle kod svih ovih slědbah, da se prije kasnije izpunjuju Isu-

---

8. **Kako ćeš dokazati iz pověstnice, da Bog nije druge cèrkve utemeljio do jedine rimokatoličke? Što je Isu-Kèrst prorěkao svakoj slědbi? Što je obećao katoličkoj cèrkvi?**

Kèrstove rěči: „Svaki nasad, koj nije usadio otac moj nebeski, izkorěnit će se.“ Mat. 15, 13. On netraje za dugo. On postane, zaštropoće, te izčezne. (§. 36 na svèrhi, 54 u početku.) Ali ne tako katolička cèrkva. Hiljade godinah prolaze, a ona negine, nit nestari, jer za nju valja obećanje Isu-Kèrstovo: „Na ovoj pećini sagradit ću cèrkvu svoju, i vlast paklena neće je nadvladati. Mat. 16, 18.

Kazalo.

Uvod.

	Strana
Odredjenje čovèka	1

Poglavje pèrvo.

O vèri	3
§. 1. Razlaganje vère	—
§. 2. Potrěba vère	5
§. 3. Svojstva vère	6
O věrovanju apoštolskom	7
Pèrvi članak vère	8
§. 1. O Bogu	—
§. 2. O triuh božanskih osobah	12
§. 3. O stvaranju i upravljanju svèta	13
§. 4. O angjelih	15
§. 5. O pèrvom čověku i o iztočnom grěhu	16
§. 6. Od pèrvoga grèha do došastja Isu-Kèrstova	18
Drugi članak vère	22
Tretji članak vère	25
O životu Isu-Kèrstovu na zemlji	27
Četvèrti članak vère	30
Peti članak vère	33

Strana

Šesti članak vère 34
Sedmi članak věre 35
Osmi članak věre 38
Deveti članak vère 40
§. 1. O cèrkvi u obće . . . . . . —
§. 2. O znakovih cèrkve 42
§. 3. O odredjenju cèrkve i o njezinih nutarnjih svojstvih 44
§. 4. O rasplodjivanju i uzdèržavanju cèrkve . 46
§. 5. Svetih obćinstvo 49
Deseti članak vère 50
Jedanaesti članak věre 51
Dvanaesti članak věre 52

Poglavje drugo.

O zapovědih 55
O glavnoj zapovědi . . . . —
§. 1. O ljubavi Boga . . . . . . —
§. 2. O ljubavi bližnjega (iskèrnjega) . . 57
O deset zapovědih Božjih 60
Pèrva zapověd Božja 62
O štovanju i zazivanju svetih 65
Druga zapověd Božja 67
Tretja zapověd Božja 69
Četvèrta zapověd Božja 71
Peta zapověd Božja 75
Šesta zapověd Božja 77
Sedma zapověd Božja 79
Osma zapověd Božja 81
Deveta i deseta zapověd Božja 84
Pet zapovědih cèrkvenih 85
Pèrva zapověd cèrkvena 86
Druga zapověd cèrkvena 87
Tretja zapověd cèrkvena 88

	Strana
Četvèrta zapověd cèrkvena	90
O prestupljivanju zapovědih	91
§. 1. O grěhu u obće	—
§. 2. O vèrstih grěha	94
O krěposti i kèrstjanskom savèršenstvu . .	97

Tretje Poglavje.

O darovih milosti	105
§. 1. O dělujućoj milosti	106
§. 2. O posvetjujućoj ili opravdajućoj milosti .	107
O svetotajstvih ili svetih sakramentih . . .	110
O kèrstjenju	112
O potvèrdjenju (bèrmi, krizmi)	115
O presvetom oltarskom sakramentu . . .	118
§. 1. O pribitju Isu-Kèrstovu u sakramentu .	—
§. 2. O posvetilištu mise	121
§. 3. O svetoj pričesti	123
O pokori	127
§. 1. O izpitivanju savěsti	129
§. 2. O pokajanju	130
§. 3. O odluci ili nakani	133
§. 4. O izpovědi	134
§. 5. O zadovoljštini	137
O proštenju	138
O poslědnjem pomazanju	141
O svetom redu	142
O ženitbi	144
O stvarih blagoslovljenih	147
O molitvi	148
§. 1. O molitvi Gospodnjoj	152
§. 2. O pozdravljenju angjeoskom . . .	156
Kratak pogovor	158

Kratka pověstnica věrozakona.

	Strana
Pověstnica prije Isu-Kèrsta	160
I. Od Adama do Mojsie	—
II. Od Mojsie do Isu-Kèrsta	165
Povèstnica Isu-Kèrsta	174
Povèstnica poslè Isu-Kèrsta	181
I. Od smèrti Isu-Kèrstove do Konstantinova obratjenja	—
II. Od Konstantinova obratjenja do razkolničtva u 16. věku . . , . . . ,	188
III. Od razkolničtva vère u 16. stolětju do našega vrèmena . . . , . .	211
Zavèršetak	234

Tiskom L. Grunda.

